

ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР

на **1965** рік

diasporiana.org.ua

**ЗА ОБ'ЄДНАННЯ УСІХ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧ
НИХ ЗЕМЕЛЬ У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ!**

„ЛЕМКІВСЬКІ ВІСТІ“

**ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ
ЩИРОЛЕМКІВСЬКИЙ ЧАСОПИС**

ПИШЕ ПРАВДУ про зруйновану українську землю Лемківщину,

вчить пізнавати рідну землю, рідну історію та українське життя на княжій українській Лемківщині,

закликає до взаємної пошани, згоди й співпраці всіх уродженців скривавленої сьогодні Лемківщини,

бореться за права рідних Сестер і Братів на рідних землях і на виселенні.

ЧИТАЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ТА ПОШИРЮЙТЕ
тільки свій щиролемківський часопис **„Лемківські Вісті“**.

Видає:

Головна Управа Організації Оборони Лемківщини

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА — \$3.00, ПІВРІЧНО — \$1.75

В усіх справах просимо писати:

LEMKO NEWS

240 Hope Ave.

Passaic, N. J., U.S.A.

LEMKO NEWS

P. O. Box No. 964

Toronto Adelaide St. P. O.

Toronto 1, Ont., Canada

ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР

1965

Зредагував ЮЛІАН БЕСКИД

ВИДАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНІ

Торонто

—

1965

—

Пассейк. .. Дж.

LEMKO ALMANAC

1965

Edited by JULIAN BESKYD

Обкладинка роботи арт. М. Левицького

Publisher: Organization for O. D. Lemkivshchyna

PRINTED IN CANADA

Basilian Press — 286 Lisgar Street, Toronto 3, Ontario

БУДЕШ, БАТЬКУ, ПАНУВАТИ ДОКИ ЖИВУТЬ ЛЮДИ...

ДЛЯ ВОЛОДАРЯ ЛЮДСЬКИХ ДУШ

СИНОВІ КРІПАКА ПАМ'ЯТНИК У ВАШИНГТОНІ

Сталося неймовірно: у Вашингтоні, столиці наймогутнішої країни світу, що є символом і найбільшою гарантією волі, поставлено пам'ятник Тарасові Шевченкові, синові кріпака й поетові віками й сьогодні гнобленого українського народу! А врочистості відкриття цього пам'ятника в історичну суботу, 27-го червня 1964, своєю багатолюдністю та своєю величавістю і зворушливістю перевищують усе, що досі з подібної нагоди записано в анналах американської столиці. Відкрив цей пам'ятник один з найдостойніших мужів цієї великої і величної країни — її 34-ий президент, колишній головнокомандуючий альянтських збройних сил, які під його команду здобули найбільшу перемогу в історії світу, та колишній президент Колумбійського університету, одного з найбільших вогнищ науки й культури в світі, Двайт Д. Айзенгавер.

Сто тисяч народу взяло участь у відкритті цього пам'ятника. Були це переважно нащадки того, кого цим пам'ятником ушановано: сини й дочки українського народу та їх народжені в цій та багатьох інших країнах світу нащадки, які прийшли поклонитись Шевченкові, йдучи сотні а то й тисячі миль з усіх усюдів. І були там люди дослівно всіх земель соборної України, всіх віків, усіх віровизнань, усіх політичних переконань, усіх суспільних станів. Як же зворушливо прогомонів через могутні голосники заклик, щоб на трибуни біля пам'ятника Шевченкові в столиці Америки зголосився односельчанин із села Кирилівки! А разом з цими синами і дочками України віддали поклон Шевченкові й репрезентанти всіх ділянок американського життя, були амбасадори чужих країн. І всі вони стояли не порушено, із запертим віддыхом у найглибшій пошані, коли пам'ятник відкрито і коли із тисячів грудей гомоніла у столиці над Потомаком пісня до слів безсмертного Шевченкового "Заповіту". Це були незабутні, справді історичні хвилини, яких словами не описати й навіть музикою не передати. Їх можна тільки переживати.

І саме тоді згадувались слова священика-патріота о. Мацкевича, який, промовляючи під час похоронів Шевченка на Чернечій Горі в Каневі, говорив: "Ось, браття християни, перед нами світло, що світило всій Україні, перед нами Тарас Шевченко. Гори канівські, луки і доли українські! Ви бачите перед собою мужа, який любив Україну і якого Україна любила... Від північної столиці Росії і до нашого скромного містечка — чий прах шестує? Кого проводять так далеко з такою пошаною? Чи мужа сповненого бойових заслуг? Чи достойника, що прославив себе на полі політичної діяльності, що діяв силою влади і закону? Ні, браття, це — Тарас Шевченко!.."

Сьогодні, 103 роки після похоронів Шевченка у 150-ліття його народження, що й дало нагоду до вшанування його пам'ятником у Вашингтоні, можна б перефразувати слова канівського священика-патріота:

Від Чернечої Горі над Дніпром в скромному містечку Каневі в

Т. ШЕВЧЕНКО

МОЛИТВА ЗА БАТЬКІВЩИНУ

*О святая,
Свята батьківщино моя,
Як поможу тобі в одчаю,
І ти закована, і я...*

*Скажу тиранам Божу волю,
Не зрозуміють, не приймуть.
І на твоїм широкім полі
Камінням вісника поб'ють!*

*Знесуть високі могили,
І понесуть із словом зла.
Тебе убили, розчавили
І восхвалить заборонили
Твої великі діла!*

*О Боже, сильний і правдивий,
В Твоїй руці — життя і смерть,
Вдягни у славу свою твердь,
І сотвори святе диво, —*

*Воскреснуть мертвим повели!
Благослови возстать собором
На подвиг новий і суворий —
На чин викуплення землі.*

*Землі повитої в неславу,
Стократ политої криваво,
Колись преславної землі.*

(1843)

поневоленій Україні, де похований його прах, аж до величної столиці вільної землі Вашингтона над Потомаком, в якій здвигнено цей величавий пам'ятник, кого ж це вшановують усі народи світу? Чи володаря могутньої країни, чи прославленого на полях битви полководця? Ні, цим пам'ятником вшановано володаря людських душ, який своїм віщим словом запалив смолоскип великої любови до волі та просвічує ним поколінням і націям у боротьбі за неї. Це є наш Шевченко, а пам'ятник йому у Вашингтоні ще вище піднесе цей смолоскип, ще ясніше просвітить шлях, прискіпить здійснення його заповітів.

(Осьтак написала "Свобода" з приводу відслонення пам'ятника Шевченка у Вашингтоні).

Остан ТАРНАВСЬКИЙ

НА МОГИЛАХ

*Не забудь ніколи тих могил безсмертних,
де лежать надії наших гордих днів,
де між деревами над самотнім терном
ярий цвіт калини палум'ям зацвів.*

*Знов ідем з весною, знов до них приходим,
квіти їм приносим і палкі серця:
знов бої нам сняться, сняться нам походи,
знов думки тривожні в далечинь летять.*

*І не хрест камінний, не гріб безіменний —
у яснім шоломі вояк вироста:
у бою важкому, в повені знамен він,
а в очах хоробрість і любов свята.*

*Виглядала мати, ожидала сина;
син не повернувся, у бою погиб —
смууться берези і цвіте калина,
тихо похилившись над стрілецький гріб.*

*В нас і сум і радість, в нас у серці мрія,
в серці неспокійнім родиться порив:
вітер з України широко повіяв
і простори вільні навстіжень розкрив.*

*Станули дерева в нерухомій тиші,
слухають могили у безмежжі піль;
десь пташина ніжно щебетом колише
нашу тиху мрію, наш нестримний біль.*

*Ах, рости й мужніти, ах, співати пісню,
що замовкла нагло серед цих могил,
і любити велич буйних днів колишніх,
ідучи шляхом, що вітер нам розкрив...*

*Не забудь ніколи цих могил безсмертних,
як і не забути наших гордих днів.
...Ще і наша слава, мов весна, поверне,
ще і ми нестимем радісний наш спів.*

(Із подарованої нам Автором книжечки "Слова і мрії" поезії, Зальцбург 1948).

Свєнь - January

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19 П	Грудень 1964. Боніфатія	Н. Р. 1965. Обр. Г. Вас. В. Сильвестра папи рим.
2 20 С	Ігнатія сщм.	
3 21 Н	Перед Різд. Юліани	Пер. Просв. Малахії пр. Собор 70 Апостолів
4 22 П	Анастасії вмч.	Нав. Богоявл., Теопемпта
5 23 В	10 мч. у Криті	Богоявлення Господне
6 24 С	Навеч. Різдва, Євгенії	Собор св. Івана Хрест. Юрія й Еміліяна прп.
7 25 Ч	Різдво Христове	Полієвкта прп.
8 26 П	Собор Пр. Богор. Йосифа	
9 27 С	Стефана первомученика	
10 28 Н	По Різд. 20,000 мучен.	По Просв. Григ. Нисськ. † Теодосія прп.
11 29 П	Дітей уб. у Вифлєемі	Татіяни мч.
12 30 В	Анісії мч.	Єрмила і Стратоніка мч. Отців у Синаї і Р. вбит. Павла Тив. і Ів. Кущи.
13 31 С	Меланії прп.	Поклін оковам Ап. Петра
14 1 Ч	Н. Р. 1965. Обр. Г., Вас.	
15 2 П	Сильвестра папи	
16 3 С	Малахії пр.	
17 4 Н	Пер. Просв. Соб. 70 Ап.	30 по С. † Антонія В. пр. Атаназія і Кирила св. Макарія прп.
18 5 П	Навеч. Богоявл., Теоп.	† Євтимія Вел., прп. Максима ісповідника
19 6 В	Богоявл. Господне	Тимотея ап., Анаст. прп. Климента сщм.
20 7 С	Собор св. Івана Хрестителя	
21 8 Ч	Юрія й Еміліяна	
22 9 П	Полієвкта	
23 10 С	Григорія Нисського	
24 11 Н	По Просв. † Теодосія	31 по С. Ксенії прп. † Григорія Богослова Ксенофонта і др. прп. † Перен. мощ. Ів. Золот. Єфрема прп. Перен. мощ. св. Ігнатія В. Трьох Святителів
25 12 П	Татіяни мч.	
26 13 В	Єрмила й Стратоніка	
27 14 С	Отців у Синаї вбитих	
28 15 Ч	Павла й Івана	
29 16 П	Покл. оковам Ап. Петра	
30 17 С	† Антонія Великого	
31 18 Н	31. по С. Атан. і Кир.	32 по С. Кира й Івана

Лютий - February

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19 П	Макарія прп.	Трифона мч.
2 20 В †	Євтимія В. прп.	Стрітєння Господне
3 21 С	Максима ісповідника	Симеона й Анни пр.
4 22 Ч	Тимотея ап., Анастасія	Ісидора прп.
5 23 П	Климента сщм.	Агафії прп.
6 24 С	Ксенії прп.	Вукола прп.
7 25 Н 32 по С. †	Григор. Бог.	Мит. і Фар. Партенія пр.
8 26 П	Ксенофонта	Теодора Стр.
9 27 В †	Пер. м. св. Івана Зол.	Никифора мч.
10 28 С	Єфрема прп.	Харалампія мч.
11 29 Ч	Перен. м. св. Ігнатія Бог.	Власія сщм.
12 30 П	Трьох Святителів	Мелетія св.
13 31 С	Кира й Івана безсребр.	Мартиніяна прп.
14 1 Н	Лютець. Митаря й Фарисея	Блуд. Сина. † Пр. Кирила
15 2 П	Стрітєння Господне	Онисима ап.
16 3 В	Симеона й Анни	Памфила мч.
17 4 С	Ісидора прп.	Теодора Тирона мч.
18 5 Ч	Агафії мч.	Льва папи
19 6 П	Вукола прп.	Архіпа ап.
20 7 С	Партенія і Луки	Льва еп. катанського
21 8 Н	Блуди. Сина. Теодора	М'ясопусна. Тимотея
22 9 П	Никифора мч.	Найд. м. мч. у Євгенії
23 10 В	Харалампія мч.	Полікарпа сщм.
24 11 С	Василія сщм.	† 1 і 2 Найд. Гол. Ів. Хр.
25 12 Ч	Мелетія св.	Тарасія св.
26 13 П	Мартиніяна прп.	Порфірія св.
27 14 С †	Прест. Кирила, уч. сл.	Прокопія прп. ісп.
28 15 Н	М'ясопусна. Онисима	Сиропусна. Василія

Березень — March

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 16 П Памфила		Євдокії прпм.
2 17 В Теодора Тирона		Теодота сщм.
3 18 С Льва папи	☉	Євтропія сщм.
4 19 Ч Архіпа ап.		Гарасима прп.
5 20 П Льва сп. катан.		Конона мч.
6 21 С Тимотея прп.		42 мч. в Аморії
7 22 Н Сироп. Найд. м. мч. Єв.		1 Посту. Власія сщм.
8 23 П Полікарпа		Теофілакта ісповідника
9 24 В † 1 і 2 Найд. Г. Ів. Хрест.		† 40 мч. у Севастії
10 25 С Тарасія св.	☽	Кондрата і ін. мучен.
11 26 Ч Порфірія св.		Софронія патр. ерус.
12 27 П Прокопія прп. ісповідника		Теофана ісп.; Гр. Двоесл.
13 28 С Василя прп. ісповідника		Пер. мощ. св. Никифора
14 1 Н Березень. 1 П. Євдокії		2 Посту. Венедикта прп.
15 2 П Теодота		Агапія й ін. мч.
16 3 В Євтропія сщм.		Савина папи
17 4 С Гарасима прп.	☼	Алексія, чол. Бож. прп.
18 5 Ч Конона мч.		Кирила сп.
19 6 П 42 мч. в Аморії		Хризанта й Дарії мч.
20 7 С Василя сщм.		ОО. үб. в об. св. Сави
21 8 Н 2 Посту. Теофілакта		3 Посту. Якова ісповід.
22 9 П † 40 мч. Севастійських		Василя сщм.
23 10 В Кондрата і ін. мч.		Нікона прпм. і інших
24 11 С Софронія парт. ерусал.	☾	Захарії і Якова прп.
25 12 Ч Теофана, Гр. Двоесл.		Благовіщення Пр. Діви
26 13 П Пер. м. св. Никифора		Собор Гавриіла Архан.
27 14 С Венедикта прп.		Матрони мч.
28 15 Н 3 П. Христопоклонна		4 Посту. Хрестоп. Ілар.
29 16 П Савина папи		Марка й Кирила сщм.
30 17 В Алексія чолов. Бож.		Івана Ліствичника прп.
31 18 С Кирила сп.		Іпатія прп. Поклони

Квічень - Аргіі

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19 Ч	Хризанта й Дарії мч.	Марії Єгипт. преп.
2 20 П	ОО. убитих в об. Сави	Тита прп.
3 21 С	Якова ісповідника	Никити прп. ісповідн.
4 22 Н	4. Посту. Василія	5 Посту. Йосифа й Георг.
5 23 П	Нікона прпм. Поклони	Теодула й ін. мучеників
6 24 В	Захарії і Якова прп.	† Прест. Методія, уч. сл.
7 25 С	Благовіщення Пр. Діви	Георгія Мел. прп.
8 26 Ч	Собор Гавріїла Арханг.	Іродіона й ін. апості
9 27 П	Матрони мч.	Євсихія мч.
10 28 С	Іларіона мч.	Терентія й ін. муч.
11 29 Н	5 Посту. Марка й Кирила	6 Посту. Квітна. Антипи
12 30 П	Івана Ліствичника прп.	Василія ісповідника
13 31 В	Іпатія прп.	Артемона сщм.
14 1 С	Квічень. Марії Єгипт.	Мартина папи, Антонія
15 2 Ч	Тита прп.	Вел. Чет. Аристрата й ін.
16 3 П	Никити прп. ісповідника	Вел. П'ятниця. Агапії й ін.
17 4 С	Йосифа й Георгія	Вел. Суб. Симеона й Ак.
18 5 Н	6 П. Квітна. Теодула	Воскр. Христ. Івана прп.
19 6 П	† Прест. Методія	Світ. Пон. Івана Староп.
20 7 В	Георгія Мел. прп.	Світ. Віст. Теодора Тріх.
21 8 С	Іродіона й ін. апост.	Януарія й ін. сщм.
22 9 Ч	Вел. Четвер. Євсихія	Теодора преп.
23 10 П	Велика П'ятниця	Георгія вмч.
24 11 С	Вел. Субота. Антипи	Сави Стратилата
25 12 Н	Воскресіння Христове	Томина. † Марка ап.
26 13 П	Світл. Понеділок. Артемона	Василія
27 14 В	Світл. Віст. Мартина п.	Симеона
28 15 С	Аристарха й ін. апост.	Язона і Сосипатра ап.
29 16 Ч	Агапії і інш. мучеників	9 мч. у Кизиці
30 17 П	Симеона й Акакія прп.	† Якова апостола

Травень - Мау

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 18 С Івана прп.	☉	Єремії пророка
2 19 Н 1. Томіна. Івана Стар.		2. Мирон. Атаназ. Вел.
3 20 П Теодора Тріхїни прп.		† Теодосія Печ. прп.
4 21 В Януарія й інш. сщм.		Ірини мч.
5 22 С Теодора прп.		Пелагії прпм.
6 23 Ч Георгія Вмч. (на нед.)		Йова многострадаљн.
7 24 П Сави Стратилата сщм.		Явлення Чесного Хреста
8 25 С † Марка апостола	☽	Івана Богослова (н. н.)
9 26 Н 2. Мирон. Василія		3. Розслаб. † П. м. Мик.
10 27 П Симеона сщм.		† Симона Зилота ап.
11 28 В Язона й Сосипатра		† Кирила і Метод. уч. сл.
12 29 С 9 мч. у Кизиці		Єпіфанія й Германа св.
13 30 Ч † Якова апостола		Глікерії мч.
14 1 П Травень. Єремії прор.		Ісидора мч.
15 2 С Атаназія Великого	☺	Пахомія Вел. преп.
16 3 Н 3. Розслаб. † Теодосія		4. Самар. Теод. Осв. прп.
17 4 П Пелагії		Андроніка й ін. апост.
18 5 В Ірини мч.		Теодота мч.
19 6 С Йова многострадаљн.		Патрикїя свщм.
20 7 Ч Явлення Чесного Хреста		Талалея мч.
21 8 П Івана Богосл. (на нед.)		† Констант. і Єлени
22 9 С † Пер. м. св. Миколи		Василиска мч.
23 10 Н 4. Самар. † Симона Зил. ☽		5. Сліпор. Мих. исп.; Євф.
24 11 П † Кирила і Мет., уч. сл.		Симеона прп.
25 12 В Єпіфанія й Герм. св.		† 3 Найд. Гол. Ів. Хр.
26 13 С Глікерії мч.		Карпа апостола
27 14 Ч Ісидора мч.		Вознесення. Терап. сщм.
28 15 П Пахомія Великого прп.		Никити прп.
29 16 С Теодора Освящ. прп.		Теодосії прпмч.
30 17 Н 5. Сліпор. Андроніка ☺		6. Св. Отців. Ісаакія прп.
31 18 П Теодора мч.		Єрмія ап.

Червень - June

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19	В Патрикія сщм.	Юстина мч.
2 20	С Талалея мч.	Никифора патріярха
3 21	Ч Вознесіння Г. † Константина	Лукиліана мч.
4 22	П Василіска мч.	Миторфана патріярха
5 23	С Михайла ісп., Евфрозини	Доротея сщм.
6 24	Н 6. Св. Отців. Симеона ☉	Зісл. Св. Духа. Висаріона
7 25	П † з Найд. Гол. Івана Хр.	Пр. Тр. Теод. Анк. сщм.
8 26	В Карпа апостола	Теодора Стватил. вмч.
9 27	С Терапонта сщм.	Кирила Александр. св.
10 28	Ч Никити прп.	Тимотея сщм.
11 29	П Теодосії прпм.	† Вартоломея й Варн. ап.
12 30	С Ісаакія прп.	Онуфрія прп.
13 31	Н Сошествіє Св. Духа ☺	Всіх Святих. Акилини
14 1	П Червень. Пресв. Тройці	Елисея пр.
15 2	В Никифора патріярха	Амоса прор., Єроніма св.
16 3	С Лукиліана мч.	Тихона св.
17 4	Ч Митрофана патріярха	Пр. Євхар. (н. н.) Мануїла
18 5	П Доротея сщм.	Леонтія мч.
19 6	С Висаріона й Іларіона	† Юди Тадея ап.
20 7	Н 1 по С. Всіх Святих	2 по С. Методія
21 8	П Теодора Тир.	Юліяна Тарсійс. мч.
22 9	В Кирила Александрійського	Євсевія сщч.
23 10	С Тимотея сщм.	Агрипіни мч.
24 11	Ч Пр. Євхар. (на нед.) † Вар.	Різдв. Івана Хрестителя
25 12	П Онуфрія прп.	Пр. Серця Іс. Февронії
26 13	С Акилини мч.	Давида прп., † С. Пр. Бог.
27 14	Н 2 по С. Елисея прор.	3 по С. Самсона прп.
28 15	П Амоса прор., Єроніма	Пер. м. Кира й Івана без.
29 16	В Тихона св.	Петра й Павла ап.
30 17	С Мануїла мч.	Собор 12 Апостолів

Липень - July

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 18 Ч Леонтія мч.		Косми й Дам'яна безс.
2 19 П Пр. Серця. † Юди Тад.		† Полож. Ризи Пр. Бог.
3 20 С † Сострадання Пр. Бог.		Якова мч.
4 21 Н 3 по С. Юліана		4 по С. Андрея Крит. св.
5 22 П Евсевія сщм.	☉	† Атанасія Атонського
6 23 В Агрипіни мч.		Сісоя Вел. прп.
7 24 С Різдво Івана Хрестителя		Томи й Акакія прп.
8 25 Ч Февронії прпмч.		Прокопія вмч.
9 26 П Давида прп.		Панкратія сщм.
10 27 С Самсона прп.		† Антонія Печер. прп.
11 28 Н 4 по С. Пер. м. К. й Івана		5 по С. Євфимії й Ольги
12 29 П Петра і Павла апост.		Прокла й Ілярія мч.
13 30 В Собор 12 Апостолів	☽	Собор Гавриїла Арх.
14 1 С Липень. Косми й Дам.		Акили апостола
15 2 Ч † Полож. Ризи Пр. Бог.		† Володимира В. кн. Укр.
16 3 П Якинта мч.		Атиногена сщм.
17 4 С Андрея Критського св.		Марини вмч.
18 5 Н 5 по С. † Атанасія Ат.		6 По С. Св. Отц. Якинта
19 6 П Сісоя Вел. прп.		Макрини прп., Дія прп.
20 7 В Томи й Акакія прп.		Ілїї пророка (на нед.)
21 8 С Прокопія вмч.	☾	Симеона й Івана прп.
22 9 Ч Панкратія сщм.		Марії Магдалини, Фоки
23 10 П † Антонія Печерського		Трофима й ін. муч.
24 11 С Євфимії й Ольги, кн.		† Бориса і Гліба мч.
25 12 Н 6 по С. Прокла й Ілар.		7 по С. † Усп. св. Анни
26 13 П Собор Гавриїла Арх.		Єрмолая й ін. сщм.
27 14 В Акили ап.		† Пантелеймона вмч.
28 15 С † Володимира Велик.	☼	Прохора й ін. апост.
29 16 Ч Атиногена сщм.		Калініка мч.
30 17 П Мартини вмч.		Сили й ін. апостолів
31 18 С Якинта й Еміліяна		Євдокима праведного

Серпень - August

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19 Н 7 по С. Св. Отців.		8 по С. Пр. Ч. Х. 7 м.М. Пер. м. св. Стефана арх. Ісаакія, Далм. і Фавста мч. 7 молодців у Єфезі мч. Евсигнія ісп.
2 20 П Ілії прор. (на неділю)		Преображення Господнє
3 21 В Симеона й Івана прп.		Дометія прп., Пасива мч.
4 22 С Марії Магдалини	☉	
5 23 Ч Трофима мч.		9 по С. Еміліяна іспов. † Матія апостола Євпла мч. Лаврентія мч. Фотія й Анікити мч. Максима ісповідника Міхея пр., Пер. м. Т. Печ.
6 24 П † Бориса і Гліба, укр. кн.		
7 25 С † Успення св. Анни		
8 26 Н 8 по С. Єрмолая		10 по С. Усп. Пр. Богор. Пер. Нерукотв. образа Мирона мч. Флора й Лавра мч. Андрія Стратилата мч. Самуїла пророка Тадея апост., Васси мч.
9 27 П † Пантелеймона вмч.		
10 28 В Прохора ап.		
11 29 С Калініка ап.		
12 30 Ч Сили й інші апостолів	☽	
13 31 П Євдокима праведного		
14 1 С Серпень. Проісх. Ч. Хр.		
15 2 Н 9 по С. Пер. м. Стефана		
16 3 П Ісаакія й інших мучеників		
17 4 В 7 молодців у Єфезі		
18 5 С Евсигнія ісповідника		
19 6 Ч Преображення Господнє	☾	
20 7 П Дометія прпм.		
21 8 С Еміліяна ісп.		
22 9 Н 10 по С. † Матія апост.		11 по С. Агатоніка мч. Лупа мч. Евтиха сщм. Возвр. м. Вартолом. ап. Адріяна й Наталії мч. Пімена прп. Мойсея Мурина, Август.
23 10 П Лаврентія мч.		
24 11 В Євпла мч.		
25 12 С Фотія й Анікити мч.		
26 13 Ч Максима ісповідника	☀	
27 14 П Міхея пр., Пер. м. Теодора		
28 15 С Успення Пр. Богородиці		
29 16 Н 11 по С. Пер. Нер. Обр.		12 по С. Усік. Гол. Ів. Хр. Александра й ін. патр. † Пол. пояса Пр. Богор.
30 17 П Мирона мч.		
31 18 В Флора й Лавра мч.		

Вересень — September

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19 С	Андрея Стратоп. мч.	† Поч. р. ц. Симеона прп. Маманта мч.
2 20 Ч	Самуїла пророка	Антима сщм.
3 21 П	Тадея апостола	Вавили сщм., Мойсея пр.
4 22 С	Агатоніка мч.	
5 23 Н 12 по С.	Луца апостола	13 по С. Захарії й Єлис.
6 24 П	Євтиха сщм.	Чудо Арх. Михаїла
7 25 В	Возвр. св. Вартоломея	Созонта мч.
8 26 С	Адріана й Наталії	Різдво Пр. Богородиці
9 27 Ч	Пімена прп.	Йоакима й Анни
10 28 П	Мойсея Мурина	Минодори й ін. муч.
11 29 С	Усієн. Г. Ів. Хр. (на нед.)	Теодори прп.
12 30 Н 13 по С.	Александра	14 по С. Автонома сщм.
13 31 П	† Пол. пояса Пр. Діви	Відн. Храма, Корн. сщм.
14 1 В	Вересень. † Поч. ц. року	Воздвиж. Чесного Хреста
15 2 С	Маманта мч.	Никити вчм.
16 3 Ч	Антима сщм.	Євфимії вчм.
17 4 П	Вавили сщм.	Софії і її дітей мч.
18 5 С	Захарії й Єлисавети	Євменія вчм.
19 6 Н 14 по С.	Чудо Арх. Мих.	15 по С. Трофима й мч.
20 7 П	Созонта мч.	Євстахія вчм.
21 8 В Різдво Пр. Богородиці		Кондрата ап.
22 9 С	Йоакима й Анни	Фоки сщм.
23 10 Ч	Минодори й ін. мч.	Зачаття св. Ів. Хрест.
24 11 П	Теодори прп.	Теклі первомучениці
25 12 С	Автонома сщм.	Євфрозини прп.
26 13 Н 15 по С.	Відн. Храма	16 по С. Пр. Ів. Богосл.
27 14 П Воздв. Чесного Хреста		Калистрата мч.
28 15 В	Никити вчм.	† Харитона прп.
29 16 С	Євфимії вчм.	Кириака отшельн. прп.
30 17 Ч	Софії мч. і її дітей	Григорія сщм.

Жовтень — October

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 18 П Євменія прп.		Покров Пр. Діви (н. н.)
2 19 С Трофима й інших мч.	☉	Кипріяна сщм.
3 20 Н 16 по С. Євстахія		17 по С. Діонісія А. сщм.
4 21 П Кондрата апостола		Єротєя сщм.
5 22 В Фоки сщм.		Харитини мч.
6 23 С Зачаття св. Ів. Хрест.		† Томи апостола
7 24 Ч Теклі первомуч.		Сергія й Вакха мч.
8 25 П Євфрозини прп.		Пелагії й Таїсії прп.
9 26 С Івана Богослова (на нед.)		† Якова апостола
10 27 Н 17 по С. Калістрата	☼	18 по С. Св. Отц. 7 Соб.
11 28 П † Харитона прп.		Филипа апостола
12 29 В Киріяка прп.		Прова й ін. муч.
13 30 С Гроггорія сщм.		Карпа й інших муч.
14 1 Ч Жовт. Покров М. Б. (н. н.)		Параскевії прп.
15 2 П Кипріяна сщм.		Євтимія прп., Лук прпм.
16 3 С Діонісія сщм.		Лонгина сотника мч.
17 4 Н 18 по С. Єротєя сщм.	☾	19 по С. Отців 7 Собору
18 5 П Харитини мч.		† Луки апост. і еванг.
19 6 В † Томи апостола		Йоїла пророка
20 7 С Сергія й Вакха мч.		Артемія вмч.
21 8 Ч Пелагії й Таїсії		Іларіона В. прп.
22 9 П † Якова апостола		Аверкія св.
23 10 С Євламнія і Євламнії мч.		Якова апостола
24 11 Н 19 по С. Св. Отц. 7 Соб.	☼	20 по С. Арети мч.
25 12 П Прова й інших мч.		Маркіяна й Мартирія мч.
26 13 В Карпа й інших мч.		Димитрія вмч.
27 14 С Параскевії прп.		Нестора мч.
28 15 Ч Євтимія прп.		Параскеви мч.
29 16 П Лонгина сотника мч.		Анастасії прпм.
30 17 С Осії прор.		Зиновія й Зиновії мч.
31 18 Н 20 по С. Пр. Хр. Царя		21 по С. Пр. Христа Царя

Листопад - November

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19 П Йоїла пророка		☉ Косми й Дам'яна
2 20 В Артемія вмч.		Акиндина й ін. муч.
3 21 С Іларіона В. прп.		Акепсими й ін. муч.
4 22 Ч Аверкія св.		Йоанікія В. преп.
5 23 П Якова апостола		Галактіона мч.
6 24 С Арети мч.		Павла св.
7 25 Н 21 по С. Маркіяна		22 по С. Єрона й ін. мч.
8 26 П Димитрія Вмч.	☾	Соб. св. Михайла Арх.
9 27 В Нестора мч.		Ераста й ін. апостолів
10 28 С Параскеви мч.		Онисифора мч.
11 29 Ч Анастасії прпм.		Мини, Віктора й Вінк. мч.
12 30 П Зиновія й Зиновії мч.		Йосафата щцм. (на нед.)
13 31 С Стахія й інших апостолів		† Івана Золотоуст. св.
14 1 Н Листоп. 22 по С. Косми		23 по С. † Филипа ап.
15 2 П Акиндина мч.	☾	Гурія й ін. мч.
16 3 В Акепсими мч.		† Матея ап. й сванг.
17 4 С Йоанікія В. прп.		Григорія чудотворця св.
18 5 Ч Галактіона мч.		Платона й Романа мч.
19 6 П Павла св.		Авдія пр., Варлаама мч.
20 7 С Єрона й інших мучеників		Григорія прп., Прокла св.
21 8 Н 23 по С. Соб. Мих. Арх.		24 по С. Введ. в х. Пр. Д.
22 9 П Онисифора мч.	☾	Филимона й ін. апост.
23 10 В Ераста апостола		Амфілохія і Григор. св.
24 11 С Мини й інших мч.		Катерини вмч.
25 12 Ч Йосафата щцм. (на нед.)		Климента папи рим.
26 13 П † Івана Золотоустого		Алипія прп.
27 14 С † Филипа апостола		Якова персид. вмч.
28 15 Н 24 по С. Гурія й ін. мч.		25 по С. Стефана прпм.
29 16 П † Матея апостола		Парамона мч.
30 17 В Григорія чудотв. св.		† Андрія апостола

Грудень - December

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 18 С Платона й Романа	☾	Наума пророка
2 19 Ч Авдія прпр.		Авакума пророка
3 20 П Григорія п Прокла		Софонія пророка
4 21 С Введення в храм Пр. Діви		Варвари вмч., Ів. Дам.
5 22 Н 25 по С. Филимона ап.		26 по С. † Сави О. прп.
6 23 П Амфілохія		Св. Николая чудотв.
7 24 В Катерини вмч.		Амвросія св.
8 25 С Климента папи	☺	Патапія прп.
9 26 Ч Алипія прп.		Неп. Зачаття Пр. Діви
10 27 П Якова перс. вмч.		Мини, Ермог. і Евфр. мч.
11 28 С Стефана прпм.		Даниїла Стовпн. прп.
12 29 Н 26 по С. Парамона		Праотців. Спирид. прп.
13 30 П † Андрея апостола		† Євстратія й ін. муч.
14 1 В Грудень. Наума		Тирса й Левкія мч.
15 2 С Авакума пророка	☾	Елевтерія сщм.
16 3 Ч Софронія пророка		Аггея пророка
17 4 П Варвари, Ів. Дамаскина		Данила пророка
18 5 С † Сави Освящ. прп.		Севастіяна й ін. мч.
19 6 Н 27 по С. Николая чуд.		Пер. Різд. Отц. Воніфатія
20 7 П Амвросія		Ігнатія Богон. сщм.
21 8 В Патапія прп.		Юліянії мч.
22 9 С Непор. Зачаття Пр. Д.	☺	Анастасії вмч.
23 10 Ч Мини й інших мч.		10 мч. на Криті
24 11 П Даниїла Стовпника		Навеч. Різд. Євгенії прпм.
25 12 С Спиридона прп.		Різдво Христове
26 13 Н Праотців. † Євстратія		По Різд. С. П. Б. Йосифа
27 14 П Тирса й Левкія мч.		Стефана первомуч.
28 15 В Елевтерія сщм.		20,000 мч. у Нікомидії
29 16 С Аггея пророка		Дітей убит. у Вифлеємі
30 17 Ч Даниїла пророка	☾	Анісії мч.
31 18 П Севастіяна й інших мч.		Меланії прп.

У ДВАДЦЯТЬЛІТТЯ ТРАГЕДІЇ ЗАКЕРЗОННЯ

9 вересня 1944 року між польським "Комітетом Національного Визволення" і урядом УРСР було підписано угоду про переселення українців з польської території і польських громадян з УРСР; на тій підставі понад 480 тисяч українців переселено з Польщі до УРСР. Залишилося в Польщі 300 тисяч українців (за станом на 1962 р.).

Так коротко подає Українська Радянська Енциклопедія про найбільш трагічний період історії тої частини українського народу, що проживав на його найдаліше на захід висунених окраїнах.

Ніхто не питався згоди, ніхто не повідомляв мешканців Лемківщини, Перемищини, Холмщини, чи вони хочуть покидати рідні землі, де їхні прадіди жили століттями. Рішення запало між Москвою і Варшавою, а квіслінгівський уряд у Києві лише виконував доручення першої, підписуючи вище згадану угоду у вересні 1944 року.

В першій половині лютого 1945 р. на Кримській Конференції в Ялті, Сталін дістав згоду Рузвелта та Черчіля на переселення українського населення зі Закерзоння. Підписи трьох керівників найбільших потуг, що вигравали другу світову війну, припечатали долю нашого народу на Засянні. Правно і фактично доля його була вирішена, як уже нераз в історії нашого народу, без його волі й чинниками, які не мали ані знання проблеми, ані охоти нею ближче зайнятися.

Маючи вільну руку, Сталін ще того самого 1944 року на зустрічі з представниками польського людowego уряду в Москві — укладає цілий плян акції виселення в типово московський, поліційно-енкаведівський спосіб. Що акція йому вповні не вдалася гак, як заплановано, що коштувала його довгого часу та тисячів убитих посіпак з безпеки — причиною була постава цілості українського населення та героїчна оборонна боротьба найкращих синів і дочок у лавах УПА та підпілля ОУН.

Щоб краще зрозуміти події тих років, треба звернути увагу на загальний стан справ, на положення українських мас того терену під кінець другої світової війни.

Ще заки розігралася остання дія великої драми Закерзоння, на тих землях проходив страшний терор польських комуністичних як і частинно шовіністичних елементів, що замість боротися з окупантом-німцями, — кинули боївки до боротьби з українським населенням.

В меморіялі Холмської Ради до всіх Єпископів світу, з дня 30 квітня 1944 р., читаємо:

"...Польські збройні відділи, зайшовши до православної оселі, найперше кидаються на православну церкву і палять її; одночасно кидаються на православне духовенство, яке вже за останні два роки налічує в своїх рядах 22 мучеників, з того священників 14 і 8 дяків, що були в той, чи інший спосіб жорстоко замордовані

поляками. Усі ці священники з наказу свого Архiepіскопа ще з 1940 р. жодної політичної роботи на Холмщині не провадили, більшість їх — це вже люди старші...

При паленні і модруванні в 1944 році православних сіл на Грубешівщині, поляки проявляють нечувану, нелюдську жорстокість, мордуючи по селах православних усіх під ряд. У селі Молодятичах один з напасників, що був в уніформі польського офіцера, вхопив за ноги маленьку дитину місцевого вїйта і розбив її головою об підлогу. У селі Сагрині іншу православну дитину поляки розпняли на церковних дверях. У тому ж селі було помордовано в жорстокий спосіб понад сімсот осіб переважно старших, жінок і дітей... У селі Ласкові три молоді жінки поляки знасилували, а потім у жорстокий спосіб помордували... Продовж двох тижнів у місяці березні 1944 в одному лише Грубешівському повіті згинуло від поляків 2.000 православних. За останні три роки (1942-1944) Холмсько-Підляшська земля налічує вже кілька тисяч забитих поляками і на десятки тисяч пограбованого ними майна православного населення.

...Зокрема в найжахливіший спосіб поляки мордують православних священників. В місті Грабовні на очах священника вони виломили руки і ноги його дружині, потім попоролі її ножами живіт, а тоді обох їх застрілили..." Треба зазначити, що в тому часі українське населення не відрізняло польських комуністичних від народніх боївок.

Комуністичний польський терор був спрямований не лише проти православних, але і всіх українців, без різниці віровизнання на терені цілого Засяння. Він ще більше посилювався по підписанні згаданого на початку договору про "виміну населення" між Польщею та УРСР. Українське населення не хотіло залишати своїх осель та йти на голодний пайок до сталінських колгоспів. У перших місяцях 1945 р. за наказом Сталіна його ставленики в Польщі почали організувати спеціальні збройні банди з польського комуністичного та шовіністичного елемента, які приступили до поголового вимордування українців. Ці банди, часто очолювані перебраними большевиками-емведистами з т. зв. переселених комісій, замордували в селах Пискоровичі — 2.000 осіб, Пазликома — 300 осіб, Малковичі — 250, Люблинець — 200, Березка 182 ітд. (за брошурою "Кривавим шляхом сталінської демократії"). В парі з тим вони масово грабували майно, палили села. Як у мордуванні, так і в грабіжах помагали їм польська міліція та військо. Не залишились позаду в цій ганебній роботі і частина польського підпілля та польського суспільства.

В обличчі безпосередньої, жорстокої майже певної смерти, народні маси кинулись до самооборони, і військову, збройну акцію для оборони українського населення очолили з'єднання УПА. УПА, для рятювання населення, на переломі 1943-44 року перекидає відділи на Закерзоння з Львівської Воєнної Округи і Карпат. (З Равщини на Холмщину а з Карпат на Лемківщину). Їх завданням стати в обороні населення проти польських, головню прокомуністичних з'єднань і дати поміч оборони населення.

ЗА ВОЛЮ, СВОБОДУ І ПРАВА ЛЕМКІВЩИНИ

Кров'ю свого серця писали історію Лемківщини: сл. п. о. Пантелеймон Шпилька збудив Лемківщину до збройного чину і боротьби з поляками т. зв. Команецькою Республікою — Комісаріатом Вислока і Команчі; Юліян Бескид боровся пером і продовжував освідому працю на Лемківщині; українські Повстанці Лемківщини своєю кров'ю засвідчили права Лемківщини до вільного життя.

(Фото з 1947 р. у Регенсбургу).

Зимом 1944-45 р. на прохання Закерзоння приходять ще кілька відділів УПА, як рівнож керівництво визвольної боротьби, що його очолює Ярослав Старух — "Стяг" — як краєвий провідник, Мирослав Онишкевич "Орест" — військовий командир цілого Закерзоння і інші. Вони почали творити курені УПА з синів Лемківщини і інших українських земель за Сяном.

Але знаючи, що ціллю большевиків є якнайбільш розпалити братовбивчу українсько-польську війну — український провід повів рівночасно і широку пропагандивно-політичну акцію серед польського населення.

Оборону поставлено не тільки через створення в усіх селах самооборонних відділів, але і поведено zarazом наступ на польські осередки терору. Впродовж місяця часу, від 15 квітня до 15 травня 1945 р. збройні відділи УПА розгромили понад 20 польських ворожих поліційних станиць, які вели перед у мордуванні і грабжах українського населення. Переведено кілька каральних акцій на польські бандитські села за те, що їх мешканці брали

участь в нападах на українське населення. У висліді тих акцій від квітня до серпня 1945 р. польське військо і міліція припинили свою бандитську роботу. За лінією Керзона, на українських теренах запанувала свого роду самостійна повстанська республіка, де лад і порядок ворог міг нарушити лише тоді, коли вводив у бій більші військові з'єднання.

Рівночасно з оборонно-військовою переведено в тому самому часі з успіхом і пропагандивно-політичну акцію. Про її вислід говорить підпільна брошура "Масова збройна боротьба на Українських Землях за лінією Керзона", таке:

"...Випущено листівки до місцевого польського населення, до польського підпілля і цілого польського народу. В листівках вказано на згубні наслідки взаємної боротьби для обох народів, закликано до боротьби проти спільного ворога — російсько-большевицьких імперіялістів. Листівки, комунікати в справі покараних бандитів, попередні письмові перестороги до них розкольпоровано в масовій кількості не тільки на терені наших дій, але і у цілій Польщі... По двох-трьох тижнях цієї кампанії польська сторона припинила терор і морди. В польсько-большевицький протиукраїнський фронт вбито клин. Польська підпільна організація "Вольносьць і Неподлеглосць", ВІН, ця найбільш впливова організація, видала наказ своїм кадрам і польському населенню припинити протиукраїнські виступи. Наступило завішення зброї; таки в м. квітні 1945 року дійшло до перемиря..."

Перша масова виселенча акція на Закерзонні почалася 1 вересня 1945 р. Коли регулярні польські військові відділи не мали успіхів, бо вояки саботували накази командирів, уникали зустрічей з УПА ітп., польський уряд замінив їх спецчастинами, часто під командою большевиків, що найбільш брутално викидали людей з їхніх хат і гнали на залізничні станції для відправи в СРСР. В тому часі найбільше потерпіла Перемищина, де ворог виселив біля 70% населення. УПА не допустила до повного виселення, вдаряючи по ворожій комунікаційній системі. Висаджено в повітря та спалено десятки мостів та містків, залізничних рейок та телефонічних ліній. Розгромлено ворожі залоги в селах: Тисовій, Жогатині, Кузьміні, Кристонополі. Здобуто і знищено залізничні станції разом зі залагами в м. Олешичах, Сокаль-Забуже, с. Новій Греблі. Три рази роблено наступ на м. Бірча, тудбувальний наступ на сам Перемишль і т. п.

У висліді протидії УПА запанував знову спокій до часу другої виселенчої акції, що тривала від 1 травня до 15 червня 1946 р. Удар був спрямований головню на Лемківщину, Ярославщину, Любачівщину, Томашівщину і Грубешівщину. Спецвідділи счолені емведистами спалили біля 70% сіл на Лемківщині, мордували масово населення (понад 100 українців в селі Завадка Морохівська, 43-ох в селі Терка ітп.).

Завдяки акціям УПА, з яких важніші були: 28 травня наступ і здобуття Грубешова при участі з'єднаних військ УПА і польського підпілля "ВІН", 26 червня розгром ворожої старшинської

"МИ СОТНЯ ЛЕМКІВСЬКА ЗАВЗЯТА"

Стрільці УПА в одному селі на княжій Лемківщині, рік 1947.

школи "Червони Штандар", у липні розгром ворожого полку в селі Явірнику, 31 серпня — де курінь УПА розбив польсько-більшевицьку групу в 2.000 вояків в Турницькому лісі біля села Ямна Долішня; 17 вересня здобуття міста Динова і Любачева ітп. — на теренах виселенчої акції залишилося біля 30% населення, що їх не вдалося ворогові знищити, ані виселити.

З ціллю переведення свого пляну примусового переселення і для ліквідації УПА — Польща, Чехословаччина і УРСР заключили з початком 1947 року спільний договір. Починається підготовка ворога до остаточного виселення всього населення. В тому часі в бою 28 березня 1947 гине ген. Сверчевські і на його місце керівництво акції перебирають Жимерські і Радквіч та большевицький ген. Моссор. 24 квітня 1947 р. почалася одночасно на цілому терені третя і остання виселенча акція, що своєю нагальністю, жорстокістю та розмірами переросла усі попередні. Десятки тисяч спецвійськ з артилерією, танками та літаками почали чистку Перемищини та Лемківщини від усякої живої людини; поголовно виселювано все українське і польське населення. Москва і Варшава по довгих трудах добилася свого. Зі Закерзоння викинено рештки українських автохтонів. Край обернено в безлюдну пустиню на довгі роки.

Про успішність акцій УПА, що роками параліжувала виселення українського населення з теренів за Сяном, говорять теж

польські джерела, в першу чергу статті в кварталнику "Військово-Історичний Огляд" генерала Ігнаца Блюма, дипл. плк. Яна Гергарда і дипл. майора Веслава Шоста та матеріали наукової сесії у Варшаві в 1958 р. по питанні визвольної боротьби польського народу, де темі УПА присвячено багато місця.

Згідно ствердженнь навіть тих ворожих нам авторів в 1945 р. на терені Жешовського воевідства діями УПА була унерухомлена вся адміністрація і тільки в двох селах працювали гмінні уряди. З цілого воевідства стягнуто державних податків не більше 10-12%. В деяких селах, подає далі ген. Блюм, чотири рази створено місцеву владу і вона за кожним разом була ліквідована сотнями УПА. Більшість станиць МО УПА розбила і зліквідувала. Від жовтня 1945 р. по березня 1948 р. в повітах Томашівським, Грубешівським, Володавським і Біло-Підляським УПА перевела ок. 60 боїв з відділами польського та советського війська, що в них упало 160 польських і російських старшин.

Про успішність боїв УПА та розмір спротиву населення насильному виселенні говорять розміри збройних з'єднань, що їх кинув ворог до акції весною 1947 р. За матеріалами згаданої вже Наукової Сесії Польської Академії Наук у боях в квітні 1947 р. проти УПА, що мала за їх заподаннями 2500 бійців, узяло участь зорганізованих з 13 дивізій піхоти, 12 комбінованих полків, комбінована дивізія Корпусу Внутрішньої Безпеки, Відділи МО, полк саперів, полк автовий і літунська ескадра. Крім того брали участь стаціоновані в терені 9-а дивізія піхоти в повнім складі, 36 полк піхоти, 8 дивізія піхоти та ряд бригад і баталіонів оперативних Корпусу Внутрішньої Безпеки.

Підсумовуючи польські втрати в боях з українським та польським підпіллям за час від червня 1945 р. до квітня 1948 р. ген. Блюм подає такі числа:

1300	вбитих вояків війська польського	
3000	вбитих вояків Військ Внутрішньої Безпеки	
10000	спалених господарств	
3000	ранених вояків Військ Внутрішньої Безпеки	
8000	гектарів спаленого ліса	40 висаджених мостів
20	знищених залізничних станцій	
6	знищених копалень нафти.	

При цьому він стверджує, що в акціях на українських теренах сили польського війська кількакратно перерастали сили УПА.

Що виселення українського населення проходило з такими труднощами та так пиняво (три роки) — заслуга боєвих з'єднань синів Лемківщини в УПА. Польський полковник Гергард стверджує, що коли польська підпільна організація ВІН була глибоко інфільтрована державною агентурою, то цього не вдалося ніколи осягнути по відношенні до УПА, що була, за його словами, найкраще зорганізована. Коли в часі проголошення амнеції від лютого до квітня 1947 р. 42 тисячі членів польського підпілля зложило зброю, то в тому з УПА було лише 145 осіб. Тому за словами польських військовиків у повоєнних роках одиноким поважним противником Польщі була лише УПА.

НА РУІНАХ СПАЛЕНОГО УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА НА ЛЕМКІВЩИНІ

Ось свідок вандалського знищення поляками української оселі над Вислоком.

Жертви українського населення та УПА на Західних Землях за Сяном були великі. Але без них, без організованого, збройного спротиву — вони були б ще більші. Бо ворог мав за ціль повністю знищити фізично українців на тих теренах. Ген. Блюм, в матеріалах Сесії Наукової Польської Академії Наук з 1959 р. стверджує, що на теренах Польщі жило в трьох східних воєводствах 1,061.920 українців. З того в роках 1945-46 переселено чи "виїхало" до СРСР 700.000, а решта, себто 362.000 була переселена на західні землі Польщі. Українська Радянська Енциклопедія (том 11, стор. 374) подає, що до УРСР переселено з Польщі лише 480 тисяч та що в 1962 році жило в Польщі 300.000 українців. Зі зіставлення тих двох джерел можна прийняти, що в часі виселювання "пропало — не доїхало" до УРСР 220 тисяч осіб, а по виселенні "згинуло" в Польщі більш як 62 тисячі українців (з того в самих концтаборах б. 50 тис.). В цей спосіб ворогами знищено і вивезено на Сибір з кінцем сорокових років 1/4 (біля (280.000) українського населення Закарзоння.

Населення Засяння своєю кров'ю та життям вписало світлу сторінку сучасної історії України, таку однак трагічну для цієї найдалі на захід висуненої вітки українського народу та для польсько-українських взаємин в майбутньому. Це добре розуміють та вину свою вповні визнають навіть самі противники-поляки в сучасній Польщі. Ген. Ігнаци Блюм в своїй розвідці про бої з УПА стверджує: "...В історії кожного народу є події, яких не можна в цілому виправдати. До них належить переселення української людности."

З НАРОДНОЇ ТА МОЄЇ ЕПОПЕЇ

(У скороченні з автобіографії)

"Я родився 19 квітня 1891 р. як одинадцята дитина (нас було 7 синів і 4 дочки) в п'ятдесятому році життя моєї матері, в селі Красна (Коростенька), повіт Коросно, Лемківщина, Західня Україна; мої родичі були рільниками, батько був 12 літ вйтом. Три роки ходив я до сільської школи; у вільний час пас корови й телята. Моїм учителем був М. Налісник, батько адвоката д-ра Юліяна. Неродню школу скінчив я в Коросні, а 8 клас гімназії в Новому Санчі; весь час мешкав я в Українській Бурсі, якої настоятелем був наш катехит о. В. Лежицький, відтак о. Онуфрій Гадзевич; покровителем бурси був соймовий посол, радник Гасиль Ягорський, власник Лемківського Банку й перший пробудитель Новосандеччини (співав прекрасним тенором). Опісля записався я у Львові на правничий факультет. У 1913-

1914 відбув я військову службу, скінчивши старшинську школу в Триесті, був приділений до 27 піхот. полку в Полі (воєнний порт тод. Австрії); з цим полком брав активну участь у першій світовій війні аж до її закінчення. І першого дня в бою проти москалів був я ранений в ліву ногу; по шпиталі пішов з IV-им куруінем 87 п. п. на сербський фронт, як однорічник-десятник і знов був ранений в бою в ліву руку та відзначений срібною медалею за зідвагу в ругспашнім бою з ворогом. У грудні 1914 р. іменовано мене "фенріхом" і перекинено на італійський фронт над рікою Ізонцо та й тут серед найтяжчих боїв ранений третій і четвертий раз (прострілені оба легені і шлунок); після вилікування іменований поручником з початком 1917 р. перебрав команду скорострільної сотні (8 важких скорострільів), в 1918, як ударну силу перекинено нас до Тиролю, де ми, наступаючи, дійшли аж до ріки П'яви. На острові Пападопіль ранено мене п'ятий раз; по шпиталі, вернувшись до кадри, одержав я 3-місячну студійну відпустку; в міжчасі закінчилася перша

світова війна. Кілька разів відзначений, високо цінений як українець активний австрійський старшина.

В хаті моїх батьків довідався я про Український Визвольний Звиг і мимо плачу та прохань моїх сестер, негайно виїхав я до Львова. Біля Перемишля поляки, думаючи, що я поляк (я говорив чистою літературною мовою поляків), спрямували мене до своєї команди. Коли я добрів до Львова та зголосився в українській головній команді (Народний Дім), на моє здивовання запитано мене, чи маю декого, що заручив би за мене? Тоді я привів мого гімназійного друга (ходив рік вище від мене), о. Каштанюка (тоді сотрутник при Волоській церкві), та після того віддано мені команду "Пошта", одного з найважливіших відтинків боїв з поляками у Львові; день перед тим упав тут український старшина четар, командант "Пошти". Збудувавши сильні барикади, аж до відступу зі Львова, не було тут більших сутичок з ляхною. Не повідомлено мене про відступ зі Львова, тоді я рішив з отам. Долудом, що до мене прилучиися в дорозі, маршувати до Винник, де були деякі українські частини. Група "Схід" у Куровичах приділила мене до вишколу скорострільів і віддала мені команду — Лисиничі, Пруси, Ляшки Муровані. У селі Білка, де польські бандити обстрілювали наших воjakів, у місцевому польському дворі княжної Сапіжанки, я виразно заявив, що згідно з женевською конвенцією — ми не воюємо з цивільним населенням, то ж коли впаде один стріл на українських аоаків, то ціле село піде з димом. Польські війська окопалися в Кривчицях, звідки мої стрільці в затажному вогні прогнали їх; незабаром перекинено мене до Брухович — рятувати ситуацію, де я знову загнав поляків на їх вихідні становища, тимчасом на моєму бiвшому відтинку знов поляки забрали Лисиничі та Микулашів. Отже приказ вертатися! Підчинено мені полеву батарею пор. Юрія Полянського та з чотою хор. Еліяшевського жену їй зайців ляхню аж до Кривчиць! Другого дня священик з Микулашева відправив Службу Божу з подякою за перемогу та що я ще живим остався. Стрільці любили мене та за моїм прикладом кидалися в найгірший вогонь як очайдухи.

Знову ж підчас відступу за Збруч держав я позицію недалеко постого IV-тої бригади (група "Схід" була замінена в IV-ту Золочів бригаду); на мій відтинок перла трьома лавами польська познанська бригада; моїм старшинам дав я приказ ж тоді відкрити вогонь, коли з мого скорострїла (я сам його обслуговував) дам першу сальву! Допустивши познаньчиків на деяких 500 кроків, — починаю гатити з скорострїла вліво та вправо! — Чисте пекло бачу перед собою... Кличуть мене до телефону: — Говорить сот. Луцький, негайно висилаю на піддержку ще одну сотню... Ні, я задержу сам ворожий наступ, — швидко відповідаю, — мої хлопці бадьсрі й терен до бою прекрасний!

Між поль. полоненими санітар хорунжий заявив, що втрати поляків 50% убитими; прекрасно піддержала мене в тому бою батарея пор. Юрка Полянського! Знов же в рукопашному бою за Поморяни мої стрільці боролися як леви. Перший рукопашний мій бій був 1914 на сербському фронті, але під Поморянами стрілецтво боролося

за свою рідну землю! Іншим ще разом сот. Луцький, — це було під Гологороми обсадженими галерівцями, — при чому мої стрільці були виснажені безперервними боями, — являється особисто та мовить: “Газдайка, як тобі лежить добро української справи на серці, бери ще Гологори, відтак підеш у запас.” Коротко промовляю до своїх стрільців і бігом на ворожі окопи! Лише чудом ми вийшли живими, оточені вогнем докола. В нашій бригаді вважали нас уже за пропавших. За очайдушне здобуття большевицького броневика за річкою Бужок з 30 охотниками особисто гратулював мені нач. вождь Симон Петлюра: “— Галичани беруть сталь, а наші бояться большевиків”. (Про здобуття двох броневиків написано в історії Української Галицької Армії, стор. 243-245); при цьому пор. Соїкевич був при 8 п. п., я був командантом 7 полку піхоти.

На Великій Україні мав я важкі бої з червоними московськими ордами та з денікінцями. Мої самі стрільці мені мовили: “Пане сотнику, шалене маєте щастя, аж нам дивно”. На тому відтинку переходив у мене отам. Лесняк (теж один з найвизначніших українських старшин і Лемко!) на переговори з денікінцями.

Не поминув і мене п'ятнистий тиф та від того часу гнала одна катастрофа чергову; знищив тиф Галицьку Армію, лежали гори трупів, армія сталася небоездатною. В лічниці (я лежав у 41.8 гарячки) до моєї кімнати вгнався з наганом у руці московський червоногвардієць і хотів мене застрілити. Лише гарячі слова сестри піклувальниці та її тверда заява — що це лежить звичайний рядовий вояк — не старшина, — врятували й цим разом моє життя. Москвин здер з мого пальця золотий перстень (подарований мені моєю братовою в Берні, коли в 1917 р. лежав я тут ранений, в лікарні). Опісля, як уже я згадав, творено з корпусу бригади, з бригад полки, все дуже малочисельне, бо тиф поклав кінець славній Галицькій Армії! Ще раз прийшлося станути проти поляків; з моїх стрільців і старшин мало кого я застав і так почалася трагічна капітуляція. — Ще заявлено, що всі частини Галицької Армії будуть вцілені до Петлюрівської та існує на це запевнення від поляків...

Це був для мене найтрагічніший момент у довгій військовій моїй службі! — А потім за дротами в Тухові, до тюрми на Бригідках у Львові — через українця сторожа в цій поль. тюрмі зв'язок з моїм приятелем о. Каштанюком — організована втеча з тюрми, в гостинній хаті Карп'яків (тоді студент прав, жонатий з моєю односельчанкою) та щасливий перехід Карпат у грудні 1920 р. І дальша епопея нашого українського народу та моя особиста — багато мене назвали в життю: з тисячами різних людей я зустрічався; доводилося бути на возі й під возом; — я клонив і схиляю свою голову перед цим моїм стрілецьким братством, що, хоч 4 роки воювало за чужі австрійські інтереси, масово горнулося до рідної Армії та спровола майже голодне, з декількома крісовими набоями, але з піснею на устах бравурно брало і ломило ворожі барикади, бо їх честь веліла їм кров і життя своє віддати за волю рідного народу! Недаром сказав гетьман Мазепа: — Хай же буде вічна слава, що през шаблі маєм права!

ЛЕМКІВЩИНА У БОРОТЬБІ ЗА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

ПЕРЕХІД КОРДОНІВ

Восени 1938 року, коли Карпатська Україна одержала автономію і далі змагалася до повної незалежності, ми, лемківська молодь, надзвичайно тішилися цегою подією. Бо, що ж для нас поневолених тоді й сьогодні, може бути дорожчого від самостійної України?! Отож ми в нашому рідному селі сходилися разом по кількох хлопців і говорили на тему Карпатської України.

Ми вже тоді сходилися покрадьки, бо польська поліція і погранична сторожа підозрівали кожного одного в селі і за нами слідкувала. Замкнули нашу читальню "Просвіти", арештували місцевого сотрудника о. Івана Тетерку, відтак придержали Михайла Сушку і Василя Коня, зоборонювали читати українські часописи, організувати Рідну Школу, Сільський Господар,

Відродження! Нам того всього було вже забагато! І ось на початку листопада зі суботи на неділю, ми домовилися. Нас було п'ятеро: Михайло Сушко, Іван Кавалкевич, Іван Чурма (Феценишин), Василь Кінь і я.

Перед відходом, точно о годині 1-ій по півночі ми стрінулись в хаті господаря Василя Ризбарчиного, це якраз на середині села. Відтак з Богом у дорогу поза село. Якраз переходимо попри церкву, тут ми покліяли на коліна, познімали шапки і помолилися.

Темна ніч, а для нас тим краще. На горішньому кінці села переходимо обережно дорогу і річку, щоби ненадійти на пограничників. Гже ми на горбку, і далі йдемо. Між селами Довжицею і Чистогорбом маємо в пляні перейти границю. До самої границі не так далеко, може чотири кілометри. За годину часу ми вже доходимо до границі. Ось, може ще двіста п'ятдесят метрів і границя. Тут ми присіли і відпочиваємо та прислухуємося, чи яка польська голота де не сидить і не чатує на нас на тому відтинку, де маємо переходити. Після якої пів години нашого відпочинку, ми не чули нікого. Переходимо границю. Один за одним яких десять кроків. На сьмій границі чисте поле. Бігом і за кілька хвилин ми вже на словацькій стороні. Відбігли ми ще з двіста метрів і вже в лісі посідали і знову задихані відпочиваємо. Ось тільки кількасот метрів від поль-

ського кордону, а наші серця відчували, що ми вже не в польській неволі.¹⁾

ДО ХУСТУ

Після короткого відпочинку ми повставали і далі в дорогу. Хором ми собі заспівали півголосом "Тей, у лузі червона калина..." Перейшли село Відрань і рано около шостої години ми вже були в Межиляборцях.

Місто Межиляборці перейшли і ніхто на нас не звертав уваги. Щоправда, це була неділя і якраз не було ніякого руху, бо все відпочивало. Коли ми прийшли до села Вирави, це вже був день і люди спішилися до церкви. Отож ми, хоч трохи втомлені, а все таки пішли за тими людьми до церкви Богу помолитися за те, що щаливо перейшли границю.

Після Служби Божої зайшли до о. пароха (прізвища його не пригадую), в кождім разі, як ми йому розказали, що ми з Команьчі походимо, то о. парох Вирави особисто добре нашого о. пароха Іллю Венгриновича знав, ще за австрійської окупації. В о. пароха ми з'їли добрий обід і знов у дорогу. Дорогу завсіди вибирали собі через гори поза села, щоб не попасти в руки словацькій жандармерії, чи пограничній сторожі. Бо тоді словаки більше відчували симпатії до поляків, як до українців. Принайменше ми так відчували, через те, що словаки хотіли відірватися від чехів.

На годину десь сьому вечора ми прийшли до Яблінок і там мали зголоситися в одного чоловіка, що мав нас спрямувати дальше. Тут уже вечір і темно. Переходимо міст, а з під мосту вискакують чесько-словацькі жандарми. Жандармерія зараз обшукє нас і після перевірки "документів" (а в нас не було ніяких) придержує нас і приводить на свою станицю в Папінках. На станиці випиталися все, що для них було тільки цікаве знати. Після того всього, нам кажуть, що полякам нас не віддадуть. Ось так, ми вже першу ніч ночуємо на поліційній станиці вже, як в'язні.

Другого дня рано, це вже понеділок, нас садять на авто і привозять до місточка Снини і до "окремого уряду". Себто по нашому до суду і замикають нас до тюрми. Без ніякого суду, чи розправи сидимо. В тій тюрмі стрінули ми трьох лемків, два зі Сянічка, а один з Чистогорба Василь Вони нам розказують, що в тій тюрмі вже сидять цілий тиждень і не знають, так само, як і ми не знаємо, що далі буде. В тій тюрмі нас уже вісьмох лемків, що хочемо чимскорше дістатися до Хусту.

Просидили ми п'ять днів, а тут до нас в тюрму являється офіцер в чеській уніформі і представляється нам, що він є поручник

¹⁾ Під цю пору було проголошено в поль. уряд. журналі "Монітор" прізвища 62 молодих лемків, що позбавляється їх поль. громадянства за "нелегальний" перехід кордонів. Такі списки в чергових "Моніторах" нараховували поверх 1000 української молоді з Лемківщини, що без нічийого закликун добровільно пішли боронити молуду Карпатську Україну.

У столиці Карпатської України — Хусті 21 січня 1919 р. відбувся Конгрес закарпатських українців за злукою Закарпаття з Українською Державою в Києві. Та рівно 20 років опісля проголошено в Хусті незалежність Карпатської України.

Вайда, українець з чесько-словенської армії. Він випитався докладно все про нас, а тоді запевняє, що він постарається для нас звільнення з тюрми і, що доставить нас на військовому тягаровому авті до Хусту.

В нас зразу із радости на очах стали сльози, що і в тюрмі Бог з нами. На другий день (це була субота), приходить знову поручник Вайда і вже з двома вояками, також українцями і показує нам документ зі суду, що ми є звільнені з арешту і можемо йти, де хочемо. Тоді він ще каже, ви тепер не підете, а поїдете. Забрав він нас зі собою, там де кватирувало військо і посадив нас на тягарове авто, яке їхало до Хусту. Так, ми вже в понеділок були в Хусті.

Місто Хуст і ціла Карпатська Україна для нас були рідними, бо там українська влада, українське військо і українські прапори. Чого більше нам треба? Хіба зброї.

У Хусті ми зараз таки того самого дня зголосилися до Команди Карпатської Січі, яка містилася при Румунській вулиці ч. 1. В Команді нас переслухали кожного зокрема, а після переслухання відпрозалили нас до Коша Січі (касарні), що тоді містився за рампою в старих бараках. Тут уже вишкіл і ще раз вишкіл.

Наплив охотників до Карпатської Січі з нашої Лемківщини був кожного дня. Я тоді стрічався ось із такими нашими лемками: Опришками з Вислока, Полянськими, Гаргаєм з Чистогорба, Кушніром з Довжиці, Лучком, Шапочкою з Радошиць, Фишаничем зі Сміль-

ника, Корнафлем з Душатина, Корнафлем Ф. з Прелук, Делитканич, Угрин з Туринського, Кряк, Секелик з Полонної, Кліш з Улжоча, Бринь з Кальниці і багато інших.

В касарнях велике переповнення, тому Головна Команда Січі, після короткого вишколу січовиків, розприділювала нас по інших містах і більших селах Карпатської України.

На прикінці січня 1939 р. чота, в якій я був, була приділена і вислана до Порошкова (між Свалявою і Перечиним). Ми тут дали вишколювалися і разом обороняли населення перед мадярськими терористами.²⁾

ПОЧАЛАСЯ ВІЙНА І БОЇ

Дня 13 березня 1939 р. Головна Команда Січі з Хусту наказує гостре поготівля. Наш командир чотар Г. повчає січовиків, як маємо поводитися і виконувати накази у війні. Другий наказ вимарш з Порошкова. Залипаємо Порошків і вимаршовуємо в повному бойовому виряді до Підгорбу. Тут ми заняли становище, а до нас долучився ще один відділ, що відступив зі села Довгого.

Ми розібрали частину рейок на залізничному шляху, що зеде з Ужгороду до Анталівців, на випадок мадярського наступу, щоб їхній наступ сповільнити.

Дня 14 березня ранком мадяри почали наступ. Їхня артилерія прочищує піхоті дорогу. Ми не відступаємо, але підпускаємо піхоту ближче і на наказ нашого чотаря відкриваємо вогонь. Зі скорострільів перехресний вогонь по мадярах. Чисте поле. Мадяри не мали де сховатися, падають від наших куль, як грушки з дерев. Решта відступила. Наш чотар Г., як і ройовий Рудко і ми всі тішимося, що відбили мадярів. Але чотар каже нам приготозитися до більшої небезпеки від мадярів, бо вони будуть знову наступати. Так і сталося. За три години мадяри наступають, як муравлі. Наші скорострільчики (дезертири з польської армії) січуть по мадярах. На тому відтинку мадяри зазнали великих утрат. Ми також мали втрати, один убитий і два ранені. Ранених санітарі мали відвезти до шпиталю в Перечині.

Мадярській піхоті допомагає артилерія, а вони безупину наступають, тут сунеться два танки і один панцерний віз. Дістаємо наказ відступати, але ми вже під обстрілом мадярського скорострільного вогню. Два рої вспіли відступити, а третій в якому я був і мій приятель і сусід з дому Василь Пенгрин уже не міг відступити, бо мадярська стежа з панцерним возом уже зрівнялася з ними. Наш ройовий Рудко дає нам наказ не стріляти, бо нас тут вистріляють

²⁾ У тому часі привезли поль. поліцаї під крісами зі Львова до Сянока редактора "Нашого Лемка" Юліана Бескида під захидом, що він організував і помагав молодим лемкам утікати на Карпатську Україну. Завдяки світлій судової оборони мгр-а Володимира Кліша, молодого адвоката в Сяноці та ідейного лемка, суд звільнив з тюрми 120 арештованих молодих лемків і редакторові "Нашого Лемка" дозволив вертатися до Львова без опіки і крісів поль. поліцаїв.

Карпатські Січовики в підстаршинсько-адміністративній школі. Від правого: Михайло Радьо, Василь Пенгрин і Василь Майкович.

до одного, а в полоні може ще врятуємося. — Хлопці з Галичини, — він говорить, — не признаватися в полоні, що ви є з Галичини. Кажіть, що роджені на Словаччині.

Ми так і зробили.

Для нас уже не було виходу; вже того самого дня перед вечором, з усіх сторін окружені — наче саранчою — мадярами, попали ми в мадярський полон.

На вечерю від мадярів дістали ми по двадцять-п'ять нагайок, а ройовий вістун Рудко п'ятдесят. Ніхто з нас ані не скривився від тих нагайок.

Мадяри нам пояснюють, що мозляв, ті, які попадуть у полон перший день боїв, для них буде кара легша, а ті, що попадуть пізніше, кара буде розстрілом.

Нас женуть перед себе і б'ють. Гнали нас цілу ніч і цілий день, їсти не давали, бо для них ми вже не люди. Відтак посадили на тягарове авто і через кілька годин їзди привезли нас до якогось фільварку.

У МАДЯРСЬКОМУ ПОЛОНІ

В місцевості Воролопоші недалеко Ніредьгази був табір полонених карпатських січовиків. Там нас примістили у стайнях якогось фільварку. В тому таборі полонених було понад п'ять соток січовиків.

Сама неволя коротка, але за це дуже тяжка. Ось насамперед переслухання-допити і щераз допити. Ті допити переводили спеціальні мадярські детективи, і вони переводили цілими днями і тижнями. На тих допитах били нас нагайками, куди попало. Мадяри не трактували нас, як полонених, а тільки, як найгірших злочинців.

Перед січовиками з Лемківщини і Галичини було велике завдан-

ЙДЕШ, ЯК В КАЗКУ

*О, мій рідний, безталанний краю,
Чи побачу я тебе? — Не знаю.*

*Вечір — зорі — трави — срібні роси.
Де не ступиш, пахнуть сінокоси.*

*Йдеш, як в казку, і сам ти, мов з казки;
Повний туги і щирої ласки.*

*Повний ласки, що ніби водиця
Через край із серця твого ллється.*

*Сам же знаєш, де ти й звідкіля ти?
Люди браття, а природа мати...*

*О, мій рідний, безталанний краю!
Чи побачу я тебе? — Не знаю:*

ня, а саме не признаватися звідкіля родом. Бо тих, хто признався, мадяри віддавали полякам у руки. Ось із Команчі один признався (Стефан Шпирка-Панькович) і його передали полякам, а поляки його прямо запроторили до Берези Картузької. Він там просидів аж до німецько-польської війни.

На допитах питали кожного зокрема. "Чи ти стріляв до мадярів? Дехто з полонених відповідав, що ні. То його за це били, чому не стріляв, і вже двадцятьп'ять нагайок, куди попало. А якщо дехто відповів, що стріляв, то йому теж попала та сама порція нагайок. Перекладачі, які володіли добре українською мовою (мабуть їх прислала Москва), не лише перекладали — вони також били нагайками переслухуваних січовиків.

Нам у тих стайнях не вільно було спати, чи навіть лежати, бо не було місця. Всі ми тільки сиділи, а хто відважився, або заслаб і сперся на свого друга січовика, то зараз мадярсько-гонведська сторожа нагайкою по голові, а як дехто дійсно зослаб, то на нього ведро води.

Тут у тому таборі полонених я стрінув деяких односельчан, як також і з доколичних сіл, що попали в полон на інших відтинках фронту. Ось як: Івана Кавалкевича, Григорія Присташа, Михайла Сушку, Василя Коця, Дмитра Кряка, Миколу Секелика, Ф. Корнафля, Михайла Майковича-Медвідя, Івана і Василя Калімуну, Михайла Рада і багато інших.

Так ми перебули ту неволю аж до травня. І вже на початку травня усміхнулася наша особиста доля, бо нас звільнено з полону і відвезено до Австрії.

Не всі того могли дочекатися. Одні поклали свої буйні голови в обороні Вільної України, а другі були передані полякам в руки, де вони пізніше знову каралися в Картузькій Березі.

Так скінчилася Карпатська Січ, яка в обороні Карпатської України об'єднала все населення України.

МОЯ РІДНА, НАЙДОРОЖЧА ЛЕМКІВЩИНА

Я не хочу жодних палат, ані небосяжних будівель і хмарочосів; моє серце і мої всі думання линуть до дерев'яної хатини, що над річкою в тіні лип купається:

— яблуні — груші медом сіють і з ріль овес пахне; по мармарах я не вмю ходити, пече мені твердий бетон;

— мій найкращий килим босоніж їти межею, коли ще рососою дихає рідна моя земля і жайворонки на добрий-день пісні співає,

— а ця гаряча камінна брила, що від неї мозок кривавиться й сонцем тут зветься, — дух від неї в'яне; оспалість пряде паутиння на очах і примарливі, якби десь із самого дна моря, привиди, ніде небачені картини зморою плутають ноги, і сонця цього не хочеться бачити! Воно, це сонце мертве, як нежива його камінна брила — життя не дає.

— О, коби ти, мандрівнику, був знав, яка ж чорна тривога повзатиме в твоє серце, що мов каплина в морі, або наче порохина серед багатомільйонової товпи — загублені твої сліди, мерзке боління серця і жагуча снага, як той, що його назавжди прогнали з раю!

Алеж мені це найбайдужніше, що прозвуть мене відлюдком і не хочу сонця бачити цього; що до людей говорю та їх лиця і очей не хочеться оглядати...

— До глибини скривавилося мені вбоге серце: — А де ж є вони ці діточки, що м'якою стежинкою біжать з ясною втіхою до школи? Щастям сміються дитячі очі й личка — наче живі рожі...

— Чому ж не чується рівне kleпання сріблелезих кіс і журавель на оборі не бере в свої широкі пригорщі найкращу в світі джерельну водицю, щоб досхідсонця очі нею прояснити?

— Ти ж люба моя, найдорожча Матусю, найдобротливіша з-поміж усіх людей, наручко волошок назбирала; мила-промивала рососою блакить чудесну та Твоїми білими руками покладеш ці живі квіти перед Найчудеснішою з чудес, Тою, що Бога живого для нас на цей світ привела. Моїми гарячими сльозами промиватиму сліди Твоїх ніг і я не злякаюся вже ніколи на найвищий шпиль гір неботичних вийти, може звідціля я міг би Тобі іскрину щастя принести.

— Демку, сідоволосий мій нанашку сусідо, я ще малим пахольям на музику твоїх пальців споглядав, коли з мертвого куска дерева твої руки живі чіка творили: буйногриві коні, завзятих рубачів і пташки, всякі дитячі іграшки. А п'ятім ти вчив ще мене цієї мудрости, що сама об'явилася та в серцях народу сторіччями розцвіталася — а, будь же людиною!

— А де ж ви, мої юні побратими, Ваню Кобзарів, Павле Рабадів, Петре Гірнятчин, Петре Куземків, Ваську Мислимів, Гнатку Вавриків, Лешку з-під Гучка, Андрію Хомків — то я би му-

сів половину книги записати: — разом-зме того рідне соньце з наших серцях лялюшили, аби з нього сялася правда в наших хижечках. Або товди, кой місяць плесканю сира завісив над Кичером, то-зме шилияки сьпіванки по росі стелили: "Бо барз гарді мі било, од своєю мамички не ходити било."

А мені моє серце з туги в'яне: — А чом не идут газдове на своїх рунях скибу скибою прикладати? Чом мертва тиша на нашу рідну землю чорною зморою впала? Чом хлібородні рілли крячом, тернином, глухим гуцаком переоначилися? А чом з земського раю живе пекло постало — дяблячи руки церкви поруйнували, з гробів наших батьків і дідів хрести повиривали, чом же доостанку пліндрять врази живе серце нашої святої землі? Чом глумиться лютий враг і гадиною повзне, якби напосівся вдавитися власним ядом, вогнем ненависти й жорстокости палаючи!

Прилетіли вже до рідних гніздечок ластівки; зазуля в гаю за річкою на щастя кличе; бджоли роєм за медом-нектаром у гайбір полетіли; жайворонки на неба висотах невидюшою стоять і благословення сіють: — Вернеться він, сідволосий плугатор і братиме в свої коряві долоні рідної земельки грудку — о, Господи, чом так тяженько тя споневіряли...

— Дітоньки, дітоньки! — кличе рідна мати — з руїни, попелищ, з-під згарцищ, не ридайте й рукави до діл заковчуйте! Дружно, охоче!

— Я на віки ж рідна ваша мати Лемківщина й ви мої найкращі діти!

КРАСА І ЦВІТ ЛЕМКІВЩИНИ

Українська молодичка з Черно-
рік к. Коросна

КЕД СИ ЛЕМ ПОДУМАМ

Кед си лем подумам
О своїх розкошах,
Падають мі слези,
Гей травка од коси.

Розкошоньки мої,
Чом сте ня минули,
Гей тоти квіточки,
Гей тоти квіточки,
Што на ярь квітнули.

Квітоньки квітнули,
И квітнути будут,
Розкошоньки били,
Розкошоньки били,
Нигда уж не будут.

(Записано 1938 р. у селі Завої над Вислоком від Олени Землян; це українське село зметене поляками з лица землі).

ЗЕМСЬКІ ГЕРБИ ЛЕМКІВЩИНИ

І. ГЕРБ СЯНІЦЬКОЇ ЗЕМЛІ

Стародавній і гарний герб Сяніцької землі, що його сьогодні вважаємо гербом Лемківської волости, належить до найцінніших пам'яток у скарбниці української земської геральдики. Це явище пояснюється трьома причинами:

а) Він належить до почоту найдавніших гербів українських земель, а саме тих, що постали вже в XIV-ому столітті, поруч гербів Львівської й Перемиської земель, Київщини, Волині, Поділля й деяких нечисленних інших.

б) Він містить у собі староукраїнську королівську емблему, а саме двоголового орла королів Романа Великого й Данила.

в) Він постав перед остаточним прилученням Галичини до Польщі, отже на гербоправній основі Руського Королівства, яке тоді було ще відокремленим під оглядом міжнародного й державного права від Польського й Угорського Королівств, хоча на його престолі засідали вже володарі чужинецької крові.

Помимо таких вартісних ціх, герб Лемківщини попав у забуття на протязі двох останніх століть, що в великій мірі було вислідом недавнього занепаду української геральдичної культури, і щойно на протязі трьох останніх десятиріч стали звертати на нього українські геральдисти (напр. гербово-мистецькі виображення М. Битинського, гербознавчі праці автора цієї статті й т. д.), як теж українське суспільство (напр. Організація Оборони Лемківщини).

Постання герба

Щасливим збігом історичних обставин збереглося в гербах Сяніцької Землі, себто сучасної Лемківщини, як теж сусідньої Перемиської землі, себто сучасного Надсяння, виображення, що своїми початками сягає перелому XII-го на XIII-е століть. Руська Земля, перша українська великодержавна, хилилася тоді до упадку. Угорські королі опанували Галичину включно з Лемківщиною, польські й литовсько-білоруські війська наступали на окраїнні руські волости, половецькі орди пустошили східні й південні пограниччя держави, осередня влада Київського Великокнязя й Руського Короля тратила на значенні й силі, а поодинокі удільні князівства марнували свої сили на міжусобицях і доривочних та одинцем проваджених війнах з чужинецькими наїзниками. Цей упадок державности спинив волинський удільний князь Роман Мстиславич, пізніший король і великокнязь Роман Великий, який об'єднавши Володимирське удільне князівство з Галицьким і опанувавши престольний город Київ, прийняв належний йому титул Царя і Самодержавця усїєї Русі. Зовнішною признакою цієї нової гідности й нової великодержави став новий державно-династичний знак, а саме золотий двоголовий орел у блакитному полі,

який зайняв місце дотогочасної найвищої державної емблеми, себто срібного Архистратига Михаїла в червоному полі. Орел це зразковий символ королівської влади, а двоголовість означає владу над Заходом і Сходом, отже державний порядок на межі двох світів.

Існують дві можливості, що пояснюють вибір такого ж знаку великим володарем:

а) Він міг постати під впливом герба Священної Римської Імперії Німецької Нації (в золотому полі чорний двоголовий орел) і тут слід згадати, що Роман Великий був союзником німецького імператора (до цього погляду прихилився Р. Смаль-Стоцький).¹⁾

б) Вибір міг бути натхнений емблемою византійських імператорів (в червоному полі золотий двоголовий орел), за чим промовляло б між іншим подружжя Романа Великого з византійською принцесою (до цього погляду прихилиється ряд російських істориків).²⁾

Автор цієї статті прихилиється до теорії византійського походження староукраїнського двоголового орла з огляду на тогочасні особливо тісні династичні, політичні, культурні, релігійні й інші зв'язки Візантії з Руссю, як теж з огляду на часті випадки подібного примінення цієї ж державної емблеми в крузі византійських впливів (напр. герб Чернігівщини, себто князів Ольговичів — чорний двоголовий орел у червоному полі, герб царя Душана (Степана Уроша IV), який 1346-го р. проголосив себе Імператором Сербів, Болгарів, Греків і Альбанців — в червоному полі такий же срібний орел, герб московського великокнязя Івана III Великого з 1472-го р., який, одружившись з племінницею останнього византійського імператора, прийняв царську гідність і двоголового орла, герб Альбанії (в червоному полі такий же чорний орел) і т. д.

Деякі українські історики (напр. Голубець,³⁾ М. Кордуба⁴⁾ і В. Мацяк⁵⁾ вважають, що двоголовим орлом користувався передусім король Данило, син Романа Великого, і що правдоподібно він створив цей герб. Автор цієї статті прихилиється одначе до погляду деяких російських істориків, що герботворцем був таки Роман Великий. Докладніше обговорення цієї справи вийшло б поза рямці цієї статті, що присвячена тільки гербові сянницької землі, одначе тут хочемо вказати тільки на два важні чинники, що говорять у користь нашого погляду: а) Згадана в Іпатіївському Літописі т. зв. Білавинська башта, що на ній був вирізьблений двоголовий орел, існувала вже перед часами короля Данила (що

1) З особистого листування (опісля проф. Р. Смаль-Стоцький прихилився в користь византійської теорії походження цього герба).

2) Нпр. Батюшков, П. Н.: Холмская Русь. С.-Петербург, 1887, ст. 12.

3) Голубець, М.: Історія українського мистецтва. Львів, 1922. Ст. 109 і 119.

4) Кордуба, М.: Історія Холмщини й Підляшшя. Краків 1941. С. 67.

5) Мацяк, В.: Старослов'янські міста Галичини в пізньоантичних творах. "Українська Думка", чч. 20 і 21. Лондон, 1959.

виразно виходить із староукраїнських літописів і що твердять теж поважні історики українського будівництва, як напр. В. Січинський;⁶⁾ б) Багатонадійне положення Руського Королівства за Романа Великого оправдувало прийняття такого величного й великодержавного герба, куди більше, ніж татарське лихоліття за володіння короля Данила. Ближче зацікавлених цією справою дозволимо собі відслати до нашої розвідки про староукраїнського двоголового орла.⁷⁾

Лев I впровадив новий державно-династичний герб, золотого лева в блакитному полі, отже задержав гербові барви свого діда й батька та створив нове гербове титло (нащитну фігуру), себто т. зв. іменний чи "гласний" герб, що голосив ім'я свого гербовося-володаря й його нової столиці (Лев і Львів). Цей новий герб проіснував аж до остаточного упадку Руського Королівства в першій половині XV-го століття і він же стався посереднім джерелом (безпосереднім був таки двоголовий орел Романа й Данила) відродження українських жовто-блакитних національних барв підчас Весни Народів у Галичині (1848-го р.).

Двоголовий орел утратив своє значення найвищої руської емблеми під кінець XIII-го століття, однак пам'ять про нього не загинула серед тодішньої провідної верстви українського народу. Всі колишні найвищі інсигнії української державности, які виходили із вжитку з різних політичних причин, всетаки продовжували своє існування в деяких гербах українських земель і переважно тих земель, де вони були найглибше закорінені й найбільше улюблені. Печатний знак київських Мономаховичів зберігся в гербі Київщини й міста Києва (Архистратиг Михаїл), як теж у дещо зміненому виді в гербі Сіверщини, державно-династичний герб галицько-володимирських королів і їхніх наслідників чужинецької крові на львівському престолі ввійшов у герби Руського воевідства (Галичини), його двох складових частин — Львівської й Жидачівської земель — і міста Львова, королівсько-великокнязя русько-литовська "Погонь" залишилася в дещо змінених барвах у гербах Підляшшя й Берестейщини, а двоголовий орел XIII-го століття обновився по впливі одного сторіччя в гербах Сяницької й Перемиської земель.

Бувальщина герба

Подібність чи навіть первісна тотожність гербів Сяницької й Перемиської земель пояснюється передусім спільною історичною минувиною обидвох волостей, себто їхньою приналежністю до Перемиського удільного князівства Ростиславичів, а опісля до Перемиської волости Галицького удільного князівства. Не збереглися на жаль речеві пам'ятки чи документарні джерела, які могли б

⁶⁾ Січинський, В.: Історія Українського Мистецтва. Том I, ст. 51 і 56. Нью-Йорк, 1956.

⁷⁾ Климкевич, Р. О.: Двоголовий орел Галицько-володимирського Королівства. "Музейні Вісті", квартал I-II. Шікаго, 1959.

вказати на точний час постановня герба Сяніцької землі, одначе можемо з найбільшою правдоподібністю припускати, що він існував уже, коли витворився герб Перемиської землі й інші найдавніші українські земські герби, отже в другій половині XIV-го століття. Безсумнівним є теж те, що герб Сяніцької землі постав на староукраїнській гербово-правній основі, бо від смерти останнього нащадка природженої королівської династії Романовичів, Лева II, 1323-го року Галичина рядилася до 1432 року Руським Правом, як окреме Руське Королівство, до 1340-го року вповні незалежне, а опісля в союзі й під владою спільного монарха з Угорщиною й Польщею напереміну. 1432-го року герб Сяніцької землі бувшого Руського Королівства стався на основі нового польського правопорядку гербом Сяніцької землі, як складової частини Руського воєвідства, до якого належали теж Перемиська, Галицька, Львівська й Холмська, а опісля теж Жидачівська землі. В цій гідності герб перетривав до 1772-го року, коли Галичина прийшла під владу династії Габсбург-Льотрінген і в висліді нового територіяльно-адміністративного поділу давні земські герби вийшли з урядового вжитку.

Герб Перемиської землі куди багатший на історичні згадки, гербописи й гербові виображення, ніж герб Сяніцької землі, що зрозуміле з огляду на давнє значення Перемишля, як княжої столиці, як теж з огляду на кращий тогочасний економічний і культурний розвиток міст Надсяння в порівнянні з містами Лемківщини. Польський історик Ян Длугош⁸⁾ (1415-1480) згадує в своїй "Історії" про корогву Перемиської військової частини в битві під Грунвальдом 1410-го року (блакитну з золотим двоголовим орлом) і герб Перемиської землі в своїх "Інсігніях" (в червоному полі золотий двоголовий орел). Два найвизначніші польські геральдисти, Бартош Папроцький⁹⁾ (XVI-е століття) й Каспар Нєсецький¹⁰⁾ (XVIII-е століття) придержуються блакитному гербового поля, при чому останній зазначає теж, що Сяніцька земля "цим же гербом гордиться". Пізніші геральдисти й історики незгідні між собою відносно гербових барв Перемиської й Сяніцької земель (Пенкосінський, Кшижановський, Чарнецький, Лелевель та інші) і в висліді маємо чотири сполуки гербових барв: золотого чи срібного орла в червоному чи блакитному полі. Це явище мало свої дві причини: з одної сторони був це від'ємний вплив польської геральдики, яка ніколи не визначалася докладністю відносно точного означення гербових барв, а з другої сторони була це самозрозуміла потреба відрізнєння обидвох гербів сусідніх земель, впроваджуючи деякі зміни гербових барв, залишаючи одначе не-

⁸⁾ Joannis Dlugosii Senioris Canonici Cracoviensis Opera Omnia. Kraków, 1863-87.

⁹⁾ Paprocki, B.: Herby Rycerstwa. Kraków, 1858 (Wyd. K. J. Twardowskiego). Pag. 914.

¹⁰⁾ Niesiecki, K.: Herbarz Polski (Wyd. J. N. Bobrowicza). Lipsk, 1839-46. Pag. 171.

змінним сам зміст герба, себто двоголового орла (гербове титло). На початку нашого століття подає чеський геральдист В. Краль,¹¹⁾ спираючися на свої гербово-історичні дослідди, для Перемиської землі срібного орла в червоному полі, а для Сяніцької такого ж орла в блакитному полі. Цієї ж сполуки гербових барв придержується теж у своїх мистецьких виображеннях передовий сучасний український геральдист М. Битинський¹²⁾ і ми вважаємо, що вона правильна з двох причин:

Герб Сяніцької землі з XVII-XVIII століть (на сучасних виображеннях крила орла повинні бути звернені вділ, згідно з середньовічним взірцем).

Реконструкція двоголового орла з часів Галицько-володимирського Королівства на основі згадки в Іпатіївському Літописі й стилю тогочасних двоголових орлів в європейській геральдиці.

(Первісні виображення на жаль не збереглися).

а) Давні історики приписують в подавляючій більшості щитовому полі Сяніцької землі блакитину, а не червону барву.

б) В українській земській геральдиці, подібно як у геральдичних системах інших культурних європейських народів, не повинно бути двох тотожних гербів для двох окремих гербоносців (власників герба), отже відрізнення між гербами Лемківщини й Надсяння конечне.

Крім того ще слід завважити, що поодинокі українські землі не повинні користуватися своїми одідиченими по колишніх українських державах гербами без деяких, хоч і незначних, геральдичних розширень чи звужень, себто змін основного взірця, бо їм таки не прислугове право на емблему колишнього всеукраїнського значення. Тому це золотого двоголового орла в блакитному полі вважаємо тільки історичним гербом королівства Романа Великого й Данила, срібного орла в блакитному полі плекаємо

¹¹⁾ Kral, V.: Heraldika. Kutna Hora, 1900.

¹²⁾ Битинський, М.: Державні Відзнаки України (Альбом у кольорах) Прага, 1939. Герби Українських Земель (листівок). Відень, 1940.

тепер, як герб Лемківщини, а золотих і срібних орлів у червоному полі залишаємо волостям, що належали до колишньої Перемиської землі (як напр. Надсяння й Бойківщина). Золотий двоголовий орел у блакитному полі може знайти своє примінення тільки в т. зв. великому державному гербі, як його доповнення поруч інших гербів всеукраїнського історичного значення, як Архистратига Мономаховичів, лева Романовичів і Лицаря-Козака зо самопалом гетьманів.

Найдавніші виображення й гербописи гербів Перемиської й Сяніцької земель різняться між собою теж скількістю корон, що вінчають гербового орла. На деяких є тільки одна корона над обидвома головами орлиними, на інших знову укороновані обидві голови. Згідно з виображеннями М. Битинського вважаємо, що двоголового орла повинна вінчати одна корона, що бачимо на найдавніших взірцях і що відповідає змістові самого герба. Дві корони могли б символізувати сполуку двох королівств, що не відповідало б історичній дійсності. Роман Великий об'єднав вправді два удільні князівства, але його остаточною ціллю було таки зайняття Києва та оновлення одного Руського Королівства, що віддзеркалилося теж у його титулі. Деякі геральдисти вважають, що коронування гербових звірів це тільки звичай барокової геральдики без жодного особливого значення. Частинно це правда в відношенні до деяких гербів, одначе короновані орли Перемиської й Сяніцької земель існували вже перед розвитком барокової геральдики. Польська земська й міська геральдика відрізняє напр. дуже чітко між коронованим королівським і некоролівським княжим (напр. мазовецьким) срібним орлом у червоному полі та вона придержувалася цієї засади дуже точно без огляду на століття герботворення, стиль і т. д. Корона в гербах Сяніцької й Перемиської земель має своє значення і навіть велике: вона вказує на колишню королівську достойність обидвох гербів.

Колишня Сяніцька земля обіймала весь горішний біг рік Сяну й Вислоку, з містами Сяніком і Коросном, сягала на заході майже під Дуклю й Ясло, отже охоплювала майже весь простір, що його сьогодні вважаємо Лемкіщиною, як природною країною під різними оглядами — історичним, географічним, етнічним і т. д. Її столицею було місто Сянік — сьогоднішній культурний і політичний осередок Лемківщини. Деякі незначні окраїни сьогоднішньої Лемківщини належали вправді до Перемиської землі, яка одначе користувалася тотожним чи подібним гербом. Тому це гербом сучасної Лемківщини може бути тільки двоголовий орел у блакитному полі.

Цей погляд обстоював автор цієї ж статті в своїх дотичних гербознавчих працях,¹³⁾ а Організація Оборни Лемківщини виобразила 1962-го року на своєму прапорі такий же герб (за пропозиціями автора цієї статті). Остаточне державно-правне затвердження оновленого герба Лемківщини це справа будучности.

¹³⁾ Климкевич, Р. О.: Столичні і земські герби Посяння і Лемківщини. Збірник "Перемишль Західний Bastion України". Нью-Йорк — Філадельфія, 1961.

Гербопис і символіка

Для вжитку гербових мистців подаємо гербопис правильного виображення герба Лемківщини, а для любителів лемківської традиції теж його символіку.

Гербопис: в блакитному полі срібний двоголовий орел у золотому озброєнні (геральдичний термін для означення дзьоба й китів гербового птаха), увінчаний золотою й червоною виложеною внутрі короною.

Символіка: орел представляє силу, міць, перемогу, володіння, боєготовість і зброєздатність, а орлина двоголовість виражає спосібність примінення цих володарсько-лицарських прикмет у відношенні до сходу й заходу (срібна барва висловлює чистоту й невинність, а блакитна голосить вірність і постійність).

Ледви, чи може бути кращий герб, що символізував би судьбу й завдання української Лемківщини.

II. ГЕРБ ПРЯШІВЩИНИ

Українське населення Пряшівщини споріднене в великій мірі племінно з Лемками і тому історичний герб цієї землі можна вважати належним до лемківської земської геральдики. До 1918-го року Пряшівщина покривалася під землепростірним оглядом досить точно з Шаришською жупою (округою вбо комітатом), якої назва пішла від стародавнього замку на південних схилах Карпат і якої столицею було місто Пряшів. Шаришська жупа користувалася гербом, що його гербопис тут подаємо:

Щит високо розділений (горішнє поле приблизно дві п'яті, а долішнє три п'яті висоти щиту); в горішньому блакитному полі т. зв. виростаючий янгол (геральдичне означення на погруддя постаті) зо срібними крилами, з розпущеним довгим золотим волоссям, в золотій одежі й з червоною сісно перехрещеною нагрудною перев'язкою, який обидвома руками вінчає свою голову золотою короною; долішнє поле червоно та срібно шостикратно хвилясто розділене (в червоному полі три срібні хвилясті смуги). Гербовий щит був увінчаний золотою листовою короною.

Цей гербовий янгол має постать жінки, що вказує на новіше погодження вище описаного виображення (середньовічна геральдика виображала янгола виключно, як мужчину). Сам герб був наданий Шаришській жупі після всієї правдоподібности королем Угорщини, бо на соймі в Братіславі 1550-го року постановлено, що всі жупи корони св. Степана мають користуватися гербами наданими королем. Надання Шаришського герба наступило 1615-го року¹⁴⁾ і він перетривав до 24 квітня 1786-го року, коли цісар і король Йосиф II розпорядив, що всі жупи мають користуватися виключно угорським королівським гербом. Цю центра-

Климкевич, Р. О.: Герб Лемківщини. "Лемківські Вісті", ч. 6. Йонкерз, 1962. Передрук: "Америка", ч. 117. Філядельфія, 1962.

¹⁴⁾ Stroehl, H. B.: Oesterreichisch-Ungarische Wappenrolle. Wien, 1895. S. 12 u. Taf. XIV.

лістичну печатно-гербову реформу усунено 1790-го року на бажання Станів Угорського Королівства і Шаришська жупа користувалася знову своїм давнім гербом аж до прилучення Пряшівщини до Чехословацької Республіки. Важні відомості про цей герб завдячується історикові угорської державної геральдики й сфрагістики, Густавові Альтенбургерові, який жив у першій половині ХІХ-го століття. Символіка горішнього поля цього герба досі не вдалося нам роз'яснити (правдоподібно виображений тут якийсь давній місцевий переказ). Символіка долішнього поля легко зрозуміла, хоча досі не вдалося нам теж відшукати відносних джерельних матеріалів. Гербові хвилясті смуги це умовне означення рік, отже в цьому гербі представлені три головні ріки Пряшівщини (сполука барв запозичена із стародавнього королівського герба Арпадів — п'ятикратно червоно-срібно розділений щит).

В справі можливої сполуки гербів Сяницької землі й Пряшівщини на одному гербовому щиті, як сучасного герба Лемківщини, відбувалася дискусія на сторінках журналу "Лемківські Вісті".¹⁵⁾ Така сполука недоцільна й непослідовна з різних причин. Пряшівщина, хоч і споріднена племінно з галицькою Лемківщиною, є всетаки під історичним, економічним і іншими оглядами природною частиною Карпатської України та в будучій Українській Державі ввійде після всієї правдоподібності в склад Підкарпаття поруч колишніх Берегівської, Ужгородської й Мармароської жуп. Крім того герб колишньої Шаришської жупи не дорівнює гербові Сяницької землі ні під оглядом своєї давности ні під оглядом своєї історичної вартости.

Герб Пряшівщини, не зважаючи на деякі угорські первні, як надання й стиль, є всетаки вартісним для української земської геральдики. Чужинецькі впливи в висліді історичних подій виступають у геральдиці всіх європейських народів дуже часто, а не бракує теж українських впливів у територіальних гербах Польщі, Росії й інших країн. Цей герб був через три століття зв'язаний з окрайною волостю, на якій відвічно жив і боровся за своє національне існування український нарід, отже він є одною з пам'яток не тільки лемківського чи підкарпатського, але теж всеукраїнського значення.

¹⁵⁾ "Лемківські Вісті", ч. 9 з 1962-го р. (лист від д-ра В. Трембіцького) і ч. 11 з того ж року (допис автора цієї статті п. н. "Про герб Пряшівщини").

ЧИТАЙТЕ! одинокий щиролемківський часопис ЧИТАЙТЕ!

"ЛЕМКІВСЬКІ ВІСТІ"

бо в них знайдете правду про нашу рідну поварварськи поляками зруйновану Лемківщину.

ДАЙТЕ СВОЇМ ПРИЯТЕЛЯМ І ЗНАЙОМИМ ЧАСОПИС

"ЛЕМКІВСЬКІ ВІСТІ"!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ НА ЛЕМКІВЩИНІ

(З матеріалів повстанської боротьби — зібрав Іскра)

Три держави заключили між собою договір знищити українське населення на Лемківщині; Москва, Чехія і Польща з своїми полчищами, гарматами, танками й літаками проти безборонного українського народу на відвічній українській землі Лемківщині. Сталін, Рузвелт і Черчил підписали найганебніший в історії світу договір, посилаючи по зуби уоружені війська на безборонне українське населення. Геройські сини Лемківщини своєю кров'ю вписалися на найсвітніших сторінках української історії. — Вічна ганьба Польщі, що повандальськи зруйнувала Лемківщину та військом прогнала автохтонне українське населення Лемківщини на заслання!

Прийшов кінець війни. Лемківщина, Посяння й Холмщина опинилися в межах польської займанщини. Але українське населення тих земель ніколи не сумнівалося в тому, що цей стан лише перехідний і що колись на зміну польській владі прийде така своя, українська влада. Вже перші заходи польської влади показали вороже відношення поляків до українських господарів окупованих ними теренів. Тому й український визвольно-революційний рух не тільки не припинився, але ще посилювався.

Ці нові умови широкої повстанської боротьби вимагали відповідної організаційної розбудови — вишколених старшинських і підстаршинських кадрів, організації постачання, санітарної служби, тощо. У лісі Хрещата організовано вишкільний пункт для повстанців. Це був дуже вигідний вишкільний пункт, але польська влада скоро його відкрила. Польський гайовий припадково напав на нього і подіводив поліцію (УБ — Уряд Безпеки). У червні поляки стягнули своє військо й при допомозі большевиків оточили ліс та відкрили по ньому сильний вогонь. Серед молодих, недосвідчених ще повстанців почалася паніка, яка грозила знищенням цілого загону. Становище врятувала одна чота, зложена із старших повстанців, яка почала стримувати наступ ворога. Між повстанцями й ворогом зав'язався бій, що тривав до вечора. У висліді бою поляки були примушені відступити, втративши 15 осіб убитими, тоді як з української сторони згинув лише чотовий Олійник і двох стрільців.

Налагодження господарського постачання повстанського руху не було легкою справою в умовах постійної контролі сіл польською поліцією й військом. Повстанцям нераз доводилося зазнати голоду й холоду. Доводилося нераз різати власний коней, що для кожного вояка є дуже болюче, а то навіть їсти котів. Тому до справи постачання мобілізовано всю місцеву організаційну сітку, яка не пішла до повстання, а перебувала по селах. Проте її завдання не було легке. Бо хоч селяни радо давали повстанцям харч і усякі інші припаси, але треба було їх відповідно ховати в темних кривках, ховаючись при тому самим перед поліцією, яка

робила наскоки на села й шукала за повстанцями і схованими харчами. Другим джерелом постачання повстанців були напади на польські кооперативи й поліційні станиці, зокрема після того, як поляки почали акцію виселювання українського населення. Тому крім кришок по селах пороблено великі магазини харчів і всякого припасу по лісах, наприклад у лісі Хрещата.

Неменш важливою була справа організації санітарної служби. Достатньої кількості власних лікарів і вишколених санітарів не було. А тимчасом кожного дня були випадки поранення повстанців і часто повстанець, ранений на засідці, умирав пізніше внаслідок невмілого лікування ран. Такі випадки траплялися на початку повстанського руху. Тому надрайоновий лікар Арпад (псевдо) організував літом 1945 р. ряд санітарних курсів для повстанців. З цих нововишколених санітарів і санітарок організовано сітку районних санітарних пунктів. Таких пунктів було на Лемківщині чотири (на 6 районів).

Для людей, що живуть у нормальних умовах, слово "санітарний пункт" викликає в уяві образ просторих кімнат з ясними вікнами, білими стінами, білими чистими ліжками й операційними залями, що по них метушаться біло одягнені сестри-санітарки й лікарі. Про такі санітарні пункти наші повстанці могли тільки мріяти. Їхні санітарні пункти були приміщені в землянках з замаскованими ходами в глухому лісовому відлюдді. Один з санітарних повстанських пунктів на Лемківщині був приміщений у лісі біля села Сухі Ріки. Це була півземлянка з 10 ліжками й одним столиком, а збоку криївка й магазин з харчами. Вже при кінці 1946 р. обслуговувало цей пункт сім людей (два санітари: Карий і Дрозд, три стрільці й дві куховарки).

Найбільшим і найкраще влаштованим був санітарний пункт у лісі Хрещатій, яким керував сам Арпад. Землянка, в якій він був приміщений, складалася з чотирьох "кімнат", сполучених коридором. Перша кімната була призначена для хворих. У ній було 18 ліжок, ogrivach, два перев'язочні столики. Далі з черги йшла кімната — магазин з ліками й харчами, кухня з ліжком для куховарок і врешті канцелярія лікаря з трьома запасовими ліжками. Сама землянка була збудована з грубих дерев'яних брусів. Про неї знала тільки санітарна служба, так що навіть хворим заздалегідь зав'язувано очі, щоб не знали вони місця землянки і не могли на випадок ворожих катувань зрадити її.

Проте одного разу в січні 1947 р. кілька стрільців з куща Сірка попали на польську засідку й один стрілець попав у польські руки. Під побоями він зрадив відоме йому місце санітарного пункту на Хрещатій. 23 січня біля однієї тисячич польського війська, не зважаючи на глибокі сніги, тихцем підійшло до санітарного пункту. Обслуга пункту завважила це щойно тоді, коли поляки були вже при самому пункті. Коли поляки ввійшли до середини, вони знайшли там тільки 18 теплих ще трупів санітарної обслуги і ранених. Між ними було й тіло лікаря Арпада. Поляки, зложивши трупи на купу, обляли їх нафтою й спалили, а саму криївку замінували.

Степан А. Пельц

ДО ІСТОРІЇ ЛЕМКІВСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ЗДА

ВЕЛИКИЙ ОПІКУН І БАТЬКО УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИКІВ

Михайло Яхвак народився дня 16 березня, 1874 року в селі Творильне, повіт Лісько, на Лемківщині, Зах. Україні. В 1890 році 16-літнім юнаком приїхав до Америки до Магонінг Сити, Па. і дістав тут працю в копальні вугілля.

В 20 році життя оженився з Марією Парило, що була роджена 1868 році в селі Котань, повіт Косно, на Лемківщині, Зах. Україна.

У році 1900 з жінкою і першою народженою дитиною-сином Олександром приїхав до Батлер, Па. де Стендард Стіл Кар Ко. побудувала велику фабрику будови тягарових вагонів, відливарню коліс під вагони, фабрику закрусок і мутерок. Фабрику обгородила висо-

ким, 7 філ. плотом, а верхом колючим дротом. Біля фабрики компанія побудувала в три ряди доми для робітників. Люди не називали їх домами, а "шандами". Як ті доми були збудовані? На стовпах 2х4, оббиті півцалевими дошками. Кожний дім на 6 родин, по 4-ри кімнати. На долі кухня і одна кімната, на другому поперсі дві кімнати, в яких мешкало вісім робітників. Дахи покриті папою, як літньою порою папа розпеклась, то неприємно воналя, сидіти не можна було, бо бракувало повітря, щоб віддихати. Робітники йшли під дерева, а вже попівночі коло першої години верталися спати, як трохи похолодніло.

Коло домів було висипано "жужлем" і попелом, як вітер подув, то не бракувало пороху. Керниці були далеко одна від одної між домами. Хто мешкав коло керниці, то був щасливий, а декому доводилось іти по воду аж за третій дім.

Кухню і спальню господарі паперували стінним папером і стелю, а дві кімнати на другому поверсі ніхто не паперував. Зимовою порою продував вітер через стіни дощок, а в снігові заверюхи прикривало верствою снігу сплячих робітників на ліжках.

Господині в печах палили деревом і вуглем і так варили, чи пекли. Зимовою порою всі сиділи в кухні, опісля йшли спати в зимні кімнати. Дерево приносили на раменах, декотрі поробили собі візки та привозили дерево, різали й рубали. Часами з фабрики випхали вагон, чи два непотрібного дерева, то кожний біг, як по свячену воду.

МІСТО НЕ ХОТИЛО ДАТИ ДОЗВОЛУ ПУСТИТИ ФАБРИКУ В РУХ

На домагання компанії про дозвіл управа міста вислала свою комісію, щоб переглянула фабрику, скільки тисяч робітників може в ній працювати? Комісія перевірила й дала звіт, що в фабриці може працювати тисячі робітників, а місто з малим населенням і в разі безробіття, що місто може з тим народом зробити?

Управа міста зажадала від Компанії підпису, що в часі безробіття, Компанія має дати поміч. Не було іншого виходу, Компанія підписала й це осталося підписом на папері.

Були роки, що фабрика стояла замкнена місяцями й кожний дивився, як на те золоте сонічко, коли зійде, коли отворять фабрику. Хто мав які гроші, то яко тако животів, а хто не мав, то сильно бідував, було нераз, що чоловік заощадив пару долярів і вислав жінці до краю, а тут фабрика перестала працювати, або на той сам час приїхав із краю. Було і таке, що такий нещасливий чоловік, як міг у когось позичити гроші, то заставляв свій ґрунт і вертався назад до краю.

Один чоловік зі села Боська пов. Сянік купив площу, побудував на шість кімнат дім за суму \$600.00. Виплатив \$200.00, настало безробіття і банк забрав за \$400.00. Автор тих рядків був у його домі, на жаль не пригадає собі його прізвища, мав троє маленьких дітей, з жінкою і дітьми виїхав із Батлер.

Компанія платила 13 і пів цента на годину при роботі закруток.

Михайло Яхвак ще в копальні вугля опанував англійську мову. Тут дістав працю при будові залізних вагонів. Скоро вивчив усі частини блях, з яких складалися вагони. Компанія поставила його за формана. Була це незвичайно тяжка праця. Часами доводилося приносити на плечах частини блях, на віддаль пару "блоків" на свій "бенч". Це була акордова робота.

Приїжджали емігранти, а тут тільки одна-одинокка фабрика. З просьбами приходили до Михайла Яхвака, бо де ж їм було йти, не знаючи мови ані не маючи ніякого фаху? І не тільки наші Українці-Лемки, але різні словаки, білорусини й хорвати.

Він, наче той добрий батько-учитель, кожного взяв, примістив на роботі, навчив роботи, як хтось не міг, то сам за нього зробив, показав, щоб так робити. Це була дійсно Божа благодать для тодішнього приїжджаючого!

В фабриці були роставлені "бенчі" (кобилиці), на яких "фітували" — складали вагони. На день зробили на одному "бенч-і" один, один і пів, а часами два вагони. Як бракувало заліза, то ішли додому.

У ФАБРИЦІ УБИТИЙ УКРАЇНЕЦЬ ОНУФРИК

В 1913 році на св. Петра зістав убитий в фабриці бл. п. Онуфрик. Осталась вдова й троє малих діточок, а четверте прийшло на свіг по похороні її мужа. Чоловік її працював у згаданій фабриці довгі роки. Вдові з діточками біда заглянула в очі. Вона, не знаючи англійської мови, попросила жінку, що володіла добре англійською мовою та обі пішли до компанії. І на їхню просьбу компанія дала вдові

51,200.00 за її вбитого чоловіка. В додатку даром помешкання в "шанді", доставу дерева й вугля до того часу, як її найстарший синок підросте й зможе працювати. Це була перша заплата за вбитого чоловіка. Діти тоді працювали від 12 року життя.

Опісля компанія побудувала в фабриці 4-ри треки й робітники робили вагони на треках, кожний на своїй позиції. Перше складали колеса "троки" й так далше з позиції на позицію, а при кінці вагон виходив готовий до набору.

Великих вагонів робили денно на одній треці 17, менших 20, а ще менших до 32; робили на акорд — "лісворк".

Компанія виробляла вагони для європейських держав, Франції, Італії, Росії. Пригадує собі автор цих рядків, що московського царя Миколая було одноразове замовлення 5,000 вагонів.

Одного разу самі інженери склали новий вагон "семпел", був майже готовий, але досить великий "кестинг", який мав бути вложений на "бомпер" і прикручений, ніяк вложити не могли через три дні.

Як ці інженери пішли на обід, Михайло Яхвак попросив робітника, щоб йому поміг двигнути. Мав свій спосіб, перекинув настільки, що його пересунув-досунув на місце й поприкручував завертками-шрубками.

Панове інженери прийшли з обіду й побачили, що "кестинг" є так вложений, як їм показує "блупрінт". Запитали — хто це зробив? Робітник показав на Михайла Яхвака й один із них сказав: "гонкі смарт". "Тонками" називали наших людей тодішні "культурні" американці.

У 1916 РОЦІ ДРУГИЙ УКРАЇНЕЦЬ УБИТИЙ

Був це молодий чоловік — 32 роки, мав жінку й двоє дітей в краю. Новий емігрант, походив із Ліського повіту, Лемківщини. На мале не знаю його прізвища, ані села. Ще сьогодні стоїть перед моїми очима — середнього росту молодець, круглого лица, з усмішкою в вічливих синіх очах. Він переходив поміж вагонами, робітники попхали передній вагон, а цей вдарив у другий, де він переходив і його великою силою "бомпрами" вдарило в грудну клітину й певно, що зовсім поломило всі кістки.

Відопхали вагон, Дозик Зубик узяв його на руки, принесли мари, положили, але він уже не жив. Компанія дала \$100 на похорон. Це взяв погребник. Його знайомі зібрали між собою \$7.50, дали о. Добушевському й просили, щоби похоронив.

АМЕРИКАНЦІ СВЯТКУВАЛИ УКРАЇНСЬКІ СВЯТА

Автор цих рядків запитав, чи в Великодні Свята працюємо, Михайла Яхвака. — Не йти до роботи й другі не підуть, ми маємо наші свята святкувати. Я зберуся, піду до фабрики, бо я форман, то мушу бути, — перейдусь по фабриці й піду до церкви!"

В наші свята в місті Батлер стрінув я американця, що працював разом з українцями. Він сказав: "Я був у фабриці та ані один укра-

інець не вийшов до роботи. Я мушу з вами українські свята святкувати.”

Компанія платила робітникам два рази на місяць, першого й п'ятнадцятого. Але робітників мусів робити цілий місяць, поки дістав першу платню — за пів місяця, бо компанія його півмісячний зарібок тримала як порукі. Виплачали 24 рази в році.

Люди пережили неодну біду, та старалися бодай дещо їй запобігти. Осінньою порою купували капусту, шаткували й набивали в бочки, по крайовому, купували свині, робили сала, солонину й м'ясо солили, щоб не псулося, щоб довше перетримати.

Харчі брали в шторах на книжки. Платили місячно, як хто не заплатив, то не дістав більше. Склепарі жиди рахували книжки по своєму. Було і таке, що жиди знайшли здохлу корову на “фармі”, забрали, привезли, злупили шкіру й м'ясо продали. В суді була розправа.

Опісля один з наших українців отворив “штор”, Степан Мелецький. Жиди за всяку ціну хотіли його знищити, йому довелось продавати м'ясо під цента дешевше, ніж він платив і він уже втратив \$500 позичених грошей. Жиди, не знаючи, як він багатий фінансово, бо він мав багатшу рідню, двигнули знову ціни, але він тримав свою ціну, цента менше від жидів.

Другий з наших українців — Орест Келяр, купив площу й побудував мурований дім. Пішов від хати до хати до знайомих і просив, щоб у нього брали в “шторі”, бо відчиняє, також дасть цента дешевше від жидів!

Зраня жид пішов від хати до хати до своїх клієнтів, що м'ясо завтра буде два центи дорожче на фунті. Але цього самого дня Орест Келяр дістав товар до свого “штору”, тоді жидок, того самого дня вечером знову бігав від хати до хати до своїх клієнтів і сказав, що від завтра м'ясо в нього є два центи дешевше, бо бачив, що Орест Келяр дістав до “штору” товари.

І тут знову жиди провадять те саме, що й з Степаном Мелецьким, кличуть його, щоби вступив із ними до юнії, а ні, то його знищать. Він сказав їм — я маю свій дім, не плачу “ренту”, а якщо потрапите знищити мене в торгівлі, то ніколи з моїх кулаків. Я маю здорові кулаки й буду працювати, як я і досі працював.”

Жиди йому нічого не вдіяли й він продавав дешевше одного цента м'ясо від жидів! Не помогли нічого жидівські намагання їх знищити, Степан Мелецький, та Орест Келяр виробили собі добрі торговлі!

СТРАЙКИ РОБІТНИКІВ У СТЕНДАРД СТИЛ КАР КОМПАНІЇ

Було кілька страйків, страйки робили робітники тягарових вагонів. На одному робітники погодилися на ту підвишку, яку компанія дала й пішли до роботи, але компанія сквітувала трьох провідних страйкарів, тоді всі робітники вийшли знову на страйк. Один день і другий нічо, а на третій день компанія післала робітника словака, якого спеціально спровадила з Мексірокс, Па., коркувати котли. Він запитав, що робітники хотять. Робітники відповіли, що з ним

Іконостас у церкві Пресвятої Богородиці у Форд Ситі, Па; малював мистець Святослав Гордінський в 1958 р., церква збудована в 1904 р.

не мають нічого до говорення, нехай приїде сам менеджер фабрики. Прийшов менеджер і запитав, що робітники хочуть. Робітники відповіли, що вони погодилися на згадану підвишку й підуть працювати, але перше нехай забере до праці тих трьох робітників, що компанія їх виплатила. Він їх забрав перших назад до праці й всі вернулись працювати.

Підчас страйків компанія кликала телефонічно власників склепів "шторів", щоб не давали робітникам харчів. Дістав такий телефон Степан Мелецький. Він запитав, хто йому заплатить те, що робітники у нього набрали. З компанії сказали йому, що робітники не будуть мати, що їсти, звернуться назад до роботи, компанія стягне з їх платні й заплатить за набрані товари. С. Мелецький відказався. Компанія каже йому, то тебе знищать робітники. Він відповів: "робітники мене поставили на ноги, то як знищать, то робітники." В тому теж часі компанія викидала робітників із помешкання компанійних домів "шандів", компанійні насмні робітники виносили нужденні меблі й складали на хідниках, так застелили хідники, батьки й матері з своїми дітьми сиділи на тім своїм дорібку-майні!

У 1917 році страйк протягнувся 6 місяців, охопивши більшу частину Америки.

Стендард Стіл Кар Ко. спрозаджала скебів, муринів до роботи, які не мали найменшого поняття в тій праці, але тільки, щоб зломити страйк. Робітники довідалися, що скеби приїзджають з Пітсбурга, Па. При висіданню робітники побили скебів, аж тут надїхала кінна поліція, яку компанія оплачувала, на зразок польських гайдуків підчас панщини. Розбивали голови "палками" робітникам.

По деякому часі приїхали представники з юнії, бо до згаданого часу ніхто робітниками не зацікавився і робітники в Батлер майже не знали про юнії.

Мітинги відбувалися далеко від фабрики на Ліндорі, на горі. Літню порою можна було посидіти на траві й послухати промовців. Але юнійні провідники нічого не помогли робітникам, крім своїх виголошених промов. Одного разу страйкарі зробили мітинг напроти фабрики на фармі Пірса. Пірс продав частину своєї фарми під згадану фабрику й мав порахунки з компанією; він був протестантським приповідником, а його брат військовим генералом.

На Ліндора, Па. одного разу страйкар утік додому на другий поверх, тоді стейт-трупер ввійшов за ним конем по сходах на другий поверх, жінка взяла револьвер і застрілила його.

Згори від своїх кімнат стейт-труперам було добре обсервувати місто Батлер, а ще краще фабрику. Побачивши страйкарів на фармі Пірса, один із них жене гальопом на коні на страйкарів. Пан Пірс побачив, що він не тільки палкою розіб'є неодному страйкареві голову, але потратить конем, бо коні мали вивчені, що прямо гнався на людину. Взяв стрільбу й вийшов проти нього та запитав його, — пощо ти приїхав? Відповів: "тут є страйкарі!" Пан Пірс сказав: "Забирайся звідси, а ні, то скільки ти хочеш дістати куль? Це не є компанії фарма, але моя й ти тут не маєш права! Тут може бути сотні тисячі страйкарів і ти не маєш права до них, бо вони є на моїй фармі!"

І стейт-трупер, замість порозбивати людям голови, забрався геть, як немитий.

В тому самому часі на Крейтон, Па. стейт-трупер застрілив 75-літню жінку. Вона з дорученням юнії виплачала "чеками" допомогу страйкарям на вулиці. Надїхав автом менеджер фабрики зі стейт-трупером і менеджер сказав до нього, "кіл дат снейк", убий того гада! І стейт-трупер вистрілив 6-ть куль до тої старенької жінки. Страйкарі кинулись до них, але вони автом утекли.

Стейт-трупер був арештований, але компанії зараз за нього зложла кавцію в сумі \$10.000. Як скінчився суд, не знаю, але треба припускати, що за вбивство ніхто не був покараний, бо це були часи компанійних вовкулак, які з робітниками не числилися. Робітник був тою цитриною, з якої витискається сік; на робітничому поті, крові й костях будувалася новітня Вавилонська вежа.

По деякому часі з 400 чи більше муринів, яких компанія спровадила ломати страйк, остався один старший "гідер", що грів у печі ніти й кидав тим, що нітували вагони, але незабаром і він покинув працю.

ПІДЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ВІЙСЬКОВА МУШТРА В ФАБРИЦІ

Робітники при будові вагонів працювали на акорд, мали платню від вагона. Залежно який рід вагонів робили, великих робили 20 денно на одній треці. Зробили 20 й ішли додому. Другі робітники робили по 10 годин.

Але "канцелярійним генералам" захотілося муштрувати робітників. Як робітники закінчили працю в фабриці, вони з'являлися коло фабричної канцелярії й заказали дати "чеки"-перепустку через браму, при цьому зарядили створення фабричного війська й вправ у фабриці на майдані.

Робітники, як це буває, не всі молоді, від 20 до 60, а може були й старші віком. Кожний зовсім мокрий від поту, під ллеться, дехто скидає сорочку й викручує піт. Та ж він уже вимуштрував цілий день 12-фунтовим молотом. Синя сорочка висихає й стає білою від поту-солі.

А тут у Велику П'ятницю спека, робітники роблять між печами, в яких гріють ніти до збивання блях, ніти аж топляться. Чотирьох робітників зімліло й впало, як ті попарені мұхи. Забрали на мари й відставили до шпиталю.

"Фабричні генерали" поставили робітників у два ряди до маршування. Автор цих рядків сів на поручі коло канцелярії, коло нього пару робітників. Прийшов "генерал" і командує йти маршувати. "Я вже відмашерував ключем по шрубках і молотом через цілий день а тепер спочинок. Ти сидів через цілий день на кріслі в канцелярії, то можеш машерувати, а не робітники!

"Не дістанеш "чек" на перепустку через браму." — То нічого, я і тут посиджу. "Ти не знаєш, що війна й ти хочеш, щоб тут кайзер прийшов?" — Одно, що тут кайзер не прийде, а друге, як мене візьмуть до армії, то дадуть мені карабін. Не буду двигати блях, бити молотом і крутити шруби, але буду носити кріс і маршувати під кермою військового генерала, а не "фабричного".

І "генерал" забрався та пішов муштрувати робітників. Але з кожним днем більше робітників сиділо на поручах, чи на землі, поки "генерал" відбув муштру з тими робітниками, що боялися за свою працю. По муштрі, кожний діставав "чек" перепустки, чи муштрував, чи ні й всі йшли додому.

Згадана муштра потривала пару тижнів, а вкінці "генерал" не мав кого муштрувати й втратив рангу "генерала"!

КОМПАНІЯ СТЯГАЛА ГРОШІ З РОБІТНИКІВ НА ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ

Компнія не питала робітників, чи він може дати й скільки? Але стягала з кожного робітника одноденну платню на Американський Червоний Хрест. Та це нічого, але при другій виплаті на Італійський Червоний Хрест, а при третій на Французький Червоний Хрест. Чи дійсно ці гроші пішли на Червоні Хрести, а якщо так, то не на conto робітників, а на рахунок компанії!

Підчас першої світової війни були проголошені державні "Либерти Бонд-и". Перший і другий, що мали великий процент, позабирали фабричні компанії. Третій і четвертий компанії силою накиннули робітникам. Либерти Бонди були по \$50.00. Компанія не питала робітника, чи він може взяти, але з кожної його платні стягала по \$5.00. Як стягла \$50.00, то давала робітникові "Либерти Бонд", але перший купон проценту віддирала для себе, хоч це заплатив робітник, а не компанія.

Як не було праці, або "бунтівника" компанія виплачувала, а стягнені гроші за Либерти Бонди затримувала для себе. Не було різниці, кілька робітників стягла, \$5.00 чи \$45.00.

Ті, що питали за підвишку платні, були виплачені, Олексій Пельц, Павло Лігашевський і автор цих рядків, якому компанія стягнула \$35.00 й нехотіла виплатити, а також Павлові Лігашевському, потрібно було звести боротьбу з компанійними посіпаками у великій канцелярії. На згаданих Бондах люди потратили великі гроші, деякі дістали за \$50.00 — \$30.00, деякі половину, а дехто \$20.00. Не було того права, що в теперішніх часах.

ДРУГИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ФОРМАН У СТЕНДАРД СТІЛ КАР КО.

Лев Пельц, уроджений 1880 року в селі Вороблику Королівським пов. Коросно, Лемківщина, Зах. Україна. 17-літнім поїхав до Борислава й працював у копальні нафти. Заощадив дещо грошей, вернувся до рідного села, а щоб не служити "найяснішому" цісареві, батько доложив йому до його зароблених грошей й він поїхав до Америки до Батлер, Па.

Дістав працю в фабриці Стендард Стіл Кар Компанії, при будові залізних вагонів. По роботі ішов до школи. Студював не тільки англійську мову, але й рисунки "блупрінт". Був дуже здібний. До року опанував мову. Компанія надала йому працю формана.

Коло нього, як й коло Михайла Яхвака, згуртувалися наші приїжджаючі тодішнього часу емігранти, він брах їх до праці, учиз і помагав.

Були це дуже погані часи для наших емігрантів-поселенців, незнання мови, безробіття. А тодішні "цивілізовані" американці страшенно ненавиділи емігрантів, гірше ніж у полудневих стейтах "нігрів". Каменем розбивали голови й рабували.

Як була виплата у фабриці, то робітники йшли групами до дому, а як дехто пішов одинцем, то був побитий і обробований.

Опозидав наочний свідок пок. Петро Зубик, що працював під "форманом" Левом Пельцом. Лев, як "форман" сказав американцеві, щоб зробив роботу, а той не тільки став сваритися, але вдарив його, тоді його Лев так змолотив, що остався на землі лежати, а сам через два й пів метра високий пліт переліз і пішов додому. Другого дня післали з фабрики чоловіка, щоб прийшов робити.

Одного дня зраня прийшов до нього його братанок Дозик Пельц і сказав: "нема блях, мұшу іти додому". А Лев каже: "чи ти не бачиш, що москалі (росіяни) наносили цілу стирту блях. Іди возьми й роби." Він узяв на один вагон, москалице прийшов і скаржиться, що той йому забрав бляхи. "Покажи мені котрий, бо я не знаю." Привів його до Дозика. Він запитав: "Чому ти йому забрав бляхи?" "Та ж вони забрали бляхи аж на 5 вагонів, а я буду вдома сидіти?" "Як так, то возьми собі ще на один вагон". А москалеві сказаа, бачиш сам, що ти позабирав усі бляхи, а я чоловіка не можу післати додому."

З оповідання Афтана Роменьчака й Дениса Копчака. "Лев узяв нас до роботи, учив нас, як "фітувати" вагони, сам робив за нас.

Та ж ми нічого не знали, учив нас і англійської мови, він знав і його люди кликали за "тлумача".

Оженився, купив площу й побудував хатину. Думав, що хоч при тяжкій праці, то в своїй хатині заживе щасливим життям. Прийшли дві донечки на світ, та будуть ластівками щибетати.

Але доля не дозволила того щасливого життя. Як жінка має більше любови до пляшки з горівкою, як до свого чоловіка й діточок, то ніякого родинного життя не може бути.

Приходить з праці на обід, а тут не тільки, що обіду нема, жінка п'яна, а малі діточки голодні й не в порядку. Іде без обіду до фабрики працювати далі.

Робітники застрайкували, компанія набрала скебів, учив й робив сам, бо ніхто не знає роботи.

Як хтось їхав до краю, то завжди дарунок родичам передав, хоч йому самому не збувало.

Ще в 1910 році написав до родичів, щоб вислали молодшого брата Павла, якому ще не скінчився 14 рік життя, бо він його хотів тут забрати й післати до школи. Але батько не погодився, бо хотів, щоб остався Павло на ґрунті, опісля господарювати.

В 1911 році прийшов із фабрики й зболіле серце, якому заподіяла найбільшу кривду його "люба" жінка не витримало, як сів на крисло — так умер на удар серця на 31 році в найкращім розцвіті свого молодого життя. Жінка аж тоді побачила свою біду й сиріток і цьому лиху була винна пляшка з горілкою!

В тих часах не було ніякої допомоги для вдів і сиріт. Їй нічого не лишилося, взяла сиріток і поїхала до своїх родичів до села Вороблика Королівського, пов. Кросно.

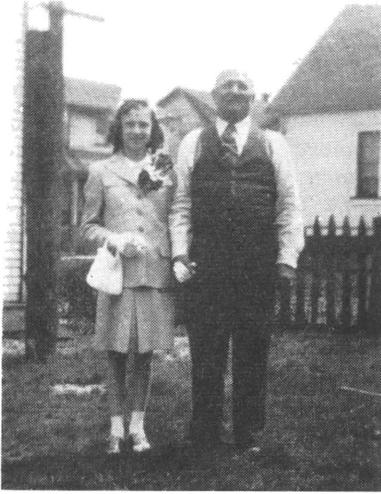
В 1917 РОЦІ УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ В АМЕРИЦІ

Український День був проголошений в цілій Америці. І це торжественне свято Українського Дня, відсвяткувала кожна українська громада в Америці.

Взяла живу участь і громада українців у Батлер, Па. По всіх вулицях міста Батлер були розставлені Українці й Українки-збірники з пушками, а жертводавцям прищипляли синьо-жовті прапорчики.

Автор тих рядків ішов і дав свій дар дівчині до пушки, прищипила прапорець і пішов далі. Але недалеко стоїть друга дівчина, наставила пушку знаючи, що потрібно дати й тій, бо не перепустить, але сказав, а вже дав, ось тут прапорець. "Я бачила, що ти дав, то дуже добре, але я не є гірша від неї, я хочу назбирати повну пушку грошей. Та я не можу віддати порожню пушку!" А там недалеко стоїть третя й цій потрібно теж кинути до пушки. Таж це наші дівчата й всі знайомі, їхнім завданням було, як найбільше зібрати грошей.

Олекса Пельц зібрав між американцями до пушки \$75.00. Бракло йому прапорців. Ще мав один прищиплений свій. Його знайомий американець надійшов, кинув до пушки й сказав, "Ел, я хочу мати

Батько і опікун лемківської еміграції — Михайло Яхвак з своєю донькою Анною.

український прапорець". Тоді Олекса пришпилив йому свій прапорець.

На Український День в Америці тоді було зібрано \$100.000.00. З порівнянням до теперішнього часу, це була велетенська сума грошей.

РІЗНІ АГЕНЦІЇ В ЄВРОПІ ВЕРБУВАЛИ РОБІТНИКІВ ДО АМЕРИКИ

З історії знаємо, що різні агенції в Європі вербували емігрантів до Америки — дешевого робітника. Те саме робили всякі корабельні компанії, бо це було в їх інтересі.

Згадується теж про агенцію в Македонії. Македонія була стиснена між болгарами, сербами та греками; в турецькій неволі була 5 століть, на 10 тисяч квадратних милях землі.

Багато македонців у тих часах виїхало в Америку, частина з них поселилася в Форд Сити, Па.

Тодішні погані життєві обставини причинилися до всіляких хворіб, зокрема зміна клімату, так, що з прибувших перших емігрантів частина в самих початках вимерла.

УКРАЇНЬСЬКА ЕМІГРАЦІЯ З ЛЕМКІВЩИНИ ПОЧАЛАСЯ ПРИБЛИЗНО В КІНЦІ 19-ГО СТОЛІТТЯ

Вже в 1902 році було в Форд Сити, Па., велике число українських поселенців з Лемківщини. З Підтсбурга доїжджав о. М. Стефанович, щоб відправити Службу Божу в рим. кат. костелі для українських поселенців. Самітних було багато, захворіє, нема кому коло нього ходити, помре, нема за що похоронити, треба робити збірки.

Тоді о. Стефанович зорганізував Братство св. О. Николая, ч. 63. У. Н. Союзу. На початку цього відділу були урядниками: Михайло Бек, М. Теплий, Семен Баль, Кирило Голізна, Й. Теплий, А. Вайда, Н. Волошинович й інші.

Опісля приїзджав із Пітсбурга о. Іван Заклинський. В Пітсбургу була українська кат. церква св. Івана. Щоб не ходити до чужої церкви молитися, люди зробили збори, ухвалили купити площу та збудувати церкву.

Купили площу в Пітсбург Плейт Глес Ко. 100 фітів x 140, за суму \$770.00. Під зарядом о. І. Заклинського в 1904 році побудували дерев'яну церкву св. О. Миколая. Перша Служба Божа й посвячення церкви відбулося дня 9 жовтня 1904 р. Першим священником у Форд Сити, Па. був о. Іван Заклинський, приїхав із Флоренс, Па.

При посвяченні церкви записані такі мужчини:

Михайло Проць, Семен Барна, Іван Шершень, Семен Іліаш, Іван Волошинович, Кирило Голізна, Іван Смолок, Іван Пакіш, Михайло Стамаш, Іван Панчишин, Афтанас Волошинович, Михайло Крупник, Миколай Теплий, Іван Опалка, Григорій Теплий, Михайло Бек, Андрій Бобак, Іван Проць, Михайло Ореско, Петро Темсик, Михайло Пентрончак, Андрій Вархоляк, Михайло Войтович, Степан Гнатів, Павло Грицик, Іван Саган, Миколай Волошинович, Петро Орисик, Антін Шестац, Семен Баль, Павло Кріль, Кость Яцик, Гнатко Күшнір, Михайло Гамуляк, Василь Драган, Михайло Грот, Іван Завійський, Афтанас Паньчак, Павло Синявський, Василь Жиданик, Михайло Шиманський, Іван Панчак, Іван Бакайра, Миколай Гирча, Антін Гирча, Іван Данко, Антін Іванишин, Тимко Голізна, Михайло Гоменда, Антін Качмарик, Гриць Данилець, Юрко Вавінчак, Петро Дрозд, Онүфер Луковський, Степан Вуйцик, Андрій Пүжир, Андрій Питель, Гриць Семкевич, Василь Күчвара, Михайло Еліаш, Андрій Стефанович.

В першій церковній уряді був першим головою о. Іван Заклинський, а першим секретарем Семен Баль.

З записок бачимо, яка вже в 1904 році була сильна парохія, бо тут не є записані жінки, діти, а може й багато мужчин, які належали до церкви, не є в списку записані.

Частина перших українських поселенців у місті Форд Сити, Па. в Америці:

Теплий Микола, Босько, пов. Сянік, працював у фабриці, мав grosери стор, приїхав 1889.

Голізна Кирило, Босько, пов. Сянік, працював в фабриці, і gros стор — 1890.

Одрехівський Іван, Вілька, пов. Сянік, за ковала (блек смит) — 1890.

Вайпа Антін, Синів, пов. Сянік, робив у фабриці, — 1891.

Волошанович Микола, Королик, пов. Сянік, робив у фабриці скла, — 1891.

Гүменда Михайло, Одрехова, пов. Сянік, робив у Птіс. Пліт Глес Ко. — 1892.

Петроньчак Максим, Кролик, пов. Сянік, робив у Пітс. Пліт Глес Ко. — 1892.

Теплий Йосиф, Босько, пов. Сянік, "Клерк оф Несьонал Бенк", — 1893.

Денько Іван, Босько, пов. Сянік, робив у Пітс Плейт Глес Ко. 1893.

Грибик Іван (Закарп.), Велике золосніче, пов. Замличе, робив у Пітс. Плейт Глес Ко. — 1903).

Бек Михайло, Синів, пов. Сянік, "гросери штор" — 1895.

Баль Семен, Завадка, пов. Сянік, довозив пиво — 1895.

Зубик Афтанас, Вороблик Шляхот., пов. Сянік, робив у Пітс. Плейт Глес Ко. — 1895.

Орисик Петро (живе), Кролик, пов. Сянік, робив у Пітс. Плейт Глес Ко. — 1895.

Олексяк Тит, Вороб. Шляхотський, пов. Сянік, робив у Пітс. Плейт Глес Ко. — 1895.

Гнатів Степан, Домосичи, пов. Перемишль, робив у Пітс. Плейт Глес Ко. — 1906.

Барна Семен, Камянка, пов. Сянік, робив у Пітс. Плейт Гл. Ко. — 1896

Бобак Андрій, Босько, пов. Сянік, "букер" фабриці — 1905.

Буряк Андрій, Вороб. Шляхотський, пов. Сянік, робив у Пітс. Плейт Глес Ко. — 1906.

Маховський Андрій, Синів, пов. Сянік, Пітс. Плейт Глес Ко., 1906.
Буряк Дмитро, Вороб. Королівський, пов. Коросно, "Крейн аперейтор" у фабриці — 1910.

Крупна Петро з Синева, пов. Сянік — 1906.

Це тільки частина поселенців першої еміграції в Форд Сити, Па. На початку заснування міста Форд Сити, Па. було найбільше німців і французів.

Українська молодь, роджена у Форд Сити, Па. на вищих становищах

Др. Павло Опалка (оптометрист), родичі з села Вороблика.

Др. Ватсон Повл (Вархоляк), хіроподист. Батько з села Вороблика Королівського, пов. Коросно: Філарет Вархоляк.

Йосиф Гнатів, проф. Гай Скул, родичі з Перемишля.

Жигмонт Теплий, "Бюро Президент оф Консіл Мітинг"; родичі з Боська.

Марія Турко, учителька в "поблик скул".

Михайло Петрончак, учитель музики-оркестри в "поблик скул".

Василь Турко, 19 літ в американській армії, як "местер сержант".

Катерина Зубик, родичі з Вороб. Шляхотського, "нирс" в Кіт танні-шпиталю.

Розалія Турко, родичі з Вороб. Шлях., "нирс" в Кіттанні-шпиталю.

Марія Гуменда-Гнатів, з Одрехови, "нирс" Пітс. Плейт Глес Ко.

Михайло Турко, секретар Укр. Народного Союзу.

Андрій Орисик, родичі з Королика, форман у фабриці "Сейфти".

Іван Петрончак, родичі з Королика, працює в фабр. канцелярії.

Молодший син інженер у Пітсбург Плейт Глес Ко. Форд Сити, Па.

Володимир і Семен Баль, склеп дорогих каменів і годинників.

Ернест Зубик, з Вороблика Шлях., учиться на майстра виробу домашніх меблів.

Володимир Синявський, з Вороб. Королівського, міський поліцай.

Петро Маховський, з Синева, форман у фаб. Росфорд, Огайо.

Петро Голізна, з Боська, склеп із споживчими товарами.

Петруся Гнатія, з Перемишля, працює в резервовім Банку в Пітсбург, Па.

Михайло Гнатів, "штор", направляє черевики (укр. співак).

Михайло Мойта, "штор", направляє черевики.

Багато наших хлопців і дівчат працюють в фабриці, немало теж нашої молоді студіює в вищих школах: "Медікал Технологи Скул".

Самуїл Баль, родичі з с. Завадка, український фотографіст, що робив фотографії для Пітсбург Плейт Глес Ко.

ЖЕРТВИ II-ої СВІТОВОЇ ВІЙНИ — СИНИ БАТЬКІВ-ЛЕМКІВ
уродженці Форд Сити, Па., зложили свої молоді буйні голови в чужій країні на побоевищу за "політику" й амбіцію к. президента Герри Трумена:

Павло Елась, Микола Кухта, Іван Орисик, Стефан Рудавський, Петро Шевчук, Павло Тертичний, Михайло Вархоляк, Іван Вейтон, Володимир Волотанович, Степан Плазак, Елмер Антоній, Андрій Бленяр, Теодор Бленяр, Петро Бленяр, Іван Бленяр, Еліс Бобак, Олександр Бобак, Клементій Бобак, Михайло Бобак, Павло Бобак, Михайло Ериский, Андрій Буряк, Павло Буряк, Філарет Буряк, Андрій Чімка, Володимир Чімка, Едвард Теплий, Микола Теплий, Павло Теплий, Йосиф Драч, Філарет Джуган, Павло Джуган, Микола Денько, Юрко Елась, Іван Елась, Михайло Федорчак, Петро Фандига, Іван Грибик, Армандо Гасбарро, Роленд Гетчер, Іван Гойда, Михайло Гойда, Андрій Гнатів, Іван Гнатів, Микола Гнатів, Степан Гнатів, Петро Голізна, Іван Голізна, Іван Грицик, Михайло Грицик, Михайло Гоменда, Павло Гоменда, Михайло Гуня, Микола Гуня, Чарлес Джонсон, Іван Келяр, Павло Келяр, Степан Келяр, Іван Котик, Павло Котик, Валес Котик, Михайло Крохта, Петро Крохта, Іван Козловський, Павло Козловський, Антін Козловський, Роберт Козловський, Іван Лукозський, Морис Луковський, Морис Личак, Михайло Маховський, Микола Мадзей, Юрко Т. Мадзій, Йосиф Магдий, Степан Магдий, Лаврентій Мілосер, Андрій Мелісон, Петро Мелісон, Павло Мелісон, Михайло Мика, Іван Кей Микула, Михайло Мойта Ір., Андрій Одрей, Іван Одрехівський, Михайло Одрехівський, Павло Опалка, Андрій Опалка, Михайло Опалка, Лев Опалка, Кирило Орисик, Федір Орисик, Юрко Орисик, Андрій Орисик, Михайло Орисик, Микола Орисик, Петро Орисик, Йосиф Орисик, Лев Орисик, Михайло Панчик, Микола Панчик, Симеон Панчик, Валес Панчик, Іван Панчик, Федір Панчик, Андрій Панчик, Антін Панчишин, Андрій Пельц, Михайло Пельц, Михайло Петрончак, Михайло Петроник, Юрко Почан, Михайло Почан, Андрій Почан, Симеон Полян, Василь Полян, Михайло Паприка, Едвард Паприка, Гаврило Процишин, Понт Питель, Михайло Ралько, Микола Рисковський, Іван Рисковський, Олександр Рисковський, Іван Рітковський, Станіслав Рітковський, Йосиф Роменчак, Кирило Рудавський, Михайло Рудавський, Іван Рудавський, Андрій Рудавський, Іван Т. Рудавський, Марія Шевчук, Генри Шевчук, Евген Шаффер, Йосиф Сидора, Павло Сидора, Михайло Сидора, Юрко Сидора, Андрій Сидора, Іван Силаник, Іван Синявський, Володимир Синявський, Павло Синявський, Мильтон Синявський, Едвард Сірочман, Іван Сірочман, Микола Сірочман, Василь Сірочман, Йосиф Смит, Іван Смолик, Василь Смолик, Микола Шанайда, Йосиф

Сугорський, Іван Сугорський, Іван Сикута, Павло Сикута, Петро Темсик, Федір Темсик, Кирило Темсик, Роналд Темсик, Андрій Тертичний, Василь Турко, Степан Турко, Микола Турко, Михайло Турко, Микола Тулай, Микола Урсяк, Павло Урсяк, Юрко Вархоляк, Микола Вархоляк, Іван Вархоляк, Філарет Вацон, Андрій Вацон, Павло Вацон, Михайло Волошинович, Микола Волошинович, Михайло Волошинович, Михайло Войчик, Володимир Югас, Теодор Заболоцький, Пилип Заболоцький, Василь Заболоцький, Іван Зошак, Андрій Зубик, Пазло Зубик, Володимир Зубик.

189 убитих — найкращого молодого цвіту.

Вічна Лемківським Героям Пам'ять!

ЖЕРТВИ II-ї СВІТОВОЇ ВІЙНИ — СИНИ БАТЬКІВ-ЛЕМКІВ

Уродженці Форд Сити, Па., зложили свої молоді голови в чужій країні на побоевищу.

ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ВІДДІЛ 63.

Павло Бобак, Михайло Бобак, Олександр Бобак, Клементій Бобак, Михайло Бриський, Павло Буряк, Андрій Буряк, Філарет Буряк, Микола Чімка, Йосиф Драч, Петро Ф. Джуган, Іван Гнатів, Андрій Гнатів, Степан Гнатів, Михайло Гомеда, Іван Грицик, Михайло Грицик, Марджоріє (Колодйчик) Опалка, Валас Котик, Іван Козлоський, Анніт Козлоський, Морріс Личак, Йосиф Магдий, Степан Магдий, Йосиф І. Мазур, Петро Мелісон, Андрій Мелісон, Іван Метрик, Михайло Опалка, Петро Опалка, Павло Опалка, Лев Опалка, Іван Орисик, Валас Волтанович, Павло Тертичний, Микола Кухта, Микола Панчик, Симеон Панчик, Ір., Валас Панчик, Іван Панчик, Михайло Панчик, Едвард Теплий, Павло Котик, Філарет Вархоляк, Павло Вацон, Василь Теплий, Павло Теплий, Володимир Чімка, Павло Гуня, Андрій Опалка, Павло Урсяк, Казимир Бартошевич, Морріс Луковський, Петро Сикута, Павло Сикута, Петро Голізна, Михайло Гойда, Михайло Петро, Павло Мелісон, Теодор Шерман, Петро Орисик, Михайло Орисик, Микола Орисик, Андрій Орисик, Йосиф Орисик, Михайло Петрончак, Володимир Процишин, Гаврило Процишин, Йосиф Роменчак, Олександр Рісковський, Іван Рісковський, Михайло Рудавський, Микола Шанайда, Іван Синявський, Володимир Синявський, Мильтон Синявський, Павло Синявський, Еміль Сотник, Петро Темцек, Михайло Турко, Микола Турко, Кирило Турко, Степан Турко, Микола Урсяк, Михайло Волошинович, Михайло Войчак, Іван Зошак, Андрій Зубик.

Вічна їм пам'ять!

ПОМЕРШІ ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ВІДДІЛ 63
Вічна їм Пам'ять!

Анна Грицик, 10 березня, 1909; Микола Павлик, 6 квітня, 1910; Андрій Лабяк, 22 жовтня, 1912; Гаврило Вітик, 30 березня, 1918; Іван Зеленюк, 18 жовтня, 1918; Марія Чобай, 18 січня, 1918; Микола Пиц,

3 листопада, 1918; Михайло Драган, 3 січня, 1919; Василь Заболоцький, 20 січня, 1920; Микола Мигаль, 18 лютого, 1920; Василь Рудавський, 20 лютого, 1921; Ольга Драган, 25 червня, 1921; Гаврило Метрик, 3 лютого, 1921; Бронислава Луковська, 25 вересня, 1921; Антін Зубик, 24 червня, 1922; Іван Крижановський, 6 листопада, 1923; Йосиф Барнович, 8 грудня, 1924; Дмитро Юрків, 5 липня, 1925; Максим Пухер, 12 червня, 1926; Анна Коляр, 30 червня, 1927; Катерина Колодій, 11 листопада, 1929; Анна (Барна) Пельц, 17 листопада, 1930; Параска Тимчик, 21 листопада, 1931; Філярет Джуган, 17 лютого, 1931; Федір Турко, 24 березня, 1932; Василина Процишин, 5 лютого, 1932; Ілько Магдій, 15 листопада, 1932; Гаврила Волошинович, 4 вересня, 1934; Юлія Зубик, 20 жовтня, 1934; Микола Теплий, 23 листопада, 1934; Олександр Шайка, 25 квітня, 1935; Микола Миляча, 6 січня, 1937; Михайло Печеняк, 29 листопада, 1937; Анна Синявська, 8 червня, 1938; Марія Зубик, 28 жовтня, 1938; Микола Джуля, 8 червня, 1939; Симеон Барна, 27 серпня, 1939; Йосиф Процишин, 12 квітня, 1940; Симеон Баль, 10 вересня, 1940; Андрій Бобак, 27 вересня, 1940; Матвій Ріковський, 29 грудня, 1940; Микита Гуня, 1 березня, 1941; Іван Шайка, 29 березня, 1941; Нестор Геронім, 24 березня, 1941; Василь Роменчак, 30 квітня, 1942; Микола Кухта, 12 червня, 1943; Розалія Теплий, 10 вересня, 1943; Філярет Опалка, 28 жовтня, 1943; Іван Орисик, 24 листопада, 1944; Яків Мелісон, 30 листопада, 1944; Валас Волошинович, 5 грудня 1944; Павло Тертичний, 31 грудня, 1944; Анна Личак, 7 січня, 1945; Петро Буряк, 6 лютого, 1945; Філярет Вархоляк, 23 червня, 1945; Микола Драч, 9 серпня, 1945; Микола Волошинович, 15 березня, 1947; Олександр Бобак, 21 жовтня, 1948; Анна Бек, 20 грудня, 1948; Михайло Бек, 31 грудня, 1948; Василь Сенько, 8 січня, 1949; Павло Грицик, 13 квітня, 1949; Марія Грицик, 30 серпня, 1949; Степан Пітек, 8 квітня, 1950; Михайло Гуменда, 17 лютого, 1951; Юлія Чімжа, 11 серпня, 1951; Михайло Грицик, 6 листопада, 1951; Анна Антосик, 16 листопада, 1951; Тимко Василь Турко, 25 листопада, 1951.

Не маємо списка померших від 1889 до 1909 рр.

В Е С Е Л К А

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями.

Виходить кожного місяця у Видавництві "СВОБОДА"
заходами Українського Народного Союзу.

**Редагус Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої
Літератури.**

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА У ЗДА — \$4.00
у інших країнах — рівновартість тієї суми.

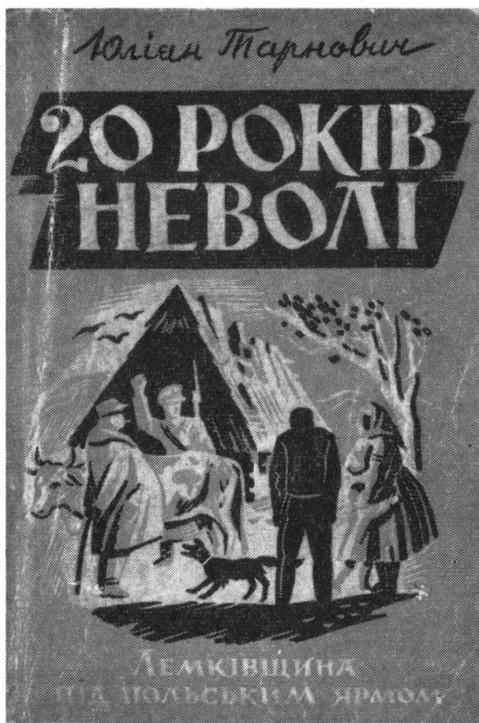
Ціна окремого числа — 40 центів.

Адреса:

"SVOBODA" — "VESELKA"

P. O. Box 346, Jersey City, N. J. 07303, USA.

НА ВІЧНУ ГАНЬБУ ПОЛЬЩІ

Українське Видавництво видало в Кракові 1940 року книжку-документ під наголовком "20 РОКІВ НЕВОЛІ — Лемківщина під польським ярмом", в бібліотеці "Минуле й сучасне". Ця книжка — 1-224 стор. з численними ілюстраціями має такі розділи: Пропащі роки; Загальне занедбання рільної господарки; Лемківщина на бездоріжжі; На новій дорозі; Великі надії; Окружний Комісаріят Вислока і Команчі; Наступ поляків на Лемкіщину; На загладу; Лемківщина дає про себе знати; Лемківщина в кігтях чорних духів; польська влада розділює Лемківщину; Лемківщина між молотом і ковалом; Насилля і переслідування, шкільна політика; Апостольська Адміністрація Лемківщини;

Лемківщина вибивається на чисті води; Завдання Лемківської Комісії; На бочці з динамітом; З ким ішли русофіли? Чи помагали полякам? Ворожа преса для Лемківщини; (цей саме розділ передруковуємо без змін, щоб дати змогу всім українцям пізнати, якими шляхами та засобами послуговувалися "наші" сусіди на своїй дорозі "на знищенє Русі"); Щоб не було непорозуміння; Національна преса для Лемківщини. (Обкладинку до книжки намалював мистець С. Гординський).

Поляки вживали всіх своїх зусиль, щоб винародовити Лемківщину. Головним середником, що мав українське населення Лемківщини зіштовхнути в польські обійми, була польська преса, видавана спеціально для Лемківщини й про Лемківщину.

Побіч польської преси стояла русофільська преса, що разом обі ці, гатунково однакові, преси були рушійним чинником у денационалізаторських плянах польської сторони.

Таксамо, як убивалися поляки чотирьома клинами в організм Лемківщини, так теж заставили свої польські чотири засадничі видавництва промощувати шлях польщині до душі Лемківщини.

Централею, що давала напрямні й вказівки, як виконувати плян винародовлення Лемківщини був т. зв. "Воєвідський Комітет для справ Лемківщини" в Кракові з своєю експозитурою у Львові та численними підкомітетами на терені Лемківщини.

Головним пресовим органом цього комітету була газета під наголовком: "Глос Подгаля", що виходила в Новому Санчі, при вул Ягайлонській 5.

Поміщувані статті на сторінках цієї газети про український рух і праці в Лемківщині скрайно ворожі до всего, що польське; не поважні, демагогічні, дуже простанцькі. Свої числа висилала адміністрація тої газети в пачках до старостинських урядів у Горлицях, Яслі, Коросні, Сяноці й Ліську. Відціля з окремих вказівками брали по 20-100 примірників цієї газети, або польські поліцаї з собою в терен, або на основі старостинського наказу вийти збірних громад кольпортували цю газету в селах Лемківщини, що належали до їх збірної громади. В Криниці, Лабовій, Барвінку, Команчі, Щавнім, Романові, Яслиськах, Буківську та в інших збірних громадах у Лемківщині була сітка пропаганди польської преси для "дзялячів" лемківських.

Згаданий "Глос Подгаля" виходив від 1928 року. Його діяльність була тісно зв'язана з "чинами" русофільського пресового органу, цебто тижневика п. н. "Лемко", що виходив (розуміється, за польські гроші!) у Криниці, а потім аж до червня 1939 р. у Львові. Повноту співпраці та одности думок цих обох "видавничств" вияснило зарядження старости в Новому Санчі, мґ-ра К. Адамського до повітових старостів у Горлицях, Яслі, Сяноці, Ліську й Коросні в справі пренумераторів (передплатників) криницького русофільського "Лемка" такого змісту:

"Повідомляємо, що з днем 1 травня ц. р. (розуміється, що це повідомлення було попольськи писане, але ми його в перекладі подаємо) Воєвідський Комітет для справ Лемківщини постановив заперестати далше видавати часопис "Лемко". — Від сьогодні справи Лемківщини будуть обговорювані в польському тижневику "Глос Подгаля", що виходить у Новому Санчі, та який, подібно як часопис "Лемко", буде розсиланий на терен Лемківщини — В звязку з цим прохаю зарядити, щоб якнайскоріше надіслано на мої руки поіменний виказ осіб, з поданням їх адрес зпоміж лемків, що мешкають на тамошньому терені, та які будуть одержувати вижче згаданий тижневик "Глос Подгаля". — Прохаю добрати таких діячів лемківських, яких льяольність до панства (поль. держави — наше пояснення) не будить більших сумнівів, як також вони самі дають певну гарантію, що одержувані ними часописи будуть на них і через них мати відповідний вплив у терені. — З огляду на близький речинець видання першого числа цього часопису в польській мові, прохаю видати зарядження, щоб якнайскоріше надіслано на мої руки згадані викази передплатників зпоміж лемків."

Отже польські адміністр. круги в Новому Санчі з своїм "Глосом Подгаля" йшли рука в руку з русофільським тижневику "Лемко" та його "редакцією".

Цей факт, крім засадничої справи, що наше твердження на доказ повної співпраці польсько-русофільських політиків є без найменшого сумніву найправдивіше, вказує ще на другу сторінку польсько-русофільської згоди й угоди, — а саме спровадити ціле населення Лемківщини до одного знаменника, або простішими словами: спольонізувати цілу Лемківщину.

До того хай знає кожний, що ми правду писали, що криницький "Лемко" виходив за польські гроші, отже панове Громосяк (що підписував цю газету) і Трохановський (що редагував) оба служили польській справі, а не народові в Лемківщині. Хто ще належав, крім вижче згаданих "редакторів" до "видавничої спілки" криницького "Лемка" (Сьокало, Гнатишак, Дуркот і інші) нарід про це дуже добре знає.

Ще важнішою кузнею польської завойовницької думки було в Перемишлі, при вулиці Катедральній 3, т. зв. "Товариство Розвою Зем Виходніх" на чолі з його презесом ксьондзом Антоном Мйодовським і його секретарем, дипльом. полковником Яном Келлером. Працю свою та впливи вело й виявляло це товариство при помочі свого пресового органу, тижневика п. н. "Побудка". Окремо до "освідомлення своїх членів і "симпатиків" улаштувало це товариство пропагандивні прогульки т. зв. загородової шляхти по Польщі.

— Як виглядала така прогулька? — дехто запитає. Презес товариства, ксьондз Антін Мйодовський в тісному порозумінні з шефом польського військового штабу в Перемишлі при "Довудстві Окренгу Корпусу" ч. Х., полк. Ромішовським, повідомляв у першу чергу львів. воєводу, повітових старостів у Турці, Ліську, Сяноці, Дрогобичі, Самборі й Добромилі про намір zorganizувати прогульку. Організацією та програмою прогульки загородової шляхти Пйркарпаття займалися: "Зряд Округи Товариства Розвитку Земель Східніх" у Перемишлі разом з "Лігою Попирання Туристики" в Кракові.

Ціль прогульки: пропаганда між "шляхоцьким" населенням Пйркарпаття показами учасникам прогульки історичних памяток Кракова, — участь у поклонах поль. короліам на Вавелі, молитвання на Ясній Горі в Ченстохові та участь на торжестві 11 листопада з військовою ревією у Варшаві.

Кошти й видатки на таку прогульку (збірна точка в Перемишлі) з Перемишля — санітарним поїздом — Краків — Ченстохова й Варшава (в часі тривання 5 днів) та зворотом виносили в цілости 8 злотих і 80 сот. До цього вчислено вже харч, нічлиги та поворотна дорога "прогульковців". У практиці більша часть "шляхти" не платила зовсім нічого за прогульку, бо про це вже добре дбали панове старости, щоб перед воевідською владою вказати свою "спренжистосць". Хіба не було доволі гроша, як пан староста, або його заступник приїздив до менших міст у характері адміністр. судді вирішувати на основі донесень поль. поціцаїв справи карно-адмін. з обсягу санітарно-дорогово-гігієнічних приписів? Пр. поліцай доніс, що в такого чи іншого газди собака була непривязана (бувало, що одномісячне цуценя бігало по обо-

рі, а поліцай газду на кару писав!). Тоді пан староста "на моці арт. розпоржондзєня пана президента ржечипосполітей" видавав мирок: "Дзєсенць зл., або пенць дні арешту". Були часті в Лемківщині випадки, що деякий господар (зокрема українець, до якого йшла українська газета) продовж одного року платив 150 до 300 зол. на самі кари. Це бувало за непозамітану в часі найгарячіших жнив обору; листок з дерева, або травку на цембринах у керниці, за їзду конем у поле на одній віжці, за брак таблички при возі (як газда їхав до лісу по ялицю), за непобілений (потім ще й мальований раз на чорно, зелено й червоно) паркан — силпалися кари! Отже панове старости мали з чого фундувати своїй "загородовій шляхті" прогульки до Варшави, або поль. "моржа". Врешті була своя залізниця до розпорядимости й поміч військової верхівки. Адже треба знати й памятати, що першим і головним "патроном" і опікуном "запомнянего поль. щєпу на Лемковщині" ніхто інший — тільки пан генерал Каспржицький. Навіщо ж поміщували русофіли з Криниці фотографії цього "достойника" в своїх календарах, призначених для населєннє Лемківщини? Треба було взяти в руки календар "Лемка" з Криниці (не мішати ніколи понятє "Нашого Лемка" зі Львова з "Лемком" із Криниці!) на 1938, або 1939 рік та приглянутися ближче, чи нема в обох цих календарях знімок цього поль. генерала? А хто в Новому Санчі, чи Кракові на зїздах "пржедставитєлєв гур пол." витав і промовляв до цих "зьомків"? Адже те ж пан Каспржицький! А біля нього крім поль. верхівки, вифракований "господин Методій" з Криниці, та Сьокало з Гнатишаками...

Польська влада мала (говоримо в цьому випадку про саму Лемківщину!) до найменших подробиць опрацьований політичний плян щодо своїх меншин. І так пр. дня 10. V. 1935 р. відбулася нарада поль. Підкомітету для лемківських справ у Новому Санчі. Цей Зїзд відбувся під проводом пана Малашинського, начальника Виділу Безпеки краківського воєвідства, в приявності начальника Виділу Безпеки пана Самбора з львів. воєвідства, панів старостів і шкільних інспекторів з Нового Санча, Ясла, Горлиць, Коросна, Сянока, Лиська й Нового Торгу, як теж секретаря пана ріцєміністра військових справ капітана Едварда Воизбуна, штабових офіцерів Д. О. К. II. і Д. О. К. X. та Інспекторату Граничної Сторожі з Перемишля й Ясла.

Так отже вже самий склад підкомітету вказує, які люди брали участь на зїзді для вирішування лемківських (отже меншиневих!) справ. Треба теж згадати, що на цьому зїзді між іншими обговорювано справу на тему українських священиків та їх відношення до апостольського Адміністратора (в тому часі резидуючого ще в Романові-Живці). А пан Малашинський заявив, що студенти (лемки) по maturі студіювати будуть теологію тільки в Кракові й Чєнстохові. Вкінці сказав також, що з уваги на те, що Лемківщина набирає великої ваги — всі панове старости й шкільні інспектори в окремих місцевостях свого терену мають давати ініціятиву до праці, щоб осягнути позитивні наслідки для добра "польськоєщі земі лемковскєй".

ЕКОНОМІЧНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

З Кооперативного Курсу в Сяноці, що відбувся в дні 19 листопада до 2 грудня 1938 р. під проводом інструкторів: 2-ий зліва: Володимир Менцінський, Всеч. о. І. Гайдукевич, парох Доброї Шляхотської, д-р Василь Блавацький (замордований поляками), пробудитель і діяч Сяніччини; Всч. о. Іван Цегелик, декан Сяніцький; ревізор Антін Гаврилко; кооператор Юрій Кігчак і громадський діяч Василь Подубинський. Лемківська молодь цілим серцем горнула до науки.

Третьою катапулею, що кидала камінням на все українське в Лемківщині, була зближена до кругів тарнівського польського епископа газета п. н. "Наша справа". Але ця "справа" дуже обережно підходила до справ Лемківщини; вона наче б то завжди побаювалася, що Лемківщина може найтися в злих руках, чисте позуїтськи підглядала, де найслабше місце в організмі Лемківщини й там спішила з своїми "ліками". Щодо суми шкід у некористь Лемківщини зі сторони поляків, — з цих кругів найбільше зла виходило для цієї нашої країни. По перше тому, що польська адмін. верхівка ставилася до людей з цих кругів, як до розумовитих і політично тверезих своїх однодумців, тому без найменшого спротиву пособляла в їх праці. А далі, що "Наша справа" ніколи не пророблювала собі своїх шляхів у Лемківщині, тільки як гісна кидалася на готове жеровище, що його створювали: "Глос Подгаля", "Побудка", "Лемко", "Земля і Воля", "Рускій Голос", "Ілюстр. Курієр Крак." та інша брукова поль. преса. Кругам "Нашої справи" йшло про те, щоб якнайбільше рим.-кат. костелів вибудувати в Лемківщині. Отже тенденція одна — якнайбільше поширити "стан посяданя".

З цього бачимо, що вище згадані поль. органи промітали стежку в Лемківщину, старалися засівати в лемківському ґрунті свої

зерна, а тарнівська "справа" бавилася в женкиню на лемківському релігійно-національному лані.

До четвертої групи пресового польського наступу на Лемківщину слід зачислити всі польські (ендецькі) газети в б. Польщі, які були б усіх українців — і то не тільки в Лемківщині, але скрізь, де українська здорова, національна праця кипіла та організувала наш український нарід, — ці україножери були б у ложіні води витопили всіх українців.

Це були: "Ілюстр. Кур'єр Цодзенни" з Маріяном Домбровським у проводі (Краків); львівське "Слово Народове" (менше "Век Нови"), виленське "Слово" та "Ютро Праци", різні "Гоньци", "Дзенніпкі", "Пржегльонди" та "Нурти" й езуїцькі "Орієнси". Ввесь цей польський хлам у небологоси кричав про українську небезпеку, насторожував тенденційно польську опінію проти українства, виховував польський загал у скрайно протиукраїнському дусі та щувар свою поль. вулицю на все, що денебудь було, жевріло українське. Найбільше улюблені звороти в устах цих поль. органів щодо українців були: "хайдамацка дзіч, молайци, вивротовци, поджегаче, сепаратисьці" й т. п. слова, якими й сьогодні далі оперує комуно-народова "хржесьціянська" польська "нація".

ВІНКОМ ЧИТАЛЕНЬ І РІДНИХ ШКІЛ ПОКРИЛАСЯ ЛЕМКІВЩИНА

Кружок Товариства Рідної Школи в українському селі Морохів на Лемківщині під духовим провідом свого пароха о. Миколи Рибака (рік 1936).

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО БЕРЕСТ

На Низькому Бескиді, на висоті біля 500 метрів над поземом моря, в повіті Новий Санч, у половині дороги між Грибовом і Криницею, є село Берест. Лежить воно у джерела потоку Мостиши, що впадає в річку Білу та з нею до Дунайця. В 30-их роках належало воно до повіту Грибів, який поляки зліквідували, а його коштом поширили повіти Горлиці і Новий Санч. Грибів залишився судовим повітом і торговельним осередком у віддалі 14 км. від Берестя. Новий Санч, віддалений 30 км, відвідували берестяни тільки з konieczности. Найближчим сусідом Береста від півночі було дочерне село Поляни, далше на дорозі до Грибова була Фльоринка. Наступне село Концьова це вже чисто польська оселя. З півдня на височині лежало село Крижівка. На захід через гору Квоча було село Камяна, а на схід рівниною Сигви доходилося до Перунки.

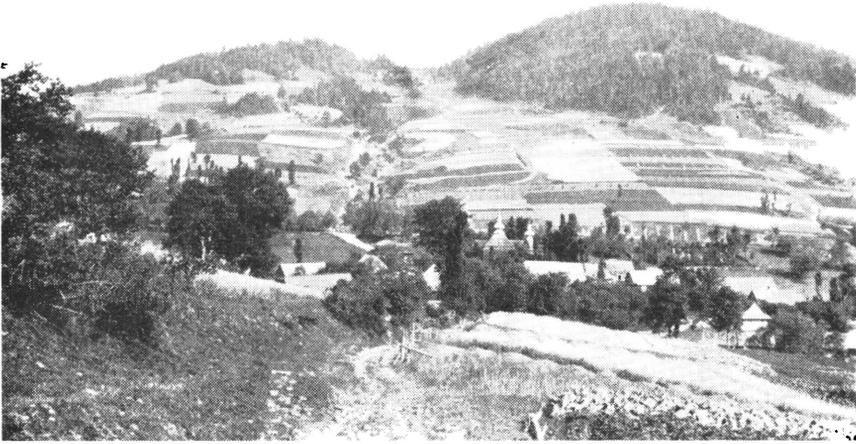
Берест існував уже за наших княжих часів. Лемківщина була складовою частиною галицько-волинської княжої держави до 1340 року. Того року польський король Казимир Великий прилучив Лемківщину до Польщі і такий стан тривав аж до 1772 р., коли Галичина стала складовою частиною Австрії. Перша згадка про Берест походить з 1368 р., коли то він належав до дідича Івана Гладиша. Іван Гладиш в 1368 р. поміняв Берест з польським королем за інші посілости. В Бересті дідичів уже давно нема, але по нинішній день, середина села довкола церкви називається "шолтиством". Це доказ, що тут жили солтиси, які були свого рода владою, посередниками між власниками села та його поселенцями.

Село Берест — гірська оселя ланцюгового типу, по обох боках потоку Мостиши, тягнулося 5 кілометрів. В 1913 р. Австрія побудувала долиною річки з Грибова до Криниці битий гостинець — цісарку, що тягнувся Берестом, пнявся прекрасними серпентинами серед лісів на Гуту (625 м.) і сходив до Криниці. Річку урегулювала також Австрія, побудувавши кам'яні пороги, що гамували розгін гірської води, яка по більших дощах раптово збирала і робила великі шкоди. Береги обсаджено лозою, що мала забезпечувати і зміцнювати ґрунти. Місцями лоза втрималася, місцями худоба її зліквідувала.

Різні частини Береста мають такі назви: Квоча, Жджар, Прегіба, Фличка, Розтоки, під Соснами, Глибоке, Глинник, в Заімку, Яворинки, Скороднисте, Вершок, Убоче, Висока, Чершля, Чвертки, Скотарки, Вапенне, Пасічки, дві Полянки, Комора, Чергіж, Кошариська, Бучники, Сигви, Котельничне, Смолярка, Кругле, Медведівка.

Населення Береста складалось з таких родів: Вархоляк, Лабовський, Сківртнянський, Гопей, Каплун, Кузмяк, Дзядик, Яворський, Козяр, Череп, Адамяк, Олесьневич, Ткачик, Пласконь, Вислоцький, Панчар, Головяк, Лучкович, Ковальчик, Масцюх, Гогоц, Маслей, Дутка, Дзьопко, Мончак, Боргничак, Галькович, Клепач, Кохан, Лукачик, Новак, Поливка, Бішко, Льорчак, Гомулка, Юшак, Косцьолек, Лежин-

БЕСКИДЕ, БЕСКИДЕ, БЕСКИДОВИЙ КРАЮ ...

Загальний вид на українське княже село Берест, біля Грибова, в Новосандеччині на Лемківщині.

ський, Мерена, Малиняк, Максимчак, Полянський, Русинко. Стухляк, Жук.

Хресні імена у місцевій говірці звучали: Ваньо, Михав, Штефан, Фецьо, Гриц, Кузма, Геліна, Ружа, Фрозка.

Споріднення: мама і няньо, стрик і стрина, нанашко і нанашка (хресний батько і мама).

Береський ґрунт був убогий, кам'янистий, глинястий, плуг при оранні підскакував на каменях, треба було його міцно тримати. Тільки побіля хати, на загородах, земля була краща. Із диких звірів показувалися деякими роками дики, що рили управлені поля, головню картоплю-ґрулі. Берестяни тоді вартували, палили ночами вогні і в цей спосіб проганяли шкідників. Постійними відвідувачами села були лишки-лиси, що полювали на курей. Те саме робив астриб (яструб).

Берестяни займалися хліборобством і тваринництвом. Ґрунту мали досить багато. Таких, що мали менше як "чвертку рілі" було мало. (1 рілля 48-64 морги, чвертка 12-16 моргів). На подільську міру це були 6 до певної міри багачі. Це не був одначе подільський чорнозем, а вбога кам'яниста земля, якій треба багато добрив. В тій цілі годували багато худоби. В стайнях стояло у бідніших 1-2 корови, у багатих 5-8, крім ялівок, телят, у декого 5-25 овець. Стояло в стайнях багато хвостів, але нероз було молока для дитини, бо всі ті "пондзохи, поваї, лисави, барнулі, стіяни" не кормлені як слід, не могли продукувати молока. Було за те більше обірнику, але знов не на подільську міру, де підстелювано худобі багато соломи. Газда береський не мав надміру соломи, тому підстелював частину (галузки смереки, ялиці), мох, лісове сміття, бұкове, березове листя. Окре-

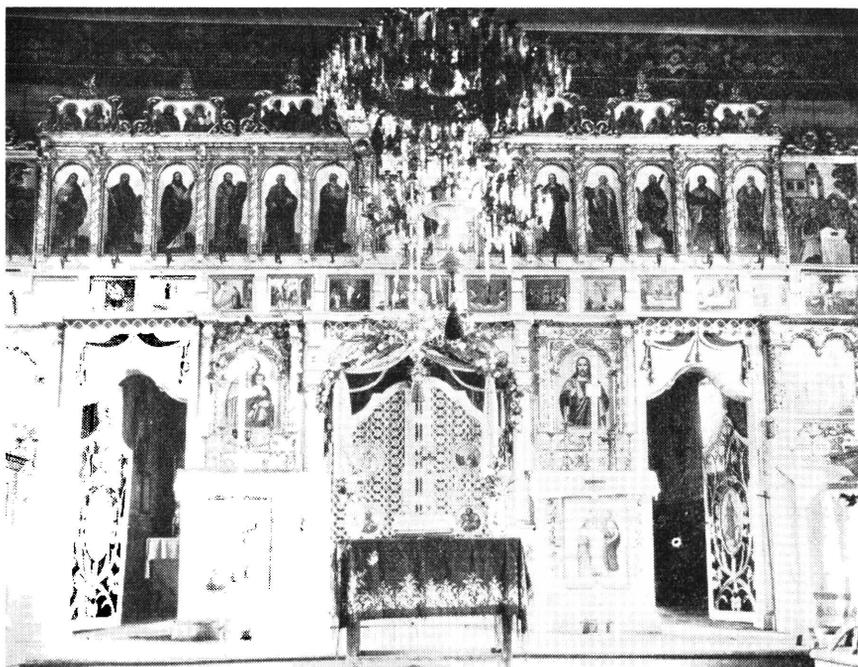
мих пасовиськ для худоби не було, тому виганяли її на кам'янисті кеужитки, або в ліс. На одному і другому місці паші було обмаль, тому худоба звичайно верталася до стайні голодна.

Берестяни сіяли жито, ячмінь, конюшину, а на найслабших ґрунтах овес. Виростав цей вівсик такий дрібненький, що нераз не поверталася навіть насіння. В 30-их роках почали деякі відважніші сіяти пшеницю і всупереч сумнівам переконалися, що вона виростає і що лемко може мати бодай пшеничну паску. Пару коней мало може 8 господарів, інші спрягалися з сусідами, щоби легше покінчити весняні роботи. Кількох господарів мало воли, головню на "шолтистві", бо там мали найбільше поля. Орали односкибовими плугами, косили косами, серпів не вживалося до жнив, хіба межі прочистити з хопти. Молотили цілу зиму ціпами на боїсках у стодолі, кількох газдів мало керати. Управляли також льон, щоби мати власне полотно на кошелю, гачи, плахти. Багато газдів робило на нарстатах полотно собі і сусідам. Пряли також овечу вовну, ткали з неї грубе сукно на гуні, чуги і холошні, яке опісля везли до фюлоша до "вибивання". З насіння товкли в ступах олій на час посту. З коріння смереки або з прутів лози виплітали кошики для власних потреб. Майже кожний газда робив собі сам гонти на покриття дахів. Щоби заробити пару злотих на найконеніші видатки, господарі продавали із своїх лісів дерево або дрова на опал, яке везли на продаж до Грибова. Кількох господарів возило постійно деревюкльоци з камеральних лісів до тартаків. Було в селі кількох пасічників (Яворський Гіляр, Малиняк Антін), а мед з гірських і лісових цвітів мав велику лічничу вартість. В селі був водний млин Сквіртнянських, до якого везли молоти з найближчих сіл. Багато берестян мали власні ручні жорна-млинці. Осілі цигани бавились ковальством, жид Мошко робив черевики, три інші жидівські родини гандювали.

Кива Зільберман мав недалеко церкви і кооперативи коршму і крамницю, а також сіяв на спілку з берестянами конюшину, яку магазинував, опісля добре продавав. Шахна Готліб був власником майже нечинної коршми, а його син торгував деревом. У Файги можна було купити м'ясо.

Літом відкривались сезонні заробітки. Віддаль від Криниці 14 км. "цісаркою", а 10 км полевими дорогами, давала змогу доставляти криницьким літникам усякого роду харчі. Дівчата збирали по лісах малини, черниці, ягоди (суніці), яфїни (борівки), гриби і несли ранесенько до Криниці. Цікавий був спосіб опакування. Витинали паски вербяної або вільшинової кори, "зшивали" її прутиками і в таких кошичках продавали ягоди, без пересипування. Вже по півночі починали туркотіти фірманки на дорозі до Криниці, з телятами, курми, свинками з далеких польських околиць. Пішки несли з поблизьких сіл масло, сир, яйця, молоко, курята. З грибівського бровару везли важкими кіньми бочки пива. На стрімкіших серпентинах відпрягали коні від одного воза, щоби двома парами підтягнути другий віз на вигідніше місце. Часом являлись в Бересті гості-українці з Криниці, приїзджаючи криницькими фіякрами, щоби оглянути церкву в Бересті, збудовану в 1842 р. Коли літо минуло

ІКОНОСТАС У ЦЕРКВІ В БЕРЕСТІ

Українська католицька церква св. Безсребренників Косми і Дам'яна в Бересті, збуд. 1842 р. мала позолочені царські ворота за душпастирства о. Йосифа Хойнацького (1831-1855), який збудував цю церкву (метрики були проваджені від 1784 р.), позолотив іконостас і в 1844 році заложив у Бересті перше Братство тверезости. В роках 1866 і 1873 у наслідок голоду й пошести вимерло в селі дуже багато людей.

і Криниця порожніла, затихав рух на "цісарці". Для постійної комунікації між Грибовом і Криницею пробував курсувати деякий час автобус, але не втримався. Треба пам'ятати, що з Грибова до Криниці гостинцем було 28 км., а залізницею 95 км.

Програні визвольні змагання українців, орієнтація на власні сили у боротьбі з поляками принесли національні і економічні зрушення, що промінювали зі Львова і на Лемківщину. Перша річ, яка дозріла в Бересті під впливом тих зрушень у боротьбі за економічне піднесення села, була комасація ґрунтів, яку покінчено в Бересті в 1934 р.

Роздрібнення ґрунтів у селі було неімовірне. Господарі власники "чвертки" рілі, мали по 20-30 парцель по усіх кінцях села. Обробити цей ґрунт, зібрати плоди та опісля привезти до стодоли, забирало так багато часу, що було зовсім неекономічне. Неодному газді щойно землеміри відкрили, що він є власником парцель, про які він не знав та які вже і лісом поросли.

Комасацію перевело 3 землемірів придніпрянців, що покінчили Подєбрядську Академію. По закінченні комасації село змінило свій

характер. Постало багато хуторів, а давнє село прорідилось. Під Кругле перенеслися 4 родини, на Бучниках осіло 10 родин, за Верхом 4 родини, на Котельничнім 1, на Кошариськах 2, аж під Фльоринкою осів 1 господар на полі, яке одержав в заміну за інше, забране до державного ліса.

Всі вони мусіли будувати там свої господарства, криниці, доїзди. Це була велика і тяжка праця, що виснажувала фізичні й ще більше фінансові сили нових поселенців. На нових місцях мали вони одначе свої поля в одній, найбільше в двох парцелях. З того хвилиною зникло із села багато коней. Маючи ґрунт довкола себе, можна було обійтись без них; господарі привчили своїх корів до господарських робіт і вони цю працю виконували добре. Більш поступові господарі почали осушувати мокрі сіножаті, викопуючи рови і засипуючи їх камінням.

Появились у селі перші, хоч маленькі сади із щепів, спроваджених з "Сільського Господаря". Також уперше почали переходити в селі на осінню ґранку, чого дотепер ніхто не робив, залишаючи стерні на зиму нерухані.

В 1929 р. заложено споживчу кооперативу "Єдність", яка гарно розвивалася і в 1936 р. перенеслася до власного будинку.

Життєвий рівень населення не був високий, бо і видайність господарки була мала, але стан цей постійно поправлявся, головню по комасації ґрунтів видно було зміни на краще. Адзимки (зівсяного хліба) берестяни вже не їли, мали ячмінний і житний. Чир (зівсяна кулеша на воді і молоці) здорова і смачна навіть в Америці. М'ясо було рідкістю на столі берестян. Цукру вживали дуже мало, бо це був люксус у Польщі. Яйце — це була монета, за яку все можна було в кооперативі купити, головню камфіну (нафту), сіль, патички (сірники), цвяхи. Товщу було обмаль, бо і паця (свинку) і масло треба було продати, щоби добути гріш на всякі видатки. В селі було кількох незасібних господарів, які на переднівку недоїдали, хоч це траплялося і багатшим, але незарадним.

Населення Береста числило біля 600 душ у 138 хатах-нумерах. Село мало характер чисто лемківський — український. Було тут 2 родини зайшлих поляків (дорожник і його син), 4 жидівські родини і 1 родина осілих циган. Мішаних подруж не було, не було жадних контактів з поляками.

В Бересті тільки школа була мурована, всі інші будинки були дерев'яні. Свою хижу будував газда з грубого дерева, звичайню кльоців розрізаних поздовж на двоє, так, що в середині стіни були гладкі, з надвору півкруглі. Ущільнювали стіни мохом, дахи крили гонтами; по комасації також дахівкою і бляхою. Солом'яних дахів у Бересті не було, зникли також курні хати. Хижа все стояла осібно, а стайня і стодола під одним дахом. Яму (пивницю) будували звичайню окремо, викопуючи печеру в якомусь горбку. Внутрішне устаткування було домородне, печі хлібні великі з великим запічком. Газди і газдині вдягалися в народню ношу, як і всюди на Лемківщині. Дівчата дбали більше за народні строї чим хлопці, що купували міську одєжу. Корови працювали в ярмах, коні в шкіряних хомонтах і шкіряних пасах-посторонках.

Прекрасне, чисте гірське повітря мало великий вплив на здоров'я мешканців. Але гострі зими, брак взуття, чи перестуда літом джерельною, зимною як лід водою викликували запалення легенів і смерть, бо не все хворого лікував доктор. Невилікувані легені доводили нераз до туберкульозу. Село мало одного знахора, але його фах не мав великого попиту. В селі було багато некваліфікованих повитух, часом кликано кваліфіковану з Фльоринки. Найближчим лікарем був др. Іван Сорока у Фльоринці, що опісля перенісся до Грибова. В Криниці був др. Смолинський. Їх кликано і привожено фірманкою тільки в дуже тяжких недугах. Для лікаря — це страчених найменше 6 годин часу. Коли лікар спрямовував хворого до клініки, то звичайно до Кракова (140 км.), де в 30-их роках було вже багато наших молодих лікарів. Про дентистів ніхто не чував. Село мало свого "дентиста", що рвав зуби кліщами або нитками.

Все життя і вся праця берестян проходили під знаком хреста. Збирався господар весною перший раз орати, робив батоном знак хреста на землі перед кіньми, випускав весною перший раз худобу із стайні, клав знак хреста на порозі, починав сіяти, розсівав першу жменю навхрест; те саме, коли починав косити, класти снопи до стодоли. Коли газдиня починала робити масло, значила масельничку знаком хреста, кладучи хліб у піч, хрестила його; коли починала краяти бохонець хліба, робила ножем знак хреста на ньому; коли кусень хліба впав на землю, підношено його і ціловано з пошаною. На Різдяні Свята, коли родина ранесенько збиралась до церкви, милася срібною монетою у зимній воді, щоби бути здоровим і багатим. На Великдень пекли паски великі як колеса і пріючи несли до свячення в плахтах на плечах, крім інших дарів Божих. На Зелені Свята всі пастухи діставали "гомівку" — грудку сира з запашною мятою. В це свято худоба верталась до стаєн прибрана вінками. На весіллях грали звичайно цигани-гудаци, що постійно жили в Бересті. Вони займались ковальством, а також товкли каміння до направи гостинця. Циганки обходили село і жebraли. Це був свого рода контингент, який вони постійно збирали, відвідуючи завсіди ті самі господарства. Газдині їх уже не проганяли, але з мовчазною резигнацією давали данину.

В середині села на "шолтистві" стояла дерев'яна церква св. Косми і Дам'яна, збудована в 1842 р. Мав Берест багато капличок і придорожних хрестів. Біля капличок задержувалися і співали пісень процесії прочан, що йшли пішки на відпуст до Криниці і на Закарпаття до Люцина, Бардієва, Черча, Габултова. Берестяни до церкви ходили, безбожників не було, хоч оспалих було багато. Сектанство не ширилося, хоч були спроби при помочі літератури присиланої з Америки. Коли в 30-их роках польський уряд для розбиття і розсварення населення, отже для своїх політичних цілей, почав поширювати православ'я, ця акція в Бересті не вдалася. Парохія в Бересті, до якої ще належали сусідні Поляни, осталась незрушена, одноціла. Тут до поділу й в зв'язку з тим до сварок і ненависти, не дійшло. Сусідні парохії тією зрілістю і розумінням польської акції не могли похвалитися. Від 1903 р. до своєї смерті, що прийшла кілька років перед другою світовою війною (докладної дати не вда-

лось нам устійнити) парохом Берестя був о. Петро Цапинський, родом з Ліщин, горлицького повіту. Він провадив "Літопись" своєї парохії, яку почав історичною датою 1368 р. Дожив до глибокої старости в тій парохії, належав до старшого типу священиків-консервативів, що звали себе русинами, але москвофілом не був. По його смерті прийшли в село самітні священики нового типу — українці: о. Федунь, опісля о. Михайло Веселозський.

Ще в 1898 р. попередник о. Цапинського, о. Діонисій Сенета, заложив у селі читальню "Просвіти". Не виявляла вона живої діяльності, але в 30-их роках зібрала гарну бібліотеку, з якої користало молоде, свідоме покоління. В 1936 р. поляки читальню закрили, поліція опечатала бібліотеку. Москвофільської читальні Качковського в селі не було.

В тих же роках біля 10 господарів передплачували газети, головно "Народню Справу" з видавництва Тиктора і "Нашого Лемка". Довголітний і дуже свідомий віт громади Осип Мончак, одинокий крім учителя, передплачував "Діло". Крім того приходили до села кооперативні журнали. Два рази в тижні віт висилав післанця на пошту до Фльоринки. Один ключ від шкіряної торби мав віт, другий був на пошті. Невідібрану пошту роздавав віт у неділю під церквою, як рівнож проголошував усякі урядові зарядження.

В селі була одноклясова мурована школа, збудована ще в 1907 р. В ній вчив довгі роки учитель Ілля Вовк. Він своєю працею витиснув виразне і незатерте п'ятно українства на все життя в Бересті. По нинішній день всі, що вийшли з його школи, мають один почерк письма. Своєю тихою та муравлиною працею виховав він гурт молоді, яка опісля взяла в свої руки провід читальні "Просвіти" і кооперативи "Єдність". В роках 1936-37 поляки перенесли решту учителів українців на польські землі, забрали з Берестя і І. Возка. Прийшли учителі поляки, що вели науку й навіть щоденну молитву в польській мові. Щоби замаркувати, що це ніби утравквістична школа, часом здогадувались відбути одну годину в нашій мові. Комасація ґрунтів мала свої добрі і слабші сторінки. Від'ємні найбільше відчула школа, бо участь дітей в ній змаліла. З далеких хуторів тяжко було дітям, головно зимою, до школи ходити. Село було бідне, тому до середніх шкіл майже ніхто не ходив, але були родичі, які розуміли, що всі діти на господарстві не змістяться, а еміграцію до Америки поляки сильно обмежили, тому 7-8 хлопців вчилися в Грибові ремесла і стали слюсарями, колодіями, кравцями. Деякі розпочали опісля самостійно працювати, але війна і дальші події все те перервали. З "Народної Торговлі" в Сяноці двох берестян вийшло купцями. Польський натиск викликавав тільки скріплення національної свідомости. Гасло "свій до свого" закорінювалось, село підпирало свою кооперативу, жидівські крамниці, крім одної, ледви животіли, в коршмах ніхто не пересиджував, якщо дехто пив, то вдома. Молодь гуртувалася більше біля кооперативи, хоч молодечих організацій не було жадних.

Тут треба згадати про язву, що найшла на Лемківщину в 30-их роках, а саме пиття "кропки" — етеру, лікарського середника для засиплювання хворих. Люди пили цю "кропку" з кавою, водою,

УКРАЇНКА Я МАЛЕНЬКА, — УКРАЇНА МОЯ НЕНЬКА

Лемківські дівчатка в українському селі Ястрибик коло Нового Санча, Лемківщина (фото з 1934 р.).

смальцем, бо ж це дуже гострий, небезпечний плин. Він швидко випаровував, отже ніхто довго п'яний не був, але по багатьох селах залишив сліди на умовому розвитку молодого покоління, якого родичі "кропку" пили. Шмуглювали її із Словаччини, а торгували нею не тільки коршмарі, але і деякі селяни.

Серед таких гараздів і борби за хліб насущний йшли роки, а "моцарствова" Польща наближалась до свого кінця. В останні дні серпня 1939 р., коли Німеччина і совети підписали договір про ненапад, Берест був свідком "мандрівки народів", якої не розумів. Всі літники втікають з Криниці, немовби там бомба впала. Гостинцем сунуть всякого рода фірманки з пакунками і їх власниками. До двох днів Криниця опорожніла, як ще ніколи. В Бересті з'явився малий відділ війська під командою місцевого вчителя і крутився по гостинці, не знаючи мабуть, що має тут робити. Прийшло кілька мобілізаційних покликань до війська. Поліція забрала пароха о. Весоловського і б. віта Осипа Мончака й вивезла їх до Берези Картузької.

Це був передсмак вибуху війни.

Воєнні дії села не зачіпали. Німці, згідно з договором, дійшли по Сян і почали приготуватися до війни зі своїм союзником — Советами. З Грибова до Криниці, де мабуть був осідок штабу, протягнули сильну лінію телефонічну, яка вела через Берест. В першому переселенню, яке переводила німецько-совєтська комісія, з Береста ніхто не виїхав. Удар прийшов щойно в 1947 р., коли поляки насиль-

но виселили Лемківщину. Частина Береста під примусом виїхала на Україну, більшість опинилася на понімецьких землях. Осталися на місці дві мішані родини. В селі осіло багато поляків, церкву перемінили на костел. В новосандецький повіт не допускають поворотців, тому і не чувати, щоби виселнці поверталися до Береста у свої гнізда. Прийде ще час, що вернуться.

Весь зміст повищої статті про село Берест відноситься до часів між двома світовими війнами. Є це тільки спомин, а не монографія села у повному цього слова значінні, тому могли в ньому трапитися деякі неточності, бо не маємо під рукою потрібних матеріялів.

ОЙ, ВЕРШЕ, МІЙ ЗЕЛЕНИЙ ВЕРШЕ...

Під проводом своєї виховниці вчилися українські дівчата й молодиці вишивати, домашнього ладу та весело співали на своїх курсах. Це діялося в українському селі Красна, коло Коросна в 1941 р.

КРАМНИЦЯ ПРОДАЖУ ДРОБУ І ЯЄЦЬ TRINITY POULTRY & EGGS

793 Queen St. W.

Toronto 3, Ont.

Tel.: 368-5676

Солідна обслуга. — Безплатна доставка до хати,
до ресторанів і на всякі прийняття.

ЛЕМКО – СВІТОЧ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ

Проф. др. Іван Зілінський

ензика українського", з 1932 р., "Карта українських говорів з поясненнями", 1933 р., до того проф. Іван Зілінський склав змодифікований щодо вживання апострофа академічний правопис, "Український правопис" (чотири видання) в 1943 р., прийнятий в українських школах і в усіх виданнях вельмидіяльного в 1940-1944 у Кракові "Українського Видавництва", якого проф. д-р Іван Зілінський звесь час існування був начальним директором і автором багатьох шкільних читанок. Від 1926 р. до другої світової війни проф. І. Зілінський викладав східньо-слов'янські мови на Ягайлонському університеті в Кракові. В половині 1944 р. переїхав з дружиною до Праги, де викладав на Українському Вільному Університеті, а від 1946 р. був професором чеського Карлового університету в Празі. Дня 23 квітня 1952 р. відійшов Великий Син Лемківщини і Світоч Української Науки, проф. д-р Іван Зілінський у вічність, залишив по собі неоцінені скарби — свої наукові праці для мовознавства й української науки.

Старий Лемко

Пам'ятайте про Рідних на вигнанні.

ОТАМАН УГА ОМЕЛЯН ЛЕСНЯК

Народився дня 24 квітня 1882 р. в Городенці, повіт Городенка, як син Івана Лесняка з села Красна, пов. Кросно — Лемківщина і матері Анізії з Гошовських. Народну школу закінчив в Городенці, німецьку гімназію в Чернівцях. В 1903 р. покликаний до австрійської армії відбув однорічну старшинську школу резерви у Львові. Служив у військових частинах: 20 полк К. О. в Опаві (Троппав) і Гравові, 36 полк К. О. в Коломиї і 15 полк К. О. в Опаві (Троппав) і Границе (Меріш Вайскірхен) Моравія. В м. березні 1916 р. вступив до Українського Легіону УСС, де сповняв функцію команданта першого куреня. 31 вересня 1916 р. на горі Лисоні попав у російський полон, звідки в березні 1918 р. втік.

Сл. п. отаман УГА Ом. Лесняк

В полоні перебував до вересня 1917 р. в Симбірську, а до березня 1918 р. в Сквирі к. Білої Церкви. В червні 1918 р. австрійський уряд вислав його до Росії, як начальника австрійського консульату в Самарі, тоді, там уже були большевики. Коли Австрія розпалася, замкнули його в тюрму, де просидів 32 дні. Остаточо звільнили і він вернувся через Фінляндію, Швецію і Німеччину до рідної Галичини. В Станиславові вступив до Української Галицької Армії. З нею перейшов всі фази нещасної кампанії на Великій Україні. В Галичині, як окружний командант в Золочеві зліквідував польське повстання. З побуту УГА на Великій Україні замітний факт, що у початках листопада 1919 р., з наказу НКГА, от.

Лесняк очолював делегацію на переговори з командою Добровольчої Армії ген. Денікіна. В 1920 р. був змушений залишити рідний край. Задержується в Пряшеві на Чехословаччині. Там одружився з вдовою по сотні Неделькові з 3-ма дітьми (2 доньки і син). На чужині довелось йому працювати різно, спершу як економ на філярку, після парцеляції маєтку працював післанцем, помічником шофера, секретаря, торгував деревом, яйцями, олієм, бензиною, старими автами і т. п., щоб тільки заробити на прожиток. В останніх роках перед другою світовою війною був учителем англійської мови в Пряшеві. Господарська криза в 1933 р. принесла йому найбільш духові і матеріальні переживання. Як сам тоді до свого краяна в Америці писав: "Я був 9 разів ранений, 3 рази на смерть засуджений, в тюрмах большевицьких, польських і чеських пересидів я не один місяць. Я

жебрав хліба, так — я буквально простягав руку, бо ні дому, ні грошей, ні співчуття у людей не було. Я був корпусним командантом, я вів переговори з москалями, я був паном, а потім останнім жебраком. Я мешкав, як людина, а часом ночував в ямі враз і з мишами і щурами. Я міг працювати, я хочу працювати. Господи! Я знаю 5 мов, а тут на одній не дають. По німецьки не вільно, бо Чехія з німцями не є в приязні, по англійськи ніхто не потребує, або страшенно рідко. Моя жінка говорить по французьки, та що ж тієї мови, як ніхто тут не потребує. А до фізичної праці я не здібний. Не навчили з малку..." "Я писав до Товариства "Американ Юкрейнієн Коміті Фор Фрідом оф Юкрейн", та написав все, хто я є і що роблю тепер. Розуміється, що донині (Прашів, 28 серпня 1933 р.) я не міг дістати ще жадної відповіді..." "Часто ходжу цілими днями та нічого не можу заробити. Я часом завидую тим, що полягли на війні..." "Я послужився всіми адресами і написав всюди листи за малою поміччю, та на жаль, відповіді не дістав від нікого..."

Від початку 1940 р. от. Лесняк перебував в Ряшеві, а відтак в червні 1941 р. пішов з фронтом на схід. При кінці другої світової війни працював у Відні і там большевиками заарештований "в невідоме". В листопаді 1953 р. мав повернутися до шпиталю у Відні і там померти.

В споминах з визвольних змагань і матеріалах до історії УГА, автори його прізвища подають Леснак, а частіше Лисняк. Правильно має бути Лесняк, бо це рідне родове прізвище Лесняків з Красної пов. Крсно, Лемківщина, Західня Галичина.

Радіо-апарати, європейські та канадійські телевізори, патефони, тейпрекорди, машинки до писання, музичні інструменти, бюрове устаткування.

А Р К А

575 Queen St. W.

Tel.: EM 6-7061

Toronto 2 B, Ont.

ПЕРША І ЄДИНА В КАНАДІ УКРАЇНСЬКА КЛІШАРНЯ

A U R O R A

PHOTO-ENGRAVING CO. LTD.

525 King St. W. Toronto 2 B, Ont. Ph.: EM 8-4995

виконує всякі роботи з ділянки стереотипних робіт і клішарства

СКОРО! — СОЛІДНО! — ДЕШЕВО!

Володимир Лесняк

ГРАНИЧНИЙ СТОВП УРАЇНИ

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО ТАРНАВКА, ЛЕЖАЙСЬКИЙ ДЕКАНАТ,
ПОВІТ ПЕРЕВОРСЬК

У 10-тиліття смерти к. пароха Тарнавки, сл. п. о. крилошанина
Теодія Калиничя

Село положене на західних окраїнах, на лінії Перемишль — Ряшів, наче острів серед польського моря. Мешканці села: 3/4 українці, решта поляки і жиди. Українці вживали розговірної української мови, але була це українсько-польська мішанина з архаїчними налетами. Постійно були zagrożені під оглядом обрядовим і національним, бо поляки старалися всілякими способами українців златинізувати. Однак українці з подивугідною відвагою і прямо посвятою, держалися кріпко свого обряду і народности.

За даними Перемиського Шематизму з 1893 р. Тарнавка належала до Ланцуцького Деканату. Церква дерев'яна, св. Михаїла, збудована в 1672 р. Патроном парохії був тоді Йосиф Келерман, парохом о. Микола Колтунюк, нар. 1857 р., рк. 1882. Канонічну візитацію переводив Перемиський Єпископ Іван Снігурський (1818-1847) в 1821 р. Школи тоді не було. Село належало до повіту Ланьцут.

Довший час парохом був до 1925 р. о. Андрій Пшепюрський, нар. 1874 р., рк. 1901 р., б. полевий духовник Укр. Січових Стрільців.

Новіший Перемиський Шематизм подає, що стару церкву в Тарнавці відновлено в 1897 р. Патроном парохії поданий є Витолд Келерман у Жукліні. Парох: о. Теоділь Калинич, нар. 1889 р. в Жукотині, пов. Турка, рк. 1923 р. До Тарнавки приїхав у грудні 1928 р. з Перемишля. Як молодий, енергійний священик, горючий безмежно любов'ю до свого народу, не пожалував ні себе, ані труду, щоб з оборонної позиції місцевого населення перейти до протинаступу. Маючи гарний голос і обдарований красномовністю, скоро здобув собі симпатію парохіян. У присілках Гадлі Шклярські, де була церква і Відачеві, населення вживало польську мову і проповіді в церкві священик мусів говорити по польськи. Згодом о. парох Калинич почав поволі в проповідях уплітати українські слова і вже дійшов до того, що парохіяни його проповіді розуміли по українськи. Подібно було в науці релігії в Гадлях і Відачеві. Діти початково не розуміли по українськи, відтак по деякому часі говорили між собою лише по українськи. В Тарнавці, в тому часі, в школі була лиш одна година української мови. Учитель був поляк. Діти починали і кінчали науку в школі по польськи, співали польські пісні, "краков'ячки" ітп. Тоді о. Калинич у часі науки релігії, почав у приступний спосіб оповідати про історію України та вчити дітей співати релігійні пісні по українськи. Знав, як до душі дитини добратися, бо в Перемишлі був катехитом у школі ім. Шашкевича, в школі св. Миколая та деякий час катехитом у жіночій гімназії. В короткому часі шкільні діти прийшли до свідомости та не хотіли молитися по польськи,

Петро Ямняк

ПАМ'ЯТІ
ДОРОГОЇ МАТЕРІ

І ночі повні
снів коверзних,
З Тобою все
збираю в полі
збіжжя,
А серце сціпеніле
з болю, зверне
Свої дороги в
дике бездоріжжя.

Думки ізбиті мов
із сталі
Змагаються в
жорстоких все
обіймах.
На хвилю ми ось
тут пристали
Із болю, жалю,
голоду і зима.

Чому в думках
таке розбіжжя —
І лет, і змаг і знов
тупе безсилля.
(Немов пожате в
полі збіжжя,
Або поламане у
лісі гілля).

Сл. пам. Сва Газдайка, Лемкиня, мати сотника
Петра Газдайки; виховала 11 дітей та дала їм
високу освіту.

учителі карали їх за це, але діти не піддавалися. Донеслося про те до Львівської Кураторії. Делегація батьків зі своїм парохом о. Калиничом вибралася до Львова і справу молитви виграла. Молитва стала обов'язковою, ще до того науку української мови піднесено до 3-ох годин у тижні. Було це в часі, коли в Сх. Галичині взагалі відбирано право навчання української мови в українських селах. Та по деякому часі, учителька Цісківна почала знову змушувати українських

дітей у своїй класі до молитви по польськи. Одного разу вдарила за те в лице Івана Леника і він окривавлений побіг до кляси, де о. Калинич учив релігії. На вид заплаканого окривавленого хлопця, парох пішов з хлопцем до кляси, де була учителька Ціскувна і дав учительці прочухана. Справа опинилась у суді. О. Калинич не брав адвоката, бо сам мав два іспити правничі і з "халепи" вийшов переможно. В суді сказав: "Светни сонзде, чи ест то до увєженя, аби в велькім католицькім моцарстве дзецко побіць до крві за то тилько, же ставя кшиж свенти на персях і хце се модліць в своїм ензику? То тилько било его вінов і за то скатовано бедне дзецко." На дітей з мішаних подруж парох звернув особливу увагу. Домагався, щоб діти ходили на навчання української релігії і мови. Деякі діти, між ними Іван Туцький, якого батько був поляк, хрестив хлопця в костелі в Гусові, зовсім зукраїнізувався. За те, вже дорослого Івана поляки застрілили в 1944 р. Не дивно, що один з учителів — Грошек, залишаючи Тарнавку, на пращання з парохом сказав: "Нех ксьондз канонік уважа і не видусі вшисткіх полячків у Тарнавце." Парох почав українізацію назовні. Як куми приносили немовля до хресту, прикрашували-перев'язували його червоно-білими стяжками. Парох зумів змінити це. При кінці церемонії хрещення парох складав побажання дитині і родичам, при тому похвалив, що дитинка дуже гарно вбрана, але було б ще краще, коли ленти були б синьо-жовті. Негаймо куми заперестали прибирати хрещеників в червоно-білі, а мерехтіли синьо-жовті ленточки, бо "отець так любить". Маленький тоді синок о. пароха мав багато вишиваних сорочок. Дружина о. пароха вишила синові дяка Геньови Шафранові гарну сорочку. Дуже вона сподобалась дівчатам. Заінтересовані вишивками, в скорому часі навчилися вишивати. В неділі і свята хлопці і дівчата пишались у гарних українських вишивках. На Великодні Свята нутро старої церковці строїли у вишивки. У вакаційному часі, кілька літ за рядом на приходство приїздив проф. О. Кліш з Перемишля. Вечорами вчив молодь на плебанії співати чудові народні і стрілецькі пісні. Відтоді ніхто в селі не почув "краковяка", тільки "Іхав стрілець на війноньку", "Ой видно село" і т. д. Влаштувано різні сценічні вистави, Свято Матері", але з браку відповідного приміщення, вистави з конечности відбувалися в stodолі. На приходстві була братська бібліотечка, заснована попередніми завідателями парохії о. Дочилом Михайлом, нар. 1898 р., рк. 1925 р., о. Дзямою Демяном, нар. 1891, рк. 1917 р. В ній були "Місіонарі" та декілька книжок релігійного змісту. Ніхто з неї не користав. Щоб урухомити її, о. Калинич постарався докупити більше книжок різного змісту, для дітей, молоді і старших. Деяку скількість книжок одержано даром. Повстала читальня "Просвіти". Що неділі, по вечірні, діти і молодь вигожичували книжки до читання для себе і родичам. Шкільні діти були передплатниками "Дзвіночка" і "Світ Дитини". Старші передплачували "Нашого Лемка" та іншу українську пресу. В селі засновано українську кооперативу. Заходами пароха о. Калинича в 1932 р. почато будову нової, мурованої церкви, після плянів інж. Євгена Нагірного. Стара церковця була замала, щоб всі парохіяни помістилися в часі Служби Божої. Засновано Будівничий Комітет. Комітетовими і збір-

щиками фондів на будову нової церкви були: Захар Піхура, Касіян Хома, Микола Куцибала, дуже ідейні і свідомі парохіяни. Церкву в середині ще не викінчено, бо зайшла війна. Український часопис "Діло" у Львові назвав нову церкву в Тарнавці "Стовпом граничним України".

В 1933 р. торжественно святковано свято "Українська Молодь Христові". Тоді з о. Калиничом багато молоді і старших парохіян брало участь у святі УМХ у Львові. Повернувшись зі свята, влаштовано свято УМХ на місці. Зорганізований похід з хоругвами, синьо-жовтим прапором, шкільними дітьми, хором, вірними, навіть старі бабусі, від церкви в Тарнавці пішли походом до церкви в Гадлях Шклярських. Польська поліція асистувала цілу дорогу, але не відважилася нікого зачепити. Зробило це потрясаюче вражіння на поляків. За ініціативою Тарнавки, подібні свята відбулися в інших парохіях деканату. В часі війни польська боївка 11-ть разів напала на приходство в Тарнавці. Плебанія була мурована, подвійні двері пороблені з грубих дощок з залізними засувами, були на перешкоді для бандитів. При Божій помочі та опіці парохіян о. Калинич з родиною щасливо вийшов з польського терору. Ще восени 1939 р. хтось застукав до дверей о. пароха з проханням про послугу для хорого. Тоді польські бандити вдерлись до кімнати, приказали парохам: "падній", прикладаючи до голови два револьвери і ними почали його бити. Вартісніші речі зрабували, а коли парох просив, щоб залишили фелон до відправи, з клинами викрикували: "Ти гайдамако, мислиш еше мшев одправляць, твоя мша свента ест нам в д..." В сусідній кімнаті дрімав син, він зорентувався у ситуації, задніми дверми, в сорочці, босий по болоті і снігу побіг до сусідів. Зробився в селі крик. Бандити настрашилися, тоді о. парох Калинич використав той момент, скочив до темної кімнати, замкнув за собою двері на ключ. Бандити втекли з порабуваним добром. Від того часу приходство вартували вартівники з крісами. Дозвіл на зброю одержав від властей для особистої безпеки. Для виконання своєї душпастирської праці в Гадлях Шклярських їздив о. парох під охороною сторожі.

Від початку 1929 до 1944 р. о. декан Калинич стояв вірно і відважно на стійці доброго душпастиря і примірного українського патріота на західнім українським бастіоні. Виховав нове, свідоме покоління, а з ним прийшло національне відродження старшої генерації. Напевно уродженці Тарнавки, Гадлі Шклярські і Відачів, не забудуть свого душпастиря, який був для них доброзичливим парохом, візитатором для навчання рідного обряду, сповняючи також функцію містодекана, в заступстві хворого декана о. Камінського. За визначні заслуги для рідної церкви і народу, Преосв. Владика Кир Йосафат Коциловський наділив о. Калинича титулом Крилошанина, грамотою з дня 28 жовтня 1935 р. В 1944 р. о. крилошанин Калинич з ріднею залишив Тарнавку і опинився у Відні. У Віллях-Каринтії був парохом і катехитом української гімназії. В 1950 р. приїхав до Мінеаполіс, де був сотрудником при українській католицькій парохії. Ідейний, заслужений на церковній і народній нині душ-

пастир, крилошанин о. Калинич відійшов несподівано у вічність для 19 березня 1954 р.

Одним з найсвідоміших уродженців села Тарнавки був дяк Микола Шафран. Два його сини Евстахій і Євген були абсолювентами української перемиської гімназії. Евстахій ще перед війною закінчив богословські студії і був священиком. Після приходу большевиків-азіятів до Галичини в 1944 р. по переслуханні і побоях НКВД пропав безслідно. Другий син Євген закінчив Високу Купецьку Школу у Відні. Їхнього батька Миколу в 1944 р. забрала в ночі польська боївка, підрізала язик і казала співати "Ще не вмерла Україна", відтак його розстріляли. Тоді забрали і Комітетового Захара Піхуру, стрілили до нього, але не поцілили — егзекуція відбувалась тоді в темну, дощеву ніч. — Він упав на землю, вдаючи вбитого і так урятувався від смерті. Розстріляли також лісного, свідомого українця Мандрюка, ще з інших тарнавчан: Кольча Івана, Лемика Теодозія, Кліма Хруща, Куцибалу Петра, Блащак Петра, Дмитра "Глухого" — так його звали, бо був глухий, його жінка полька, діти хрещені в костелі.

По виселенні українців з Тарнавки в УРСР, "мішанців" — мішани родини здебільша польські боїварі вистріляли.

Перед війною в Тарнаві була 5-ти класова школа. Від 3-го року по 2 год. тижнево українська мова (українських дітей 130). Першим українським учителем у школі був проф. гімназії Павло Мельник, відтак Тимошек, Стефанія Химяк, Нуся Кравс і Бараник.

Учнями перемиської гімназії була Ольга Пилат, сестра Стефанія, а третя сестра в торговельній школі, або гімназії в Ярославі. Ученицею торговельної школи в Ярославі була Стефанія Піхура.

Родові прізвища в Тарнаві: Блащак, Добровольський, Канюк, Колотило, Коцибала, Кравець, Лемик, Піхура, Пилат, Саган, Солтисяк, Сопель, Ткач, Хома, Хрущ, Шафран.

В Тарнаві родилась і виросла Марія Пшепюрська, донька б. пароха, визначний український мовознавець, проф. Марія Овчаренко.

В передвоєнній Польщі село було приналежне до повіту і суду в Переворську, віддалені 24 км., пошта, телефон Каньчуга — 13 км., Гадлі — зал. 8 км. З реорганізацією громад у волості, Тарнаву приділено до волості Монастир — 8 км., де була пошта і телефон, зал. Гадлі Шклярські.

По страшливій, варварській різні українців у Тарнаві, рештки українців з 202 хат залишили рідне, прадідівське село, дня 10 жовтня 1944 р.

Під примусом і загрозою смерти залишили вони рідні хатини! Але вони вернуться знову! Коли не вони самі, то їх діти, внуки й правнуки, бо така Божа воля.

Дочерною парохії Тарнавка були Гадлі Шклярські, колись самостійна парохія. Священик доїзжав з Тарнавки. Церква мурована Преобр. ГНІХ, збудована в 1792 р., відновлена 1911 р.

Село належало до староства і суду в Ряшеві, відтак судову приналежність перенесено до суду в Тичині.

Розговірною мовою українців в селі Гадлі Шклярські і Капчуцькі, як також Видачеві була польська. Заходами пароха по деякому час:

**Первоєрарх Української Церкви Митрополит Ісповідник Кир Йосиф
Сліпий серед учнів Малої Семінарії в Римі.**

шкільні діти і молодь говорили рідною мовою з місц. акцентом. Старші, хоч уживали чужу мову, були великими українськими патріотами.

Школи: Гадлі Шклярські — 3 кл. вс. школа з п. м. н. (пересічно 37 українських дітей); Видачів 2 кл. вс. школа з п. м. н. (український дітей 17).

В часі німецької окупації багато української молоді з парохії вчилася в українських промислових школах і середніх у Ярославі та Перемишлі. В українській кравецькій школі у Львові вчився Володимир Кондзьолко — дуже свідомий юнак (мав тоді 18 літ), добре говорив по українськи, був провідником молоді в рідному селі Гадлі Шклярські і Відачеві. Коли приїхав на вакації зі Львова, застрілили його поляки.

В містечку Явірнику було кілька українських родин.

В сусідстві парохії Тарнавка українських священників близько не було, хоч назви дооколичніх сіл вказували на те, що колись це були українські села. Зараз за горою тарнавські поля лучились зі селом Гусів, а далі село Манастеж, тарнавчани називали Монастир. Там довгий час душпастирем був латинський священник о. Максим

Журкевич. Він показував парохіянам з Тарнавки хрест з написом старословянським-українським, який був за вівтарем у костелі. Відвідував пароха о. Калинича, та обов'язково кожного року на Різдво колядував разом, говорив добре по українськи. Походив з Холмщини. Коли в 70 рр. 19 ст. царська влада насильно запроваджувала на Холмщині православ'я, опір народу здушено силою, його батьки уніяти, з ним — маленькою дитиною виемігрували в Галичину. Вночі прибули до якогось двору, де дістали працю, а малий Максим бавився з дідича сином, бо були ровесниками, разом училися і разом пішли до колегії оо. Єзуїтів в Хирові. По укінченні богословських студій молодий Журкевич прийняв свячення на латинського священника. По деякому часі о. Журкевич почав інтересуватися своїм походженням і прийшов до висновку, що він є українцем. Став передплачувати українську пресу "Діло", "Літературно Науковий Вісник" і різні книжки. Став дійсним членом НТШ у Львові. Мав величезну бібліотеку в різних мовах. В тяжких до розв'язання справах приїздили до нього доколичні польські священники просити про пораду, називали його "Соломоном".

Парохія у нього була богата, дуже велика. Плебанія з забудованими господарськими виглядала мов фільварок, а господарством займалися його сестринки, також з Холмщини. Одного дня в місяці травні 1936 р. о. Журкевич приїхав до о. Калинича і заявив, що по довшій застанові і провірюванні, прийшов до висновку, що він не є поляком, а українцем, не є на своєму належному місці і тому резигнує з латинської парохії і переходить на гр. катол. обряд. В тім напрямі поробив уже всі заходи, полагодив всі формальности зв'язані з тим у польського єпископа в Перемишлі, був в Єпископа Кир Йосафата Коциловського в справі переходу на гр. катол. обряд. Рішений вступити до монастиря оо. Василіян у Крехові, у новіціят, щоб стати монахом. В травні відбувалися в Тарнавці кожного вечора травневі Богослуження. О. Журкевич зайшов на Богослуження і виголосив проповідь до народу в українській мові, на якій оповістив про свою постанову і закінчив словами: "Держіться дітоньки свого українського, гр. католицького обряду і віри, бо ніколи не будете мати чистої совісті, змінивши, покинувши віру своїх предків, що і я мав через ціле своє життя. Щойно тепер упав камінь з мого серця і я заспокоївся, вернувши до віри і народности, з якої походжу." Справа переходу о. Журкевича на гр. катол. обряд наробила великого шуму в околиці і щоб помститись на нім, польська влада видумала, що він не платив від ряду літ податків і ціле його майно з рухомостями і не рухомостями, сконфісковано. Вивіз він зі собою лише на драбинястім возі свою величезну бібліотеку до Крехова.

Допис написаний, в найбільшій мірі, на основі одержаних даних від Вп. Пані Іванни Калинич з роду Яросевич, вдови по Крилошанині сл. п. о. Теофілеві Калиничу, за цінні інформації на тому місці автор складає сердечну подяку.

КНЯЗЕВІ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ НА ЛЕМКІВЩИНІ

Останній Перемиський, Самбірський і Сяніцький Владика, Ісповідник Кир Йосафат Коциловський, ЧСВВ., під час Архиерейської Візитації своїх вірних в українському селі Злоцьке над Попрутом на княжій Лемківщині; біля Владика стоїть Всесвітліший о. Іван Качмар, парох Злоцького, Щавника та Ястрибина коло Мушини. Поляки арештували Єпископа Кир Йосафата й передали Його московським більшовикам; Владика Ісповідник і Великий Син княжої Лемківщини, помер у 1947 р., замучений у більшовицькій тюрмі.

Дня 4-го липня 1964 року з волі Всевишнього відійшов не-надійно зпоміж наших рядів ідейний та жертвенний пра-цівник на лемківській ниві, невіджалований батько дітям, чоловік Анни

Сл. пам. АНДРІЙ СКІРКА

роджений 23 лютого 1918 р. в українському селі Ославиця, по-віт Сянкі на Лемківщині, Західня Україна, член Головної Упра-ви ООЛ, голова 3-го Відділу ООЛ у Пасейку, Н. Дж., касієр Української Централі в Пасейку та щирий український патріот. Лемку-Брате, Андрію, пам'ять про Тебе житиме між нами назавжди!

ПІД ПОКРОВОМ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

В українському селі Полонна, коло Буківська (віддаль 8 км, до Ся-нока 23 км), що відоме в історії Лемківщини вже з датою 1400 р., бу-ла церква Покрови Пресвятої Богородиці, мурована в 1790 році, з окремою мурованою дзвіницею та обгороджена довкола муром. Під сучасну пору перемінено ляхами церкву на магазин.

ТОТО ШИТКО И ШИЛИЯЧИНА

(Лемківським говором)

— Перхли тоти довги роки, нийже го, хир би му щез!
— несуетився Прукіп, лем си тоту придабачку перед очи зоснував.

— Реку, повідали лем віруятну правдицу, — пустиш ся своей землі, то и руки скоцярбнут, не то члек, не то чудачиско якисий.

— Ба-ле, мі зас іначе то-то шитко виглядат, — повів Гриц прутко и до вікна підошов. — Я знам єдно, што з чим єм-ся з хижы в світ вибрав, ник мі того переначити не хтрафив: — Любив-єм дома лем ищи так саміцко своє рідне, — ани ня герак не зогрів, ани тоти новіцкі обичаї! Лем тото є-

дно мусиш знати, члеку, што г серцю навіченьки одозветься, бо гин деси далеко и мати твоя до сьвятой Покрови офіру несе, отец твій ниньо суютится, аби туча хліба не збила, коби лем ищи дачого приобрити, кет тя зубатий мороз вовцима припече; приде ищи дохиж сусід и оба ся згваряют — ци-би до чорного ліса не заскочити яличку си шмикнути, або ріжкатого з фузіи праснути, што шиток овес побродив на фалаті гин за том нозгрицом. Суюта лем така од самого раніцкогo сонця, аж покаль звізди з небес падати будут. Бале, реку, а снопята - лем тоти рукавици, — ци лем насіня ся верне, а пак до нового зуби си до сціни засклий. То я, брате милий, гейби г сьні шитко тото заєдно лем виджу. Річка за садом прутко біжит и тото миле, што ся до тя сьміє, пацюрками мигат и по камінцях черкат, гей лем сесе живе черкальце.

— Ноно зас сомареня, очка му ся шклят, си торбином за плечами бринькат и до чківки босе по росі білими ноженятами камінці жужлят. — Кой бис му телята казав пасти, а не ити до чколи, могло би з жалю праснути. То си плиском по камінци плигат і книжочку до серця тулит...

— А косяре вишли на луки, сріблятєся чески коси й дзінчит камінець плескач на рівних зубачах. Од кінце до кінце стелят дзелену стежку — майске зіля, медунка й шилияке пахнило квітя.

— Койже, койже пришли жнива, то хоц лем — з радости ма-ло душа з тя не вискочит. Манном пахне хліб і марадики єден за єдним, як нони вояци рівніцко, колосками досередини, а гузіря

шпигат, бо лем мишва и собі житя глядят. А ищи едно ся тя звідам, то лем просто з серця мі повіч, брате, милий сусідо: — Міг єс так і з косом і наколінцях од свиту до темної нічки руки свої зробляти, а ци ти коли лем до голови приверглося таке, што-с змукарений, послаблений, ци пак недолугий?

— Тото шитко и шилиячина дана нам Богом! Лем си рукавки закачай, зотхний до Господа Бога, то и шитки гори, горби горбувати позношаш г єдницю, не лем газдівський одробок. Бо маш серце чисте и мислиня просвіщене. — задумався кусцьок Гриц, лем на кінчик склиці и зас рюк: — Мати рідна серце з чистозлота дала, няньо — гей тоти колечка в годинці — ладу й чести нас учив; сусід цтив сусіда, брат за брата на дно моря нурцнув би ся, лем сама правдица по селових стежках походжала; божистий тот наш рідний край и побожому заоначений, здоровіцкый народец.

Нанашко з Тарнавки

НА НАШИХ ЛЕМКІВСЬКИХ ВЕЧІРКАХ

Заходом 3-го Відділу ООЛ у Пасейку, Н. Дж. у 1962 р. виставлено на сцені "Лемківські Вечірки", що пройшли з дуже гарним успіхом. На світлині сидять відліва: Юстина Рагушний, Анна Скірка; стоять відліва: Іванка Котляр, Анна Стець, Йосифа Шимончик, Анна Буранич, Олена Брунда і Анна Урбанович.

У РІДНІЙ ШКОЛІ РІДНА ПРАВДА, РІДНА МОВА

Українські школярі, класа VII, у шкільному 1944 р. з своїми українськими вчителями в українському селі Команча на княжій Лемківщині: від лівого сидять: учитель В. Пачовський, учителька Христина Кічоровська, директор школи Осип Кічоровський, Всч. о. І. Золочівський — катехит, учителька Зеновія Сабарай та вчителька Софія Білик.

COLLEGE STUDIO

499 College St.

Toronto 4, Ont.

Tel.: WA 2-0659

Портрети, весільні фотографії, пашпортові та на всякі okazji.

СОЛІДНЕ ВИКОНАННЯ. — ПОМІРКОВАНІ ЦІНИ.

Власник: ІВАН ЯРМОЛЮК.

HU GRADE WALLPAPER & PAINT CO.

23 St. John's Rd. — Toronto 9, Ont.

Tel.: RO 7-0464

УКРАЇНСЬКА ГУРТІВНЯ ФАРБИ І ПАПЕРУ.

НА ЦАРИНСЬКІЙ ПОЛОНИНІ

Око милується, споглядаючи на прекрасні лемківські верхи; краєвид з околиць українського села Горішні Береги, коло Ліська.

— ТЕБЕ БИТО, КАТОВАНО І БЕЗ МІРИ ОБРУТАНО;
ХРИСТЕ ЦАРЮ, СПАСИ НАС!

Під час торжественної процесії в честь Пресвятої Євхаристії в Команчі 7 липня 1958 р.

НАШІ ПРОФЕСІОНАЛІСТИ З ЛЕМКІВЩИНИ

Проф. д-р інж. ОЛЕКСА МИРОН БІЛАНЮК

Роджений дня 15 грудня 1926 р., син Петра і Марії з дому Куневич, в селі Сянчок, коло Сянока. Виріс у селі Тарнавка, повіт Сянік. Виселений під час 2-ої світової війни до Німеччини, працював як столлярський челядник. В 1946 р. закінчив середню освіту в школі УНРРА. Від 1947 до 1951 р. відбував електротехнічні студії в Лювенському Університеті — Бельгії. Після переїзду до ЗДА продовжував студії на Мішіганському Університеті в Анн Арбор, де одержав ступінь мастера математики в 1953 р., мастера фізики в 1954 р. і докторат ядрової фізики в 1957 р.

Так у Бельгії, як і ЗДА брав активну участь в організованому українському житті.

Від 1958 р. працював над ядровими дослідями при циклотроні Рочестерського Університету. Сам і у співпраці з іншими фахівцями закінчив і опублікував понад десять більших наукових праць. В 1961 р. був одним з доповідачів на Міжнародній Конференції по Ядровій Електротехніці в Београді — Югославія, куди був висланий як член делегації ЗДА. В 1962 р. аргентинський уряд запросив його до Буенос Айрес, щоб співпрацювати з аргентинськими фізиками над основними проблемами нуклеарної фізики. По успішних вислідах співпраці одержав особисте відзначення від президента Аргентинської Республіки.

До 1964 р. продовжував наукові праці при Рочестерському Університеті. Дуже мило згадує рідну Лемківщину і залюбки "бесідує" лемківською говіркою. На другому Лемківському З'їзді 24 жовтня 1959 р. в Йонкерс, Н. Й. брав участь і був вибраний першим заступником голови Головної Управи ООЛ. Одружений з Ляріссою Тетяною Зубаль.

НАЙСТАРША УКРАЇНСЬКА МЕБЛЕВА ФІРМА

ALPHA FURNITURE CO. LTD.

735 Queen St. W., — Tel.: EM 3-9637 — Toronto 3, Ont.

Якщо по меблі, телевізори, кухні, холодильники і все потрібне до хати, — тільки до найбільшої української

фірми АЛЬФА ФІРНІЧЕР! Власники: М. М. ШАФРАНЮКИ

ПЕТРО ЖИДОВСЬКИЙ

ЕЛЕКТРИЧНИЙ КОНТРАКТОР

Інсталяція в нових домах і всякі наприви. — Гарантія — 5 літ!

238 Walnut St. — Livingston, N. J.

Tel.: 992-3068

ТУТ МОЛИЛИСЯ НАШІ ПРАДІДИ, ДІДИ І БАТЬКИ

Українська церква у селі Висова, коло Грибова, збудована 1779 року; одна з найстарших і найкращих храмів Божих на княжій Лемківщині

МЕБЛІ І ВСЯКЕ ХАТНЄ УСТАТКУВАННЯ

- **Найбільший вибір меблів**
- **холодильників**
- **електричних і газових кухонь**
- **пральних машин**
- **телевізій**
- **всяка обстановка до спалень і кімнат.**

ORBIT

WILLIAM HARHAY

Tel.: 363-5359

419 College St.

Toronto 4, Ontario

Проф. д-р ВАСИЛЬ ДМИТРИШИН

В 4-му виданні біографічного покажчика "Directory of American Scholars; a Biographical Directory", Vol. I. History Ed. by Jaques Cattel Press, 4th Ed. New York, R. R. Bowker 1963", знаходимо прізвище Д-р В. Дмитришин.

Народжений дня 14 січня 1926 р. в українському селі Барвінок, повіт Коросно, Лемківщина, де був учнем народньої вс. школи, а в 1937-1938 рр. учнем гімназії в Перемишлі. В 1943 р. абсолювент Української Учительської Семінарії в Криниці. В 1947 р. приїхав до ЗДА. В 1955 р. закінчив докторатом університетські студії на Каліфорнійському Університеті в Берклі. Від 1956 р. досі, викладає історію в Portland State College, Portland, Oregon.

Опублікував книжку п. н. "Moscow and the Ukraine, 1918-1953", New York, Bookman, 1956, 310 pp.

Його статті та рецензії знаходяться в журналах: "Slavic Review" "American Historical Review", „American Slavic and East European Review“, „Journal of Central European Affairs" „World Politics“.

Інші його праці:
"U.S.S.R.: A Concise History" & „Sources in Russian History“.

ОДИНОКА УКРАЇНЬСЬКА ФАБРИКА СОДОВОЇ ВОДИ

SUNNYSIDE BEVERAGES

1068 Queen St. W.

Toronto 3, Ontario

Tel.: LE 2-1316

Замовляйте на весілля, забави, пікніки та всякі родинні імпрези

SUPERIOR SAUSAGE CO.

1 A Montrose Ave.

Toronto 3, Ontario

Tel.: LE 1-8422

Ковбаси, шинки, беconi і всякі першорядні м'яcива

ВЛАСНИКИ: ХУДОБА, РИХЛІЦЬКИЙ, СПОРНЯК

Проф. д-р ІВАН ГВОЗДА

Роджений дня 20 лютого 1927 р. в селі Височани, повіт Сянік, де закінчив народню школу, а відтак 3-річну Торговельну Школу в Сяноці. Восени 1944 р. зі сестрою Анастасією і швагром Василем Майковичом залишив рідні сторони, зайшовши пішки до Кошиць, а звідси переїхав до Німеччини. В 1945 р. в скитальчому таборі Траунштайні почав науку в українській гімназії, яку опісля перенесено до Ділінгену, де в 1948 р. зложив іспит зрілости. Записавшись на студії в Українському Вільному Університеті в Мюнхені, до 1950 р. студював на економічно-правничому факультеті. Приїхавши до ЗДА до сестри і швагра зголосився добровольцем до військової служби в летунстві, яку відбував в ЗДА і Німеччині через 4 роки. Звільнений з ступнем сержанта в 1954 р., записався на студії в Сиракузьському Університеті, які закінчив степенем Б. А. і магістром політичних наук. Дальші студії до докторату політичних наук продовжував в університетах: Сиракузи, Каліфорнія Беркелі і Корнел Університет. Три роки викладав у стейтовому Каледжі східні культури, Social Science Dept. Oneanta, N. Y. і два роки в Cortland State College історію і політичні науки. Від 1964 р. є професором історичних і політичних наук Community College, Auburn, N.Y.

Одружений з Валентиною з роду Дильовських, учителькою середньої школи.

ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛЯН

ІЗ ВЛАСНОЮ ПЕРЕПЛЕТНЕЮ

виконує сумлінно й за умірковані ціни всякі друкарські роботи:

ЧАСОПИСИ, ЖУРНАЛИ, КНИЖКИ, ВІДОЗВИ, АФШІ,
ЛЕТЮЧКИ, КАНЦЕЛЯРІЙНІ ДРУКИ, КОВЕРТИ, ВІЗИ-
ТІВКИ, ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ, ДРУКИ У ДВОХ АБО
Й БІЛЬШЕ БАРВАХ, ТОЦО.

THE BASILIAN PRESS

286 Lisgar St., Toronto, Ont., Canada

Tel.: LE. 5-6483

МИ БОРОЛИСЯ, БОРЕМОСЯ ТА БУДЕМО БОРОТИСЯ ЗА ПОВОРОТ НАШИХ БРАТІВ ЛЕМКІВ НА РІДНІ ЗЕМЛІ І ЗА ПОВНУ ВІДБУДОВУ ВІЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛЕМКІВЩИНИ В ЗЛУЦІ З ВІЛЬНОЮ УКРАЇНОЮ.

КОМІТЕТ ДОПОМОГИ ЛЕМКІВЩИНИ В НЬО ЙОРКУ
1935 рік

1-ий ряд зліва на право — тримають "афіш": Михайло Дудко й Іван Чайка. В середині за "афішом" Анна Роман, донька Олекси. — 2-ий ряд зліва на право (сидять): Михайло Мельник, Василь Присташ, Олекса Роман (секретар), Михайло Дудра (організатор, пізніше ред. "Лемківського Дзвона", Степан А. Пельц (голова), Василь Карбовник, Михайло Цапик, Теодор Копка (касир). — 3-ий ряд зліва на право (стоять): Василя Присташа жінка, Анна Бугайчик, Н. Н., Йосиф Настин, Анна Луцишин, Анна Мельник і Андрій Марко. — 4-ий ряд зліва на право: Михайло Котлярчик, Михайло Шапка, Марія Марко, Григорій Цап, Марія Присташ, Анна Роман-Цапик, Івана Чайки жінка. — 5-ий ряд зліва на право: Іван Роман, Ольга Цапик, Андрій Брила і Олександр Федак.

1-ий ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ з своїм осідном у Нью Йорку

У першому ряді сидять зліва направо: Юстина і Микола Токарські, Павлина Дембіцька, Михайло Кавчак — голова Відділу, Марія Неїлко, Петро Гарайда — рекорд. секретар, Іван Сквіртнянський — культосвіт. референт, Стефанія Гутник, Іван Неїлко — голова Контрольної Комісії. Стоять у першому ряді зліва: Василь Бабяк, Петро Дембіцький — містоголова Відділу, Антін Євин, Павло Гранічний, Андрій Пужик — орган. референт, Теодор Гавран — член Контрольної Комісії, Василь Токарський — член Контрольної Комісії. В другому ряді зліва: Андрій Бочневич — касієр Відділу, Володимир Кавчак, Григорій Урбан, Микола Бабяк, Степан Барна — фінанс. референт. — У третьому ряді зліва: Корнило Бабяк — делегат до УККА, Іван Гутник і Осип Клепач.

Перший Відділ ООЛ був заснований в недовгому часі після покликання до життя Організації Оборони Лемківщини перед ляхами. Після 2-ої світової війни, коли прибуло багато нової еміграції, Відділ відновлено та він досьгодні провадить свою широку діяльність на терені великої метрополії Нью Йорку, де існує багато різних українських організацій, при цьому члени Відділу ООЛ є теж їх членами. Відділ зі своєї каси допомагає різним українським установам і Церквам на терені Америки, зокрема несе поміч потребуючим на рідній Лемківщині, допомагає своїм братам на вигнанні та існуючим ще на рідних землях церквам. Усі члени Відділу є читачами й передплатниками свого щиролемківського часопису "Лемківські Вісті", підпомагають його щедрими датками на пресовий фонд і на дальшу розбудову свого Лемківського Видавництва. Доволі активне членство та жертвенне не жалуге свого дорогого часу, ані трудів для добра своєї вужчої Батьківщини, поварварськи спустошеної, виселеної та жорстоко зруйнованої Лемківщини, тим же самим для цілої сьгодні

3-ий ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ в Пасейку, Н. Дж.

Фото: Зербак Студіо. Пасейк, Н. Дж.

Сидять від лівого: Андрій Процак — господар, Методій Шипський, Петро Ребенський, Дмитро Фенканин — почесний голова Відділу, Іван Хомко — голова Відділу, Юліян Котляр — голова Головної Управи ООЛ., Григорій Чура — фінанс. секретар, Андрій Барна — член Контрольної Комісії. Іван Пелтишин; стоять від лівого: Андрій Гойда, Григорій Савка — касієр, Теодор Стець, Михайло Котис, Антін Косцьолек — організаційний референт, Іван Чернянський, Володимир Урбанович, Василь Гавроняк, Дмитро Мерена — секретар Відділу, Володимир Андрух, Семен Смоляк, Теодор Хомишак і Петрусь Хомишак.

Перші організаційні збори 3-го Відділу ООЛ відбулися 11 листопада 1957 р., на яких вибрано головою Відділу Дмитра Фенканина та секретарем Юліана Котляра. Властиво це було відновлення Відділу, що внаслідок воєнних подій припинено його діяння, бо перед війною в Пасейку теж був 3-ій Відділ ООЛ, що тісно співпрацював з "Лемківською Комісією" та Організацією Оборони Західніх Земель України" у Львові, при тому треба додати, що Лемко з крові й кости Дмитро Фенканин був одним із перших передплатників "Нашого Лемка" та "Бібліотеки Лемківщини". 3-ій Відділ є дуже діяльний в лемківських і загально українських громадських справах, його члени беруть участь у всіх українських національних і релігійних установах. Зорганізований при Відділі Аматорський Гурток. У 1959 р. по-

ще поневоленої України. Але ми сильно віримо в перемогу правди над злом і неправдою та щиро здоровимо всіх наших Сестер і Братів на цілому світі: — Господь Бог з нами та за Його волею засвітить сонце свободи цілому Українському Народові!

Петро Гарайда — рекорд. секретар
Степан Барна — фінанс. секретар

НЕЗАСТРАШИМИЙ ХРИСТОВИЙ ВОЇН

Сл. пам. о. Крилошанин Теофіль Калинич, духовний батько і оборонець лемківсько-української твердині на заході.

(До статті п. н. "ГРАНИЧНИЙ СТОВП УКРАЇНИ", просимо на сторінці 80-ій так читати).

ставив на сцені виставу-комедію "Трицько-Люлька" під проводом Михайла Новосада, в 1962 дав виставу "Лемківські Вечірки" під проводом Юліана Котляра, зокрема ще їздив з Вечірками до Нью Йорку та до Вотервліт, Н. Й. Відділ висилає потребуючим братам допомогу до краю та на вигнанні, для здобуття фондів улаштовує забави, пікніки та інші культурні розваги, щедро піддержує свій часопис "Лемківські Вісті". Члени Відділу завжди активні в різних місцевих громадських організаціях, а теперішній голова Відділу, Іван Хомко є довголітнім головою Української Центраді, в якій гуртується майже вся велика українська Пасейська громада. Усі члени Відділу глибоко стурбовані долею Рідних Братів на рідній Лемківщині та на вигнанні, закликають усіх Уродженців Лемківщини до братньої згоди, складають свій привіт обом місцевим Українським Церквам, усім місцевим українським національним організаціям, усім Лемкам у цілому світі та для всієї Української Громади міста й околиці Пасейку.

5-ий ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ в Ньюарку, Н. Дж.

(Photo: N. H. Press & Com. Photo Inc. Newark 3)

Посередині сидить Теодосій Вислоцький — голова Відділу, на ліво: його дружина Марія Вислоцька та Ірина Ющак, направо: Марія Копина й Михайло Фарбанець — заступник голови Відділу та адміністратор "Лемківських Вістей" на цілу Америку; стоять від лівого: Іван Ющак, Василь Манько — член Контрольної Комісії Відділу, Методій Медюк — голова Контрольної Комісії, д-р проф. Дамян Горняткович, Іван Копина — касієр Відділу, Михайло Ільчишин — заступник організ. референта, Петро Ціціла — організ. референт.

Д. Д. МИХАЙЛЮКИ

EKO CONFECTIONERY

656 Queen St. W. — Toronto 3, Ont. — Tel.: 861-0556

Канцелярйне і шкільне приладдя, часописи, забавки, косметика, біжутерія, імпортовані чоколяди, солодощі і т. под.

ВЕЛИКИЙ ВИБІР — СПРАВЕДЛИВІ ЦІНИ,
СОЛІДНА ОБСЛУГА.

6-ий ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ в Бриджпорт, Конн.

У першому ряді від лівого: Володимир Чубатий — касієр Відділу, Михайло Болонний — член, Катерина Роман — членкиня, Гаська Король — сестра Катерини Роман, з Аргентини, Олекса Роман — місто-голова Відділу, Михайло Мандрона — член; у другому ряді від лівого: Ярослав Ґура — секретар Відділу, Анна Болонна — членкиня, Олександр Наконечний — член; у третьому ряді від лівого: Михайло Галькевич і Володимир Венгринович — члени Відділу.

Оснoвyючі Збори відбулися 2-го лютого 1958 р. в Українськiм Народнiм Дoмi, 500 Галлет вул. Предсiдником зборiв був Юрiй Добуш, секретарем Василь Сливiнський, вибрано Управу 6-го Вiддiлу ООЛ на 1958 р.: Олекса Роман — голова, Ярослав Ґура — секретар, Осип Крендyльчак — касiєр, Контрольна Комiсiя: Юрiй Добуш, Ярослав Федоронько, ухвалено членську вкладку \$1.00 рiчно. На цих Зборах зiбрано \$22.00 за членські вкладки. Цю Управу перебирали та затверджували кiлька разiв. У 1961 р. вибрано нову Управу: Иван Хомяк — голова, Олекса Роман — заст. голови, Ярослав Ґура — секретар, Володимир Чубатий — касiєр, Володимир Сусла — культ.-освiт. референт, Контрольна Комiсiя: Иван Козак, Василь Сливiнський, Осип Крендyльчак (помер 26 трудня 1963 р.).

Вiддiл доволi жваво працював: улаштовано кiлька забав, два пiкнiки, зiбрано \$50.00 на допомогу українським студентам у Польщi, передано на пресфонд "Лемкiвських Вiстей" \$80.00, вислано хворим 4 пакети лiкiв за \$30.00, зокрема вислано 30 пачок — 900 фунтiв одeжi потребуючим Лемкам Українцям на засланнi, в 1963 р. Олекса

МАРІЯ КОЛГОСПНИЦЯ

За поріг вийшла вона. Хотіла піти далі, але збоялася себе самої. В грудях болюче зойкнуло й замінила вона.

Мов ненаситні супи пили її кров, мов згряя гайвороння клювали в її мозку, мов ідовиті змії повзали — ці чорні думки — в її серце та смутком, наче важеним камінням, наповнювали її душу.

— Хліба пришліть, — повела вона рукою по чолі, якби пригадувала собі, — сконаю з голоду...

Вона сперлася на одвірок і вся кров утікла з її лица.

— Мовила я заедно, — Марія хотіла себе виправдати, — ходім, чоловіче, чей на віки не будемо там...

Вона повернула головою до сіней; причулося, що дитина плаче.

Це плакало Маріїне серце й вона, як з білого мармору, стояла перед хатою за порогом.

— Діти в нас маленькі, хто їх виховає? — знов з'явилось журливе питання.

— Хай підуть усі, я не вступлюся живий з хати! — тряслися в його руки, якби від пропасниці й він твердим кулаком ударяв себе в груди, мов важкою довбнею.

— Дмитре! — станула вона на колінах, цілувала його руки й вмивала їх слюзами.

— Змилосердися над малими дітьми й мені, сироті, будь милостивий, — обіймила його ноги й далі просила: — Зреклися вже сусіди землі, і ти, Дмитре, покірний будь.

— Встань, Маріє, до своєї роботи йди, — за обі руки підзвів господар свою дружину:

— Ти матір дітям, чому поневіряєш себе.

І вона повірила, що він уже роздумався.

— То, який же сатана з самого пекла має міць і право зганяти мене з моєї ріллі? — Дмитро на мент пристанув, але поступивши крок уперед, далі сердився і гнівливо мовив: — Не було з нами жартів у майнах! Жерло в очі чорне вугілля, запирало віддих і кров

Роман вислав 10 пачок — 300 фунтів одєжі та в 1964 р. вислано 8 пачок — 250 фунтів одєжі Лемкам Українцям у Польщі. Упродовж трьох років половину грошей доплачували за газету "Лемківські Вісті" з своєї кишені Осип Крендутьчак і Ярослав Гұра. В 1961 р. кольпортером газети став Володимир Чубатий, якому за його ревну працю — за 3 роки продав газет на суму \$650.00 подякувала Головна Управа ООЛ на З'їзді в Нью Йорку в 1963 р.

Секретар 6-го Відділу Ярослав Гұра брав участь у всіх З'їздах Головної Управи ОО Лемківщини. На окружній нараді ООЛ у Бриджпорт, Конн., 14-го жовтня 1964 р. обіцяв Олекса Роман — піонер Лемко відновити ширшу діяльність 6-го Відділу.

Віriamo в тверде слово Патріота Лемка, тимбільше, що справа скривавленої Лемківщини є обов'язком кожного свідомого уродженця Лемківщини.

каламутна ставала від того пилу, глибоко, мов у гробі, під землею. Мені м'язи від костей відставали! Я дня, ані ночі не знав відпочинку, нарівні з цим чорним мулом коротав свій вік. А сьогодні, по стільки роках поневірки за морем, диявол проклятий зганяти мене буде з нашої вітчизни й з праці моїх рук?!

Дмитро пішов до сіней та з-поза топірника сокиру добув і з нею вернувся надвір.

Стояла, спершися головою до одвірка Дмитриха й все тіло її тряслося, як осикове листя.

— П'ять років, що не піддався законіві, і других п'ять, що з топором у руках... Десять років на примусові роботи в Сибірських лісах...

Потім комісар виймив з торби папір і читав: — А тобі, Маріє Дмитрова, що ти слухалася радянської влади й малі маєш діти, дозволяється, — він глянув на Марію та підступивши ближче, хотів її погладити під бородою, але, вона, якби гадюка їй проповзнула біля лица, відсунулася набік і закрила руками своє лице.

Він вийшов на дорогу та пробував пустити автомашину в рух, але по хвилині щезав вернувся на Дмитришине подвір'я та храпливим голосом зверещав:

— Твої рибйонка держава забере. Неть батька дамої, держава їх виховає! — з пімстою горлав лютий кат.

Дмитриха закам'яніла стояла серед подвіря. Їй здавалося, що земля розсунулася під її ногами та вона в пропасть летить. Чісь залізні руки здавили її горло й вона, мов мертва, впала на камінну долівку.

Не могла Марія спізнати, чи дійсність така, чи привид, чи розум в її баламутить. Потім підвела голову догори, хутко зирвала з-під острішка серп і побігла, як стріла, за гірку на лан пшеницю жати.

— Він з голоду конає, — падали рясні сльози Марііні на стернину, а вона звивала серпом і махала швиденько руками, як ці чорні крила вітряка, що на межі. — Хліба, хліба, — задихалася Марія та далі жала.

А здовж села їхали на конях та співали:

“За батька Сталіна, за батька Сталіна!
за красівую жизнь хлеб і кров сму дамо...”

— Аби го земля не приймила, душегуба, московського люципера!!!

ART FARM PRODUCE

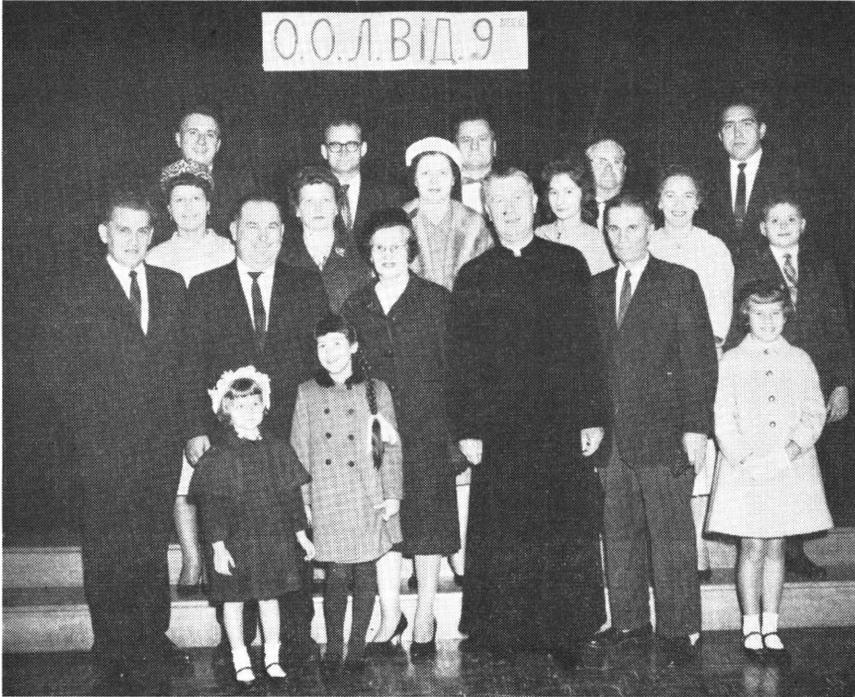
EGGS AND POULTRY

563 Queen St. West

Toronto 3, Ont.

Tel.: EM 8-5957

**9-ий ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
у Стемфорді, Па.**

(Photo: John Waite, Stamford, Conn.)

Члени 9-го Відділу ООЛ у Стемфорді, Кон. з місцевим парохом Всесвіт. о. деканом Степаном Хрептою; голова Відділу — Степан Дудра (перший зліва), секретар Відділу — П. Смаль.

ЗОЛОТІ СЛОВА

"Найвизначнішою прикметою Христової Церкви є якраз її святість. Силу її впливу на народи рахувати треба якраз силою освячення людського життя. Хвалою Христової Церкви крізь усі віки було й остає по сьогодні те, що вона завжди і всюди шукала чистоти обичаїв, виховувала праведні душі, многих допроваджувала аж до геройських чеснот."

**Кир Ісидор — Торонтонський Єпископ
(Із вступного слова до Альманаху 1964)**

ЗОЛОТІ ЛЕМКІВСЬКІ РУКИ

Силою і терором прогнала польсько-московська орда лемків з їх рідних земель і розкинула їх далекими світами. Так теж недалеко Бережан на Тернопільщині, в селі Гутисько живуть лемки, переселені з села Вільки, коло Романова. Майже всі вони завоювали славу народних майстрів різьби на дереві.

Перебуваючи протягом кількох століть під жорстоким польським національним гнобленням, лемки-різьбарі зуміли зберегти самобутність своєї творчості, колорит і особливість української народної культури, досягти високої майстерності.

**Різьбар Михайло Орисик
при своїй праці**

В Гутиську живе родина Орисиків. Ім'я старого мистця Михайла Орисика відоме на Лемківщині, згадується воно і у виданнях Академії наук Української "РСР". Народився він в селі Вілька, на Лемківщині, Західня Україна. В 1945 р. перегнали його з ріднею в Тернопільську область, у село Гутисько. Орисик був одним з найвидатніших майстрів круглої та рельєфної різьби на дереві. Він прищепив любов до творчої праці односельчанам і своїм п'ятьом синам: Іванові, Андрієві, Василеві, Онуфрові та Степанові.

В березні 1946 р. на 61 році "щасливого" життя помер батько. Але його славні традиції творчої наслідують сини Андрій та Степан.

Від діда і батька, разом зі старенькими саморідними різьцями перейшли до них талант різьбярів.

Наймолодшого сина Степана прийнято в члени Спілки художників "СРСР". Він і далі проживає на хуторі в батьківській хаті, разом з своєю старенькою мамою. На столику акуратно розкладені долота, ножі. Пахне свіжою стружкою. Степан не любить вихвалитися своїми виробами, він тихий, неговіркий, скромний. В кожній його праці — живе, реальне зображення руху, своєрідна обробка поверхні скульптури широкими, сміливими врізами долота. Чимало робіт Степана Орисика прикрасили залі львівських та київських музеїв, вони були на виставках прикладного мистецтва в Києві та Львові, на міжнародній виставці в Брюсселі.

В Гутиську, в Трускавці, Бережанах, Львові живе і працює багато лемківських різьбярів. Серед них талановитий Антін Шалайда разом з своїм сином Федором, Василь Одрехівський, Данило Долинський, Іван Хомко, Федір Стецяк, Микола Долинський (разом з батьком Іваном) та інші.

11-ий ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ у Вотервліт, Н. Й.

(Фото: Стемський)

У першому ряді від лівого направо: Матвій Стасів, Павло Шевчук, Іван Ротко — рекорд. секретар Відділу, Дмитро Ванцко, Михайло Спьяк і Теодор Демчар. Сидять від лівого направо: Іван Романишин, Осип Филяк, Михайло Яніщак — другий місто голова Відділу, Аксентій Урбан — голова 11-го Відділу, Всч. о. д-р Богдан Волошин — місцевий парох церкви св. Отця Миколая, Петро Юрах — скарбник Відділу, Василь Дзюба — перший місто голова, Дмитро Вавринчак, Андрій Криль. У третьому ряді стоять від лівого направо: Петро Спьяк, Методій Яніщак, Степан Яніщак, Василь Мокей, Франк Борещький, Андрій Гобляк, Василь Терлецький, Микола Завійський, Михайло Грещак, Микола Говко, Петро Ропицький. У четвертому ряді: Михайло Габура, Іван Карабин, Володимир Добромильський, Петро Коцур, Михайло Пелех, Іван Жеребинський, Іван Филяк, Іван Демчар, Іван Коцур, Антін Грицковян, Аксентій Карафанда та Яків Спьяк.

11-тий Відділ Організації Оборони Лемківщини у Вотервліт, Н. Й., був зорганізований дня 19 квітня 1958 р. членами 2-го Відділу ООЛ у Йонкерс, Н. Дж. між ними: Іван Гомза, Петро Русинко, Теофіль Ропицький та інші; прийвним був теж голова Стемфордського Відділу Андрій Гривна, це були передорганізаційні сходи, які в неділю 20 квітня 1958 р. при численній прийвності уродженців Лемківщини, з міст Вотервліт, Коговс і Трой засновили 11-тий Відділ з управою: Михайло Спьяк — голова, Аксентій Урбан — перший заступник голови, Іван Ротко — другий заступник голови, Роман Ма-

**УПРАВА 17-го ВІДДІЛУ ООЛ У РОЧЕСТЕРІ, Н. Й.
ім. Богдана Ігора Антонича**

Зліва до правого сидять: Павло Добош, село Костарівці — секретар, Іван Лучканич, село Вислік Великий — голова, Андрій Надяк, село Довжиця — заступник голови. Стоять зліва до правого: Юрко Гузеляк, село Вислік Великий — член Контрольної Комісії, Нестор Мазурчак, село Семушів, к. Сянока — організаційний, Андрій Фалат, село Вислік Долішний — кольпортер "Л. В.", Андрій Притискач, село Туринське — голова Контрольної Комісії, Степан Адамчук, село О-славиця — касієр. — Бракує на знімці: Іван Ріопка — голова сус-пільної опіки, село Вислік; членів: Юрій Шпак, Дмитро Мига, Петро Фуга, село Согорів.

селко — рекорд. секретар, Василь Кошикар — скарбник, Василь Роман — заступник скарбника, Михайло Грещак — організ. референт, у Контроль. Комісії: Лев Завійський, Теодор Яхвяк і Михайло Дем-чар.

Відділ улаштував ряд пікніків, з яких дохід призначувано через Головну Управу ООЛ для потребуючих наших братів і на пресфонд "Л. В." Усі праці Відділу спрямовані на добро й користь рідного на-роду та рідної скривавленої Лемківщини. При цій нагоді пересила-ємо найщиріші привіти нашим Сестрам і Братам у цілому світі: Хай Господь благословить Вас, щоб ми всі під Покровом Пречистої Диви Марії дочекалися повороту нашого народу на рідну Лемківщину, де спільно й свобідно при звуках дзвонів і під хвилюючим на вітрі синьо-жовтим прапором могли б заспівати пісню справжнього Вос-кресення! Так нам Боже допоможи!

Іван Ротко — рекорд. секретар

НАША ЦЕРКВА — ЦЕ НАЙМОГУТНІША ТВЕРДИНЯ

"Наша Церква — це наймогутніша твердиня, що в ній можна зберегти все наше релігійне й моральне добро, всі наші зв'язки з рідною традицією. Вона є тим могутнім пам'ятником нашої високої культури, що її ми принесли зі собою на чужині; вона боронить слави й чести українського імени перед напастями тих усіх, що їх в очі коле само існування українського племені."

Кир Іван Бучко, Архiepіскоп

(Із передмови до книжки проф. Степана Шаха "О. Маркіян Шашкевич та Галицьке відродження").

Відділ Організації Оборони Лемківщини ім. Богдана Антоновича заіснував на терені Рочестеру 14 грудня 1958 р.; перші Загальні Збори відбулися в приміщенні Українського Американського Клубу при вул. Гадсон, в прияности 42 осіб, на предcідника вибрано Івана Лучканича, який представив члена Головної Управи ОО Лемківщини, який вказав, щоб усі виходці з Лемківщини були членами ОО Лемківщини. На голову вибрано Івана Лучканича, заступником голови — Іван Ріопка, секретар — Король Михайло, скарбник — Добош Павло, організаційний — Шурин Іван, Суспільна Опіка — Фалат Андрій, кольпортер — Притискач Андрій, Контрольна Комісія: Остап Сабатошчиз — голова, заступник голови — Мига Филип і Бодик Степан. Товарський Суд: Мазурчак Нестор, Надяк Андрій і Шурин Володимир. На Загальних Річних Зборах у 1960 р. організація мала 826.80 дол. загального обороту, за один рік праці організація вислала на Лемківщину 34 пачки по 40 фунтів, жіночої і мужеської одежі для українців, які поверталися на свою Лемківщину; Організація одержала 71 листів з подякою за допомогу. В міжчасі не можна було висилати більше одежі тому, що польський "людовий" уряд підвищив ціло і люди на Лемківщині мусіли платити за викуп пачки великі гроші. Рішено висилати по \$10 на одну родину.

Відділ ОО Лемківщини Рочестер звернувся до братніх українських організацій на терені міста Рочестеру, вислано 51 листів, зідповіли 13 організацій і прислали \$175.50. Далі Відділ улаштував Свято Соборности Закарпатської України, що відбулося з повним успіхом. Управа і члени організації ходять щороку по коладі роблять прийняття, вечерниці та забави, а в останньому році влаштовано Лемківський Базар, що тривав три тижні. За п'ять років Відділ зі свого бюджету: \$1.881.10 вислав на Лемківщину \$1.066,84 допомоги в пакуках і готівці, а також медицині.

На 1964 рік Управа є в такому складі: Лучканич Іван — голова, заступник голови — Надяк Андрій, Добош Павло — секретар, касієр — Адамчук Степан, Нестор Мазурчак — організаційний, кольпортер — Фалат Андрій; Члени Управи: д-р Біланик Олекса, Шурин Володимир; Суспільна Опіка: Іван Ріопка, Юрій Шпак і Дмитро Мига. Контрольна Комісія: голова — Притискач Андрій, Петро Фута, Ю. Гүзеляк.

Добош Павло — секретар

ДАЛЕКО КРАЩЕ, ЩОБ ІНАКШЕ ДІЯЛОСЯ

Наші люди звичайно жалують щойно тоді, коли вже запізно.

— Там їм добре, де їх нема.

Беруться до того, чого не знають; говорять про те, на чому не розуміються.

Не вміють мовчати й слухати; відзиватися лише тоді, коли їх питають.

Пхають ніс не до свого діла.

Соромляться свого, чим повинні гордитися та любити своє цінним серцем.

Лаяють тих, що їм роблять добро.

Братаються з ворогами.

Читають злі книжки без розбору, замість їх викинути на смітник.

Марнують легкодушно гроші, але на добрі цілі скупі.

Гнуться там, де повинні просто стояти.

Засновано: 1920 р.

Tel.: AL 4-8779/8717

КОВБАСНЮК АГЕНЦІЯ

ПОДороЖНЕ І НОТАРІАЛЬНЕ БЮРО

286 E. 10th Street

New York 9, N. Y.

Білету на кораблі і літаки до всіх частин світу. — Всякі імміграційні справи. — Спроваджування рідних і знайомих до ЗДА. — Міжнародні грошові перекази. — включно американські долари до Польщі. — Пакунки "ПЕКАО", "ТУЗЕХ", "ГАСКОБА" і т. д. до всіх країн Європи й Азії. — Всі роди забезпечень.

ПОСЕРЕДНИЦТВО ПРОДАЖУ РЕАЛЬНОСТЕЙ.

Віра
КОВБАСНЮК-ШУМЕЙКО

Антін
ШУМЕЙКО

ГОДИНИ: 9.30 рано до 6.30 веч. Субота: 9.30 рано до 1.00 попол.

З БОЖОЇ ЛАСКИ МАЛЯР

Про лемківського маляра Никифора Дровняка-Криницького писала вся світова преса. Никифора "відкрив" український художник Роман Турин. Перша стаття про Никифора була друкована в 1937 р. в "Аркадах". Про Никифора так пишеться:

"Никифор відзначається величезним талантом. Обдарований феноменальними здібностями, він лишився по суті великою дитиною.

Автор відмітив також лемківське походження маляра та вплив на його творчість візантійського мистецтва.

"Турин перший звернув увагу на Никифора, збираючи його картинки та заохочуючи приятелів до купування творів мистця. Турин жив деякий час у Криниці. Никифор дуже радо перебував у його товаристві."

Знов же газета "Наше Слово", ч. 35 за 1964 р. (Варшава), написала про українського маляра Никифора (Криницького), праці якого були виставлені на Сопотському фестивалі образотворчого мистецтва над Балтицьким морем, про цього видатного українського примітивіста таке:

"На цьогорічному Сопотницькому фестивалю образотворчого мистецтва видатне місце займає виставка праць відомого мистця Никифора. В двох великих кімнатах на стінах і столах сотні малюнків — результат його праці за останні роки.

Важко було б описати докладно все те, що показано на виставці — тих різних святих, генералів, ті автопортрети, краєвиди, які представляють його родинні підгірські околиці, церковці та каплички з куполоподібними вежами. Є тут чимало композицій як на теми світські, так і релігійні.

Але не це є найцікавішим у творчості цього криницького самоюка — примітивіста. Никифорові кольори: блакить неба, червоні сонця, різноколірні будівлі, багряні автобуси на вулицях міст, фабрики з високими димарями, з яких угору зигзагом підноситься чорний дим, пожовклі поля з зеленими квадратиками лісів — власне це захоплює глядача, примушує уважно стежити за кожним кольоровим мазком. У другій кімнаті впадає в очі ряд таких же Никифоровських малюнків. Ось залізниця на паркову гору в Криниці. Хоч малюнок не відображає технічних засад цієї будови, але на тлі зелених лісів, блакиті неба, по якому снують легко чорняві хмари, це справді фантастичне видовище.

Поруч пейзаж з голубою вежею, а ще трохи далі образки з Болгарії, де побував Никифор. Щоправда, важко собі уявити Болгарію такою, якою малює її Никифор, хоч підпис під малюнками свідчить про те, що це все ж таки Болгарія. Тут такі ж рівнесенькі вулиці з рядом зелених деревець, тут і фантастичні церкви, з уміло підібраними кольорами бань, вітраків, та непомірно великими хрестами на них.

Ліворуч знов образець з підписом "Хата в Старому селі". Звичайна стара лемківська хата. Хто знає, чи це не хата, яку ще колись у дитячі роки бачив Никифор, вигляд якої десь там у глибоких за-

Никифор при праці

**Українські дівчата з села
Стежниця, коло Балигорода**

**Одна з картин Никифора Дровняка Криницького, прислана Степанові
Пельцові в Нью Йорку, як дарунок за вислану пачку з одінням.**

Українська католицька церква в Тернавці, Лежайського Деканату, вимурована в 1932 р. заходами отця Крилошанина Теофіля Калинича, сьогодні перемінене на польський костьол.

камарках його пам'яті зберігся аж до старечих літ. Тут же картинка села Ростки, старої церковці в Криниці, постаті єпископів чи святих з величезними коронами, усіяними кольоровими камінцями.

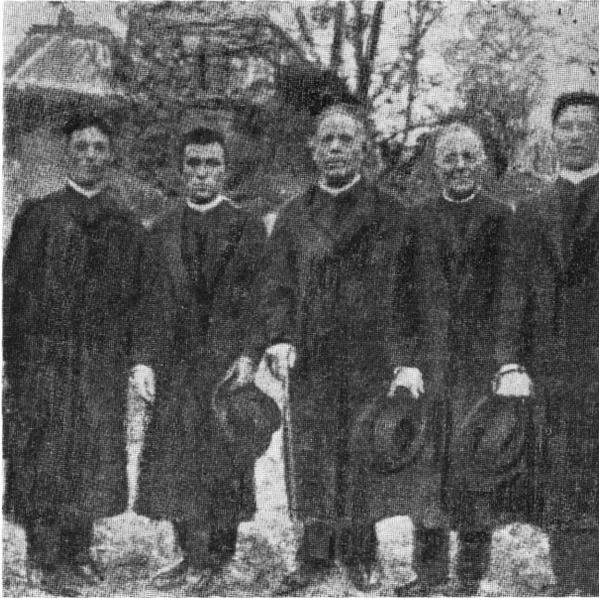
Численні праці, показані на виставці, мають надзвичайно виразну печать ще донедавна живої на цих землях традиції візантійського малярства — єдиної традиції, яка так сильно вплинула на уяву Никифора.

Навколо Никифора створилася легенда. Його виставки, влаштувані за кордоном, як для людини приреченої на будь-яке життя, були справжнім тріумфом. Про нього написано книжки, відбуваються дискусії про його творчість, а навіть приготовляється фільм про життя і творчість цього криницького оригінала.

Трудно сказати, чи Никифор усвідомлює собі те, що він увійшов в ореол оригінальних майстрів-художників, якого вже тепер починають "підробляти", бо й такі випадки вже були. Здається, що з цієї слави все ж таки щось дійшло до його свідомости.

Навіть з виставлених у Сопоті його праць можна зробити висновок, що Никифор щораз більше малює не для заробітку, на так званий кусок хліба, як це було протягом усього його життя, а малює солідніше, "на показ".

У ХРИСТОВІМ ВІНОГРАДНИКУ

Вони цементували твердий лемківський характер: перший зліва сл. пам. о. Микола Копистянський з Полав, о. Іван Гамерський теж з Полав, о. Антін Бескид (посередині) парох Тарнавки й довголітній Ясельський декан, о. Дмитро Кучериб з Синева та о. Лаврентій Левицький з Березки к. Ліська.

**КНИЖКИ, ЧАСОПИСИ, КАНЦЕЛЯРІЙНЕ ПРИЛАДДЯ,
ВИШИВКИ, КЕРАМІКУ КУПУЙТЕ
КООПЕРАТИВА П Л А Й**

768 Queen St. W. — Tel.: EM 3-2748 — Toronto 3, Ont.

На виставці не має знаних донедавна малесеньких клаптиків картону з цигаркових коробок, не має малюнків на пакунковому папері, під якими була визначена ціна твору. Никифор малює тепер на доброму рисувальному папері, ба, навіть на "брістолку".

Никифор має тепер 68 років. Як твердять, прийшов на світ у Ростокці Великій, біля Криниці. Сам себе називає Никифором і більше про себе нічого не знає. Його дитинство і молодість, як і сім'я та найближче оточення поринули в мороку непам'яті. Не має також його давніх праць."

Але про це не пишеться, що його в 1941 р. зловили польські банди на дорозі з Ростокці до Криниці та його б'юками до безтями побили, опісля ще гештапо хотіло його, як "неробу", застрілити!

ЗАХІДНІ ФОРТЕЦІ РУСИ-УКРАЇНИ

В Енциклопедії Українознавства — словниковій другій частині на сторінці 740 зустрічаємо гасло: "Замішанці, лемківська назва для мешканців 10 українських сіл, положених між містами Ряшевом і Кросном, серед польських осель, на віддалі бл. 30 км. від етнічної території Лемківщини і Посяння."

Для уродженців тих сіл назва "замішанці" є образливою і науково зовсім не обґрунтованою. Проти такої назви, яку подано і в ЕУ, роблено рішучий протест, бо це ніякі "замішанці", а завзяті залишки українського населення на прадідівській землі, західній фортеці Русі-України, що до 1345 року входила в склад княжої галицької держави, а до 1772 р. т. зв. Червоної Русі і руського воевідства зі столицею у Львові. Для дослідників нашого минулого подаємо фактичні дані.

На шляху, який вів на північ від міста Кросна, через містечко Корчину, "Хітчинську гору", біля скелястих горбів, званих "прядками", починався острів відвічних українських сіл. По правій стороні дороги було село Чорноріки, а далі за лісами ген. графа Станис. Щептицького (мав свою палату і постійно мешкав у Корчині) Ванівка, відоме нафтовими "шибами", і далі на північ прекрасне село Красна, оточене з правого і з лівого боків залісненими горбами. Дольша частина села межувала з селом Лютча, яка в минулому звалась Долішнім Домаразом. Домараз, віддалений на 20 км. від греко-католицької парохії в Іздебках, записаний у XV стор., в документі розмежування північно-західньої границі Сяницької землі, між Березовом, Старою Весею, Близним, Волею, Домаразом і Яблоницею, Орхівницею та Ясеницею. В документі (А. Г. З. VIII. ч. 85) читаємо: "Перший копець, або наріжницю висипали на верху гори, в лісі зв. "Туровим Ділом", при границі Судомирської землі, над верхів'ями потоків Красне (Красна) Судомирської землі, Блондне (Блудне — джерельний потічок річки Ясениці) і Доморозькою, на якому то кінці стоїть дерево зване "буком". Таким чином згадана гранична точка "Туровий Діл", це горб на захід від Домаразу (біля Красної), де тепер сходяться межі Березівського, Стрижевського і Короснянського повітів.

З Красної дорога вела через західню частину села Лютча до села Жизнів і біля двору гр. Білецького, наліво вів шлях в українське село Бонарівку, а прямо через село Годову в містечко Стрижів. У коліні ріки Вислок були українські села Ріпник, Петруша Воля і Опарівка. Від села Красна на схід перегороджене польським селом Волею Ясеницькою було українське село Яблониця Княжа і Малинівка. Згадані села Чорноріки, Ванівка, Бонарівка, Красна, Ріпник, Петруша Воля і Опарівка, Яблониця і Малинівка були в польським сточенні нездобутою русько-українською фортецею, яка віками гідно й вірно виконувала оборонну місію на руським-українським західнім кордоні.

За давніших часів ані польська двірська ласка, ані жидівська

коршма не скривили шляхетного характеру мешканців цього українського острова. Ще перед розпадом Австрії не було там ані одної коршми, а двори цілковито занепадали. Різні "п'явки" залишали ті села, бо нарід ставав свідомою спільнотою. З діда-прадіда був він вірний рідним звичаям, держався кріпко своєї віри, Церкви і народу. Не було переходу на латинство і православіє. Своім побутом різнився від полудневих "братів"-лемків. Говорив своєю говіркою, не вживав слова "лем". Мав свою окремішню, місцеву ношу. Будував хату в своїм стилі. Характеризувався природною красою, вродженою інтелігенцією та підприємливістю. Майстри з села Красна будували хати в доколичних селах. З давен-давна "красняни" були знані, як добрі боднарі, столярі і примірні господарі. Під час австрійської окупації ходили з випасеними волами на Буковину і там деякі залишались. Краснянські вироби домашнього промислу, жорна, бруси і оселки чорнорічан, гонти з Бонарівки мали доброго покупця ще за Австрії, а пізніше Польщі, на ринках Небилиця, Домаразу, Ясениці, Фриштака, Стрижева, Березова, Кросна і навіть Ясла.

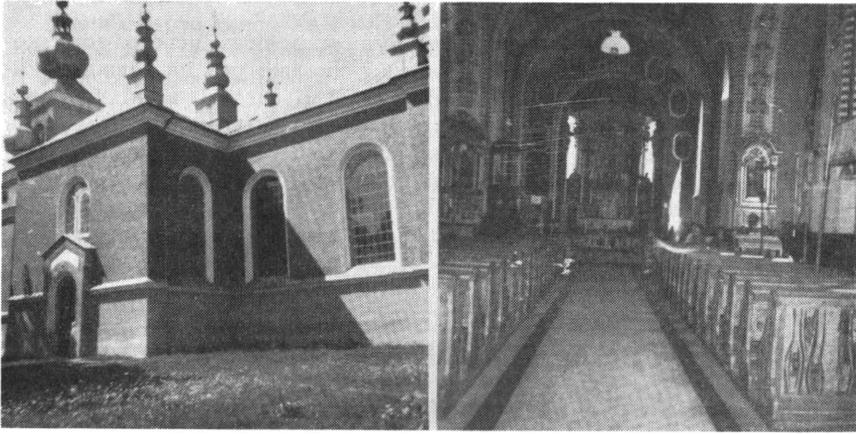
Співпраця і щира згода панували по селах. Під час т. зв. переднівку багатші допомагали біднішим. Гостинність була святим законом. "Кермаші", храмозе і більші церковні свята святковано величаво. З-правила "молодята" женилися в тім самім селі, бо тим, хто бажав женитися в сусіднім, односельчани робили перепони, і до "женячки" рідко приходило. Весілля, при традиційних церемоніях, тривало кілька днів. У ніч перед святом св. Івана на головних шляхах палено "собітку". При співах і танцях при вогні молодь забавлялася до пізньої ночі.

Ще перед 1900-ми рр. майже в кожнім селі була народна школа. За Австрії управителі шкіл намовляли батьків віддавати здібніших дітей в середні школи. Деякі селяни користали з доброї поради, і їхні сини кінчали гімназії в Новім Санчі і в Перемишлі. За Польщі не було кому намовляти, то ж молодь самочинно горнулася до науки в середніх школах і в ремеслі. В Кросні був більший гурт греко-католиків, учнів місцевої гімназії, учительського семінару і ткацької технічної школи. Від 1932 р. гімназіяльці і семінаріяльні учні мали спільну науку своєї релігії. Катехитом був проф. о. Микола Головач з Боська, якого застрілили польські бандити в 1944 р. Кожну п'ятницю в старовиннім парохіяльнім костелі при зівтарі Пресвятої Богородиці правив він для греко-католиків Службу Божу. "Студенти" греко-католики і православні українці-волиняки сходилися разом і, хоч деякі з греко-католиків звали себе старо-русинами, жили між собою в якнайкращій згоді.

З австрійського війська виходило багато резервових підстаршин, а були й такі, що у війську залишались на постійно. По розпаді Австрії польська полева жандармерія полювала за резервістами і рекрутами, бо ніхто не хотів служити в польським війську.

Перед першою світовою війною молодь масово виїжджала на еміграцію, передусім до ЗДА, де здебільша залишались на постійно. Підприємливі і ошадні дороблялись майна. Самоосвітою здобували знання і дбали за освіту своїх дітей. За їх матеріальною допомогою

ЛАТИНІЗУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ НА ЛЕМКІВЩИНІ

Українська католицька церква Богоявлення Господнього, мурована 1872 р. у Криниці, перемінена на польський костюл; українське населення прогнане з Криниці.

в їхніх селах будовано народні доми, церкви, школи і уліпшувано поодинокі господарства.

З реорганізацією польської самоуправної адміністрації, в 1936 р. мешканці українських громад старалися за свою окрему "гміну" і свого війта. На жаль, до цього не дійшло. Українські громади, розділені по польських гмінах, найбільше терпіли, бо на них накладано найбільші податки, шарварки і т. п.

За Польщі велася завзята боротьба за вдержання рідної мови у народних школах, за рідні культурно-освітні і навіть господарські установи й товариства.

З національним відродженням Лемківщини забутий всіми український острів сміливо йшов уперед шляхом до правди і ставав гранітним заборолом для всіх зайд, які старалися його упокорити, матеріально і духово знищити. Нарід завзято боровся за свої права і ставав у ряди великої свідомої національної родини. Найбільша в цьому заслуга кількох ідейних парохів, зразкових релігійних і народних працівників, отців сотрудників з Перемиської Духовної Семінарії, заокеанської еміграції, свідомої місцевої молоді, преси і книжок.

Передвоєнна польська влада всіма способами старалась українське національне і економічне відродження не тільки на тім відвічнім українським острові, але в цілій Лемківщині цілковито знищити, українське населення спольонізувати. Це їй не вдалося. Нова "Людова Польща" в 1945 р., з перфідною брутальністю змусила українське автохтонне населення залишити прадідівські землі і мандрувати "в незнане". Сьогодні там уже не гомонить рідне українське слово, рідна пісня. Вже не шумлять ліси, бо по них залишилися лише зруби. Цвинтарі поруйновані, багато хат порозбирано. Найкращі

позанимали "зайди". З українських церков, шкіл, народних домів, збудованих потом працюючого селянина і заокеанської еміграції, користають поляки.

Насувається питання: як довго будуть вони з усього того користати? Чи мрія ворогів завершилась? Чи вже раз на завжди знищено цю західню фортецю Русь-України? Її завзяті, вірні сторожі-воїни, розбрелися по цілому світі. Але перед їхніми очима рідна стріха, рідні ниви, гаї і ліси, рідна школа, церква, читальня, де серед своїх рідних проводили вони щасливі літа. Вони свято зірять у поворот на свою рідну землю. І як не вони самі, то напевно їхні діти повернуться, бо то "своє", бо то на вічні віки їхня земля, їхня власність.

NIAGARA JEWELLERS

720 Queen W. — EM 4-5844 — Toronto 3, Ont.

Продаж і направа всіх родів годинників та біжутерії.
Гарантія на рік. — Власник: В. ЦЕРБАТИЙ.

КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА "САМОПОМІЧ"

SELF RELIANCE (Passaic, N. J.) FEDERAL CREDIT UNION

237 Hope Ave. — Phone: PR 9-9581 — Passaic, N. J.

ПО 4-ох РОКАХ ПРАЦІ диспонує білансовою сумою \$270.000.00, при стані 390 членів.

БЕЗУПИННИЙ ЗРІСТ кооперативи є доказом великого довіря збоку членів.

"САМОПОМІЧ" приймає на догідних умовах вкладки та дає позички.

КОЖНИЙ ВКЛАД у кредитівці є обезпечений державним законом.

ВСІ ЧЛЕНИ, як старші, так і діти, обезпечені на життя до висоти \$1.000.00.

Поширюйте ідею масової ощадности і вписуйтеся в члени "Самопоміч"

УРЯДОВІ ГОДИНИ: понеділок, п'ятниця від 7-9 вечором і додатково п'ятниця від 10-12 рано.

Справи можна полагоджувати листовно, або телефоном:
PR 9-9581

"ВІДКРИЙ ЙОМУ ПРАВЕДНУ МУДРІСТЬ"

Молитва генерала Даглеса Мек Артура за сина

Після смерти генерала армії Даглеса Мек Артура, в багатьох американських газетах появилася поширена пресовими агенціями молитва цього американського героя за сина. Цю молитву склав ген. Мек Артур на початку другої світової війни на Пацифіку. Відома наша громадянка, Лідія С., дружина лікаря і мати трьох синів, так захопилася змістом цієї молитви, що переклала її на українську мову і переслала "Свободі", де вона була надрукована. Ось ця молитва:

"О Боже! Дай мені сина, який був би досить сильний, щоб пізнати слабкість, і досить відважний, щоб не боятися страху; який був би гордий і непокірний у поразці, смиренний і лагідний у перемозі.

— Дай мені сина, який не ставив би бажань на місце діл; який пізнав би Тебе і знав, що пізнання себе самого є наріжним каменем знання.

— Веди його, благаю, не шляхом легкості й вигоди, але під тиском і тягарем труднощів і викликів. Тут навчи його у бурі, дай йому пізнати жалість тих, що не мають успіху.

— Дай мені сина, серце якого було б чисте, а цілі високі, який запанував би над собою ще поки командуватиме іншими, який посагав би у майбутнє, ніколи не забуваючи минулого.

— І коли він це все досягне, дай йому, благаю, досить почуття гумору, щоб завжди міг бути поважним, але ніколи занадто поважно не брав себе самого. Дай йому скромність, щоб завжди міг пам'ятати простоту справжньої величі, відкрий йому правдиву мудрість та лагідність справжньої сили.

Тоді я, його батько, посмію прошептати: "Я не прожив марно".

STEVEN'S FARM PRODUCE

291 Roncesvalles Ave. — 532-1594 — Toronto 3, Ont.

Розвозимо по Торонті й околиці, на всякі забави, прийняття, добірний товар. — Гуртівня і детальічна продаж свіжого кур'ячого м'яса і яєць.

СТЕПАН ГАРГАЙ

УКРАЇНСЬКА КРАМНИЦЯ

Michael's Custom Tailor & Men's Wear

777 Queen W. — 366-3145 — Toronto 3, Ont.

Робимо убрання до міри й на замовлення. — Провадимо відділ мужеської галантерії: сорочки, светери, спідню білизну та інше

Власник: МИХАЙЛО ЛИЩИШИН

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

одна з передових братських і допомогових українських установ в Америці і Канаді.

Понад 25.000 членів — вісім і пів мільйона майна — понад два мільйони надвишки. — Модерні і догідні роди обезпечення — низька членська вкладка — надзвичайна допомога. — Допомога у випадку хвороби і каліцтва — безробіття і іншого нещастя. — Допомога студуючій молоді — стипендії — семінарі — спорт, дитячі підприємства — літні табори. — Допомога українським культурним, громадським і гуманітарним установам.

ПЕРШОКЛЯСНА ВАКАЦІЙНА ОСЕЛЯ В ГЛЕН СПЕЙ, Н. Й.

Мальовничий простір розкішного парку — модерно устаткувані кімнати — першоклясний харч — модерний павільйон до танцю — джерельне озеро — купання — спорт — культурна розвага.

ТИЖНЕВИК “НАРОДНЯ ВОЛЯ”

Виразник української демократичної і державницької думки.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

всеукраїнська установа — гордість української спільноти в Америці і Канаді. Він об'єднує всіх американських і канадійських громадян українського роду без огляду на їхнє релігійне вірування, територіяльне походження і політичне переконання.

Вступайте в члени Українського Робітничого Союзу.

Пишіть до Головної Канцелярії на адресу:

**UKRAINIAN WORKINGMEN'S
ASSOCIATION**

440 Wyoming Ave., Scranton, Pa.

9-ий ВІДДІЛ ООЛ У СТЕМФОРДІ, КОНН.

(До світлин поміщеної на 105 сторінці)

Відділ 9-ий засновано 30 березня 1958 р. Основне завдання Відділу нести поміч потребуючим Братам українцям на Лемківщині та на вигнанні, призначаючи на це доходи з імпрез (пікніки, тощо) безпосередньо, або через Головну Управу ООЛ. Відділ шле потребуючим пакунки, або гроші. Всі члени Відділу передплатують свій щиролемківський часопис "Лемківські Вісті" та піддержують його своїми щедрими датками на пресовий фонд.

Головою Відділу є Семен Кода, секретарем Йосиф Смаль, касієром Степан Дудра. (На 105 стор., під світлиною неточно подано внаслідок браку повних інформацій, просимо справити).

По середині першого ряду стоїть Всесвіт. о. декан Степан Хрепта — місцевий парох; від ліва: Степан Дудра — касієр Відділу, Семен Кода — голова Відділу, Марія Декснис — заступник голови, о. декан Степан Хрепта, Йосиф Смаль — секретар Відділу; 2 ряд: Євгенія Круліковська, Марія Фінів, Анна Литвин, Любомира Каспрік, Ірина Дудра; 3 ряд: Іван Круліковський, Тома Фінів, Юрій Литвин, Петро Круліковський, Андрій Гривна.

В усіх справах життєвого забезпечення звертайтеся з повним довірям до представника одинокого

УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО АСЕКУРАЦІЙНОГО Т-ВА

БРАТСТВО СВ. О. НИКОЛАЯ

Телефонувати: СТЕПАН БАБЯК

RO 9-7483

МЕДИ — ЛІКУВАЛЬНИЙ ПРОДУКТ

ПЕРШОЯКІСНИЙ МЕД З ВЛАСНИХ ПАСІК

продукує фаховий пасічник

ВАСИЛЬ ЗУБИК

10 Radford Ave.

Toronto 3, Ont.

Tel.: RO 9-7873

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

та

ПОШИРЮЙТЕ

СВІЙ ЩИРОЛЕМКІВСЬКИЙ ЧАСОПИС !

"ЛЕМКІВСЬКІ ВІСТІ"

Заходами і старанням Івана Гоча в Торонті
випродюковано дуже гарні плити:

ПОДОРОЖ ПО ЛЕМКІВЩИНІ

у виконанні оркестри і Тріо Гоча

Ціна \$4.00 і порто 25 центів.

ВЕСЕЛІ ПІСНІ УКРАЇНИ

Оркестра Івана Гоча і терцет "Верховина".

Прекрасні мелодії, вірно віддані, приємні для слухання
і танцю.

Ціна \$2.00 і порто 25 центів.

Замовляти на адресу: **Mr. KYRYLO HASCHAK**
324 Queen St. W., Box 187, Toronto 2B, Ontario, Canada

Усі фотографічні роботи виконують по мистецьки

Модерне Українське Артистичне Студіо

STEVEN PHOTO STUDIO

Власники: СТ. і О. КУТОВІ

927 Bloor St. W. (Ossington — Dovercourt), Toronto, Ont.

Tel.: LE 1-0777

LEMKO FUEL OIL CO. LTD.

1 Cronin Dr. — Tel.: 239-4714 — Islington, Ont.

ДОСТАВЛЯЄ ОПАЛОВУ ОЛИВУ

Чищення і обслуговування печей безплатно.

24 ГОДИННА ОБСЛУГА!

Управа 2-го Відділу Організації Оборони Лемківщини в Йонкерс, Н. Й.

Сидять від лівого: Максим Стрілецький, Андрій Канишак — секретар Відділу, Юрій Ковальчик — голова Відділу, Василь Прегон — імпрезовий референт, Іван Гончак — касієр Відділу, Іван Пециляк. Стоять від лівого: Петро Русинко, Михайло Хінальський, Семен Гаврильчак, Теодор Михаляк і Іван Палій.

Другий Відділ ООЛ в Йонкерсі засновано дня 30 червня 1957 р. на окремих зборах громадянства в залі шкільної аудиторії при парохії св. Михаїла в Йонкерс. На цих зборах уродженці Лемківщини висловили потребу згуртування наших людей в окремій організації. За ціль поставлено собі: 1) допомога своїм Братам у рідному краю, 2) боротьба за право до повороту на Лемківщину наших людей, що їх комуністична Польща вигнала на понімецькі землі, 3) почати видавничу діяльність. — Головою 2-го Відділу став п. Іван Сивик. Перші роки праці були присвячені організаційним поїздкам та висилкою сотень пачок і в доларах до рідного краю.

На 1958 р. припадає знаменита подія в нашому Відділі — старанням Юрія Ковальчика і інших постає газета - місячник "Лемківські Вісті". Газета ця стається органом цілої організації, виказуючи її духову силу і напрям.

Від початку своєї появи, "Лемківські Вісті" поборжують Лемко Союз та його москвофільський орган "Карпатську Русь", що баламутять старших емігрантів та ведуть їх на дорогу вислужництва Москві.

НАЧЕ ПИСАНОЧКА — КРАШАНОЧКА

Лемківська хижа-хата в українському селі Злоцьке коло Мущина над Попрутом, Лемківщина.

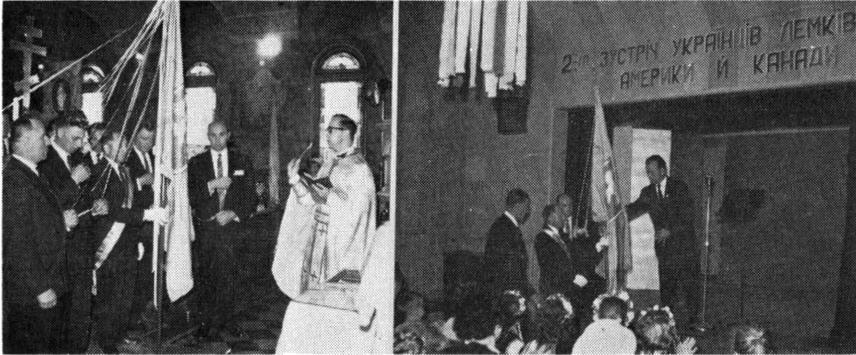
24 і 25 жовтня 1969 р. відбувся II З'їзд Організації Оборони Лемківщини в Йонкерс, де вирішувано справи загально лемківські і допомоги нашому органі "Лемківські Вісті", що знаходився тоді у фінансових труднощах. До визначніших імпрез нашого Відділу треба зачислити велике свято з нагоди 25-літнього ювілею постанови ООЛ, в Реми парку з численним доходом, призначеним на видання Книги про Лемківщину, та посвячення прапору 2-го Відділу в Йонкерс, яке відбулося 23 вересня 1963 р. при великій участі громадянства. 2-ий Відділ видав кілька книжок на лемківські і загально українські теми.

Працю ведеться успішно до нинішнього дня зусиллям тих людей, які з любови до рідної Лемківщини хочуть покращати її долю і обтерти сльози терпіння наших братів і сестер, щоб вони знали, що є ще ті, які не забули про них в їхньому нещастю. На шляху тої праці відійшли від нас у вічність двох наших найкращих працівників, б. голова Відділу — сл. п. Петро Курило і орг. сл. п. Іван Боженко. Залишилась по них пам'ять — патріотів-лемків та їх добре сповненого обов'язку синів Лемківщини.

Другий Відділ старається в міру своїх сил сповняти все, що може. Далека є ще дорога до виконання всіх завдань, але в майбутньому згуртовані в рядах організації ще більше зможемо зробити, коли настане дружня згода і братня любов. Такої праці вимагає від нас рідна Лемківщина, щоб сповнили свій обов'язок, як колись його солідно сповнили наші попередники.

— Боже, нам усім допоможи!

ЗА НАШУ СКРИВАВЛЕНУ ЛЕМКІВЩИНУ

З торжества посвячення прапору 2-го Відділу ООЛ у Йонкерс дня 23 вересня 1962 р. в церкві св. Михаїла та фрагмент з святкувань у домівці СУМ в Йонкерс, Н. Й.

Організація Оборони Лемківщини, Західна Україна 2-ий ВІДДІЛ У ЙОНКЕРС, Н. Й.

БАЖАЄ

НАЙКРАЩИХ УСПІХІВ

у праці для нашої рідної Лемківщини

ЗА УПРАВУ:

Юрій Ковальчик — голова

Іван Сивик — заст. голови

Андрій Каніщак — секретар

Теодор Михаліяк — заст. секретаря

Іван Гончак — касієр

Василь Прегон — імпрез. референт

ЧЛЕНИ: Іван Палій, Петро Русинко, Максим Стрілецький, Михайло Хінальський, Іван Дошна, Іван Глива, Семен Гаврильчак.

НЕ ПОЩАДИЛИ ПОЛЬСЬКІ ВАНДАЛИ

В українському селі Кам'янка, дочерній Романівської Завадки, коло Дуклі, була старинна церква Перенесення Мошей св. Отця Николая, збудована на місці старої з 1702 року; українців-лемків було в селі 445 душ; нема сьогодні ані сліду, де стояла ця церковця; село доценту спалене польськими варварами, нарід розігнаний світами.

ЖИЛИ, ПРАЦЮВАЛИ І БОГА ХВАЛИЛИ

Наші браття і сестри Лемки в українському селі Чорне (Чирна) в народніх одягах, тут була церква св. Димитрія, збудована 1764 р.

**20-ий ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
ім. композитора о. Михайла Вербицького в Торонті**

Сидять від лівого: Степан Гузиляк, Степан Бабяк — фінанс. секретар Відділу, Кирило Гащак — кольпортер "Лемківських Вістей" і господар домівки. Сидять від лівого: Іван Оленич — перший голова Відділу, Павло Харидчак — секретар Відділу, проф. Михайло Голинський — голова Товариського Суду, ред. Юліян Бескид, Теодор Гуплич — голова Відділу, інж. Андрій Мудрик — голова Контрольної Комісії; Іван Пінчак — касієр Відділу. В третьому ряді: Іван Тиханич — член організ. референтури, Петро Фучила — член організ. референтури, Володимир Гануляк — організаційний референт, Іван Брехун — заступник голови, Іван Гайдош — член Товариського Суду, Осип Руданич — член Товариського Суду, Андрій Фешанич — член орган. референтури, Михайло Халупа — референт Суспільної Опіки. Неприявні: Михайло Бозьо — член Контр. Комісії, Андрій Мацко — помічник секретаря, Михайло Бугель — член Сусп. Опіки, Василь Полянський — член Сусп. Опіки, Василь Лисенко — член організ. референтури.

PARKWAY AUTO BODY REPAIR

1974 Dundas St. W., LE 1-1227 Res. CH 7-7756, Toronto

Власник фірми: АЛЕКС ПРЕДКО

Робота гарантована! — Ціни приступні!

20-ий ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ ім. композитора о. Михайла Вербицького

Під час другої світової війни, коли до Канади почали приїздити нові поселенці, між ними і українці з найбільше скривавленої української етнографічної землі Лемківщини, самочинно насувалась потреба заснувати організацію, яка мала б за обов'язок об'єднувати виходців з теренів Лемківщини і Надсяння, що без згоди автохтонного населення зістали відірвані від українського материка.

Щоб протидіяти, треба боронити правду, доказуючи, що український нарід ніколи не зречеться українських етнографічних територій, а цей обов'язок у першу чергу припад виходцям з окупованих західними погромниками волі українського народу. Правду треба боронити спільно, зорганізовано і тому 28 травня 1961 року відбулися перші організаційні сходи, на яких намічено плян праці та день других сходів, на яких присутні мали б подати звіти із проробленої праці.

Другі ширші сходи відбулися 18 червня 1961 р., в домівці СУМ-у, в Українськiм Домі при 83 Крісті вул., на яких постановлено скликати Загальні Збори в дні 23 липня 1961 р., вибрано Номінаційну Комісію в особах: І. Гайдош і П. Харидчак, як також рішено, щоб на Загальних Зборах поставити внесок, щоб Відділ ООЛ в Торонті, як ч. 20, названо іменем Сина Лемківщини, композитора о. М. Вербицького.

Перші і другі організаційні сходи проводила Президія: І. Оленич — голова і П. Харидчак — секретар.

Основуючі Загальні Збори Відділу ООЛ в Торонті відбулися 23 липня 1961 р.

До органів Відділу вибрано: І. Оленич — голова, Маєстро М. Голинський — м. голова, А. Мацко — секретар, І. Брехун — скарбник, П. Давид — орг. реф., С. Бабяк — культ.-осв. реф., І. Гайдош — пом. сусп. опіки, П. Харидчак — прес. реф. Заст. К. Гацка — кольпорт. преси, Т. Гулич — доп. чл. сусп. опіки, П. Фучила — член.

Провірна Комісія: М. Бозьо — голова, Д. Антонів і П. Фрич — члени. — Товариський Суд: Д. Крайник — голова, В. Гануляк і В. Лисенко — члени.

Відділ названо іменем композитора о. М. Вербицького.

Діяльність: Приєднування членів. Стан в часі звіту 75 осіб. В часі Різдяних Свят відвідувано бувших жителів Лемківщини. Виглошено ряд доповідей на актуальні теми. Відбуто ряд товариських забав. Через три українські радіопрограми інформовано про діяльність Відділу. Подавано дописи до часописів та члени суспільної опіки відвідували хворих. Закуплено книжок з тематики про Лемківщину для бібліотеки Відділу. Дано пожертви на Рідні Школи, потребуєчым, НТШ. Виготовлено 4 франкотипи, пам'яткову серію марок з рисунками голов П. Чубинського і о. М. Вербицького, видано поштівки з рисунками голов авторів гимну. Брано участь в нарадах ГУ ООЛ. Виготовлено ноти гимну "Ще не вмерла Україна", композиції о. М. Вербицького, як також "Заповіт" Т. Шевченка. Виготовлено поему на соті роковини гимну.

ЗУСТРІНУЛИСЯ БРАТТЯ ЛЕМКИ З АМЕРИКИ І КАНАДИ

Після Ювілейної Академії дня 12 квітня 1964 р., сидять від лівого: Павло Харидчак, Степан Бабяк, Михайло Фарбанець, Юліян Котляр, Юліян Бескид, Теодосій Вислоцький та наш невіджалуваний друг сл. п. Андрій Скірка, що приїхали своєю привністю звеличати Академію, в другому ряді стоять уродженці Лемківщини з Торонта.

Найвизначнішою подією в діяльності за 3 роки, це величава Академія в шану 100-річчя гимну "Ще не вмерла Україна", яка перейшла з надзвичайним успіхом і була поставлена на високому мистецькому рівні, яка відбулася під патронатом Комітету Українців Канади, в дні 12 квітня 1964 р. з участю трьох хорів, сольоспівів, дві промови, мелорецитация п. з. "Пісня про безсмертя". В програмі були виключно композиції о. М. Вербицького.

В дні 26 квітня 1964 р. на Загальних Зборах вибрано до Управи Відділу ООЛ: Т. Гулич — голова, І. Брехун — м. голова, П. Харидчак — секретар і прес. реф., А. Мацко — пом. секр., І. Пінчак — скарбник, С. Бабяк — пом. скарбника, В. Гануляк — орг. реф., І. Тиханич — доп. орг. реф., В. Лисенко — доп. орг. реф., П. Фучила — доп. орг. реф., А. Фешанич — доп. орг. реф., М. Халупа — реф. сусп. опіки, М. Бугель — доп. сусп. опіки, В. Полянський — доп. реф. сусп. опіки, К. Гащак — кольпортер преси і видань Лемківщини.

Провірна Комісія: Дир. А. Мудрик — голова, І. Оленич — член і М. Бозьо — член.

Товариський Суд: Маєстро М. Голинський — голова, О. Руданич і І. Гайдош — члени.

Найважливіші завдання на будуче: Взаїмна допомога, приєднування членів, поширення "Лемківських Вістей", видання Документальної Історії Лемківщини і Надсяння в українській, англійській та французькій мовах.

П. Харидчак

ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В ОУБУРН, Н. Й.

Сидять від лівого: М. Сачек, А. Халупа, О. Пінчак і проф. Іван Гвозда. Стоять від лівого: Р. Лемчак, Павло Грицько, А. Рочій, Михайло Пінчак, В. Березівський, Г. Латанишин, Михайло Халупа, Д. Березівська, В. Чеканський, Іван Стефанів, М. Васильків, Іван Гузиляк, Іван Латанишин, О. Базарник і Степан Стефанів — голова Відділу.

Відділ ООЛ у місті Оубурн, Н. Й. зорганізовано за ініціативою Василя Майковича з Сиракузів дня 15 листопада 1964 р.

Павло Харидчак

КНЯЖА ОСЕЛЯ УЛЮЧ НАД СЯНОМ

Щоб будувати майбутнє, треба знати минуле. Щоб не статися бездушною істотою, треба завжди пам'ятати про свій рідний край, знати його історію, провідних людей минулого, які ціле своє життя присвячували в користь свого народу і на таких примірах виховувати молоде покоління.

На земській кулі є народи, які зберегли майже в цілому всі історичні цінності від самих початків заснування громадського життя. На превеликий жаль, інша доля судилася українському народові. Після часів розцвіту і слави, прийшли часи розбрату, а з ним і поневолення, яке спричинило для народу тяжке лихоліття. Кожний загарбник української землі завжди старався її ограблювати, з чого тільки мав змогу, а відходячи з наших територій, за собою нищив усе безпощадно.

Не інша доля стрінула донедавна ще гарне та мальовниче село Улюч над Сяном, яке проіснувало довгі сторіччя. Воно зістало новим окупантом, бо вже по другій світовій війні 1946 року, спалене до

тла, а вигнанцям із села, заборонено вертатися на свої прадідівські, хоч спопелені, але автохтонні, місця.

Археологи останніми часами ствердили, що в 5 віці нової ери, в Улючі були людські оселі, а біля оставшої на горі "Дубник" старенької, бо 1510 році збудованої церковці Вознесіння Господнього, були подвійні оборонні мури, між якими стояла вода, а східних і західних воріт, берегли вежі.

При згаданій церкві до 1782 року був монастир ОО. Василян, який по прилученні Галичини до Австрії, знесено. Другу церкву св. о. Миколая, яка стояла на боці села, після спалення господарських забудовань, розібрано, а матеріял зужито на збудовання колгоспних стаєнь в сусідніх селах за Сяном — Вітрилові і Темешові.

Крім культурно-освітньої та економічної діяльності останніх часів, різьблення та малювання іконостасів за часів існування монастиря, з Улюча вийшов композитор українського національного гимну "Ще не вмерла Україна" о. Михайло Вербицький. В соту річницю скомпонування гимну, почалися відбувати Академії, які стояли на високому мистецькому рівні, а в програми входили виключно твори композитора славно.

Перед композитором о. М. Вербицьким, в 1777 році, також у сім'ї священика, в Улючі прийшов на Божий світ о. прелат Іван Рицар Могильницький, крилошанин Перемиської Капітули. Гімназійні студії закінчив у Пряшові, а університетські у Відні, де побирав знання у славіста-філолога В. Капітара, діяча словенського національного відродження.

За словами Івана Франка "Була це перша людина в Галицькій Русі, яка намагалася, пануючу тут у погляді на народну справу єгипетську темряву, розвіяти з допомогою світла науки". Озброєний арсеналом філологічного знання, мав великий вплив на Перемиського Єпископа Кир Михайла Левицького, який опісля став Львівським Митрополитом і Кардиналом, через якого спонукав єрархію до практичної діяльності на полі освіти для свого народу.

Заложив статут для "Дяко-учительського Інституту", де викладано одинадцять предметів. Написав катехизм для парохіяльних шкіл та ряд підручників для шкіл.

Коли в 1816 році, за намовою латинського архієпископа Анкевіча і галицького губернатора барона Ганера, пішла сильна нагінка на українську мову в народніх школах, Син Лемківщини, о. прелат І. Р. Могильницький, який піддержував у Митрополитчій Консисторії українського духа, вдруге, бо в 1822 році, в цілому відбив напад намісництва проти вживання української мови для галицьких українців, як також вияснив перед урядом різницю між українською та російською мовами, в якій справі наші вороги бороли всякі замішання, щоб нам шкодити перед урядовими властями.

Це було 148 літ тому! Хай теперішні сини зеленого Бескиду, розсіяні по світі, беруть собі примір від наших вище згаданих Великих Земляків. Від них учімся, як треба боронити народню справу, а коли нас таких буде багато, то сьогодні, хоч як повандальськи на скривдженій та розп'ятій Лемківщині в приспішеному ході наступлять крапці часи, чого — дай Всевишній нам усім діждатися!

ЛИШЕ РУЇНИ І ЗВАЛИЩА У ХХ СТОРІЧЧЮ!

Так сьогодні виглядає старинна мурована українська католицька церква в Пискоровичах, Ярославського повіту, на правому березі Сяну, біля Перемишля, збурена польськими вандалами у 1945 році.

А це чорні руїни української церкви Собора Пресвятої Богородиці в Башні Долішній, польськими вандалами збуреної в 1957.

МОЯ БОНАРІВКА

**Під сивим небом розстелилась
Земля вієса та ялівцю.
Скорбота мохом оповила
Задуману країну цю.**

**Як символ злиднів виростає
Голодне зілля - лобода.
Відвічне небо і безкрас,
Відвічна лемківська нужда.**

Б. Антонич: "Елегія про співучі двері"

Скільки разів приходить мені на думку моя далека, а завжди рідна, з роками щораз рідніша, Бонарівка, стільки разів пригадую собі незабутнього, найбільшого поета Лемківщини, Богдана Антонича. І скільки разів, нишпорючи по полицях моєї бібліотеки, наткнувся на позовклу від часу, без початку і закінчення, найкращу, найбільш лемківську, книжку поезії Антонича "Три перстені", стільки разів приходить мені на думку і лягає на серце мені моя рідна Бонарівка. І не вступається, аж доки не прочитаю від дошки до дошки цю невеличку збірку чудових Антоничових віршів, доки не промандрую з її автором усєї скорботної Лемківщини, трагічної землі —

Бог вість скільки — моїх селянських, лемківських поколінь. Залюбки я мандрую в цю прекрасну країну співучих річок, заєдно зелених борів та на чудо чесним, твердим і невгнутим моїм рідним і моєму серцю дорогим лемківським народом.

МОЇ СПІВМАНДРІВНИКИ

Проходжу з ним стрімкі лемківські верхи, стрічаю на них перші лучі раннього сонця, того сонця, що його згодом, в іншому вірші Антонича "продадуть на ярмарку в Горлицях". Мандрую

Сидять від лівого: Впр. о. Андрій Кот (колишній парох українського села Опарівка к. Коросна), ЧСВВ, п-ні Наталія Ничка (дружина адвоката, померла в Джерзі Ситі), посередині бл. п. Ольга Падох, вдова по священникові, о. Юрієві — уродженцеві Бонарівки, стриянка д-ра Ярослава Падоха (померла в Ніагара Фаллс, Н. Й.), п-ні Ярослава Клюфас і Всч. о. Іван Клюфас — довголітній парох Бонарівки. В другому ряді від лівого: Ліда Клюфас, Ірина Білинська зі Стрижева, жінка д-ра Черкавського, Осип Бонарівський, Марійка Білинська-Жидяк, адв. Григорій Ничка з Фриштака, працює в УРСююзі, п-ні Ярослава Опарівська — вдова по сл. п. Степані Бандері, Михайло Голей, учитель — уродженець Бонарівки. В 3-му ряді: інж. Олександр Клюфас, Олекса Солтисік, Юрій Бачинський та Орест Клюфас.
Фото з 1937 р. перед приходством у Бонарівці.

з ним у "смолисті ночі й дні смугляві, немов циганка на лиці" й живу всіми рідкими радощами й частими смутками чарівної лемківської землі.

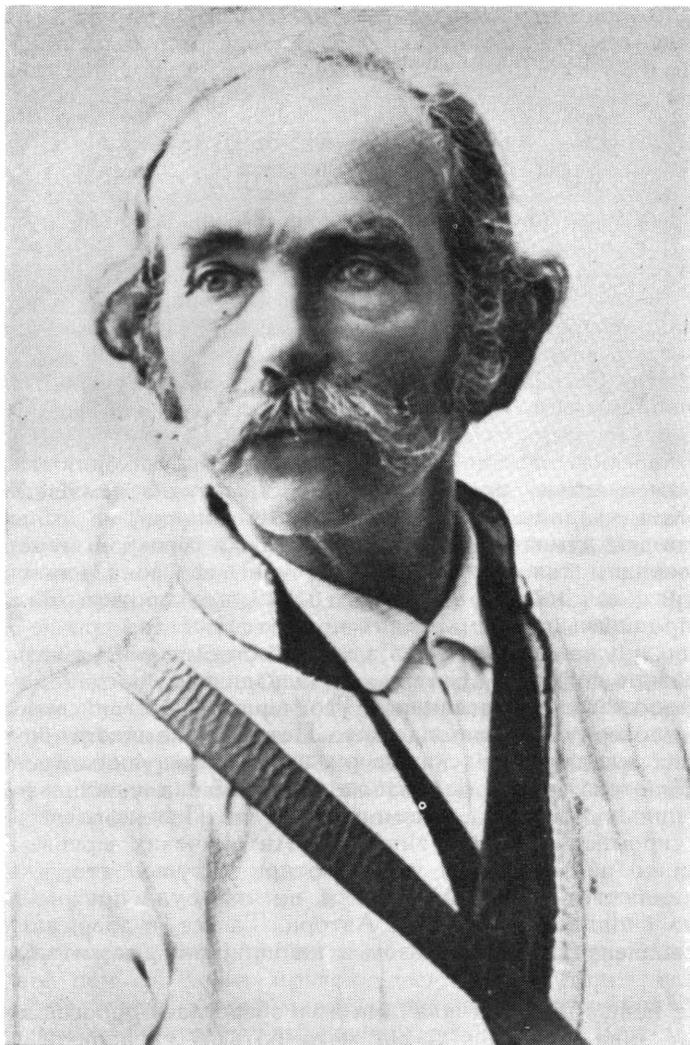
Мандруємо вдвійку, та не довго. Ось незаметно зпоза вугла зворушеної пам'яті, зпоза мрякою десятиріч окутаних спогадів, виходить мій третій, вірний мандрівник: високий, спокійний, одягнений в лемківську сермягу, зі стоячим, як в кадета Вест Пойнту, ковніром, з широким ремнем перекинутим через рамя, на якому така ж ремінна торба лемківського газди. Дивлюся на цю достойну постать й знаю, що так виглядали селянські послі, які їздили до Відня впоминатися за правду для свого народу. І коли усвідомлюю собі, що це мій рідний дід, батько батька мого, бонаровецький дяк і незаступимий громадський писар Петро Падох, то рідкою гордістю сповняюся цілий і знаю, знаю так певно, як ніколи до того часу, що стільки років і стільки тисяч миль мене не ділили б від дідової Бонарівки, дідової Лемківщини, я належу їм, я назавжди залишився їх частиною. І я усвідомлюю собі, якими дивними шляхами ходить людська доля. Ось мене, заблуканого

на широких шляхах України, а згодом крутих скитальчих дорогах половини світу, блудного лемківського сина, привели назад до рідної землі — невеличка книжка поезій і посивіла від віку, як сиві очі мого достойного діда, давня, чудом заціліла фотографія.

МОЄ ЄВШАН-ЗІЛЛЯ: КНИГА ВІРШІВ І ПОЛИНЯЛА ЗНИМКА

Незвичайна це для мене книжка. Одержав я її з рук самого поета, Богдана Антонича, з яким звів мене десь у січні 1935 року, в славному Академічному Домі у Львові, наш спільний приятель, Євген Юлій Пеленський, як і Антонич передчасно померлий, письменник, поет і вчений. Після Різдва саме розпочалися на університеті виклади і я відвідуючи свого стрийського приятеля і студента, Євгена, в його подібній на монастирську, кімнаті в Академічному Домі, зустрів там уперше Антонича, відомого мені вже тоді автора двох збірок віршів, з яких друга появилася була на друкарських полицях. Я читав уже її та захоплювався нею. Її велику поетичну красу вдесьтеро збільшувала лемківська тематика. Хоч, як далеко був я тоді від Лемківщини, не стільки кілометрами, як думками, то всеж ця книжка вже тоді говорила до мене великим голосом і здавалося мені, що вона кликала мене гернутися хоч на короткий час, бодай на коротку хвилину, до своїх прадідівських, лемківських порогів. Я сказав про це Антоничеві і по дружньому кепкував з мене гостромислий і гостроязиковий, хоч завжди добрячий, Євген: — "Ось дивися, Богдане, яку силу має Твоє слово: лем появилися Твої вірші, а зі стрийського Савла Славко повернувся в лемківського Петра." Яке щастя, що на безконечних мандрівках і скитальчих дорогах, на яких пропала вся моя бібліотека, а зокрема майже повна збірка української поезії, яку я пильно збирав за допомогою Євгена Пеленського, збереглася ця скромна, поживкла книжечка Антоничових віршів. Але яка шкода, що не збереглися перші чотири титульні сторінки (вірші розпочинаються на п'ятій) книжки, на якій була дружня присвята вписана і підписана рукою її Автора. Та все ж зберігаю цю, долею скалічену книжечку разом з найціннішими пам'ятками минулого.

Не менше дивними шляхами долі збереглася дорогоцінна знимка мого діда. Дістав я її від мого батька, укладаючи в ранніх тридцятих роках мій перший родинний альбом знімок. Залишився той альбом із усім моїм майном у Львові злопам'ятної осені 1939 року, коли приходилося вибирати між свободою і — рідним краєм, не тільки бібліотекою чи родинним альбомом. І хоч пропала вся моя бібліотека, весь мій альбом, якимсь дивним приреченням долі збереглися, дбайливою рукою закопані, в поспіху з альбому позривані декілька знімок, а поміж ними знімки мого батька і діда. З ними я вже не розлучався ніколи і щасливо доніс до далеких американських берегів. У хвилинах розгублення і туги за втраченим минулим, були вони для мене, як і книжка Антонича, лучниками з батьківщиною і родом.

Сл. п. ПЕТРО ПАДОХ — лемко патріарх — дідусь д-ра Ярослава Падоха

КОРОСНЯНСЬКИЙ ДЕКАНАТ

Моя Бонарівка належала до часу катастрофи, яка постигла Лемківщину 1946 року, до так званого Короснянського Деканату. Був це вінок українських сіл, які творили острів серед польського населення, парохії яких належали до зверхности короснянського декана. Ось що пише про місто Коросно, по польськи Кросно, словникова частина Енциклопедії Українознавства (стор. 1141):

"Коросно, повітове місто в Польщі, в 1955 році мало 17,000

населення. Колись княжий город на пограниччі Галицького князівства і Польщі, в 15-17 віках славився своєю торгівлею, головню з Угорщиною, пізніше занепав. Коросно і Короснянський повіт здавна зазнали колонізації, за винятком кількох українських островів і південної частини (Лемківщина), що до 1946 року належала до української національної території і на 9,400 осіб нараховувала 8,700 українців (1939)."

В статті про Лемківщину Енциклопедія Українознавства подає, що поміж частинами сімох повітів, до яких до 1946 року належала Лемківщина, належав теж Короснянський повіт. Інші повіти були: Новосандецький, Горлицький, Ясельський, Сяницький, південно-західня частина Ліського і 4 села Новоторзького. Отже тут Короснянську землю зараховано до землі української, й то не тільки в історичному аспекті.

Місто Коросно було відоме вже в 10-му сторіччю. Тоді в ньому був оборонний замок, який сторожив пограниччя Київського Князівства, до якого він у той час належав. Це має основне значення в питанні національно-історичної приналежності цієї, далеко в сторону Польщі висуненої землі та при виясненні походження її населення.

Історія говорить про те, що з половини 10-го сторіччя до двадцятих років 11-го сторіччя Лемківщина по Коросно належала до Київської держави й Коросно мало бути одним із пограничних городів Київської Русі. Є чимало історичних джерел, в тому і польських, які стверджують, що ці землі ще в 14 і 15 сторіччю вважалися українськими землями. Це вказує на старе українське походження місцевого населення.

КНЯЖА ОСЕЛЯ БОНАРІВКА

**"На схилі гір, неначе лата,
приштите до лісів село."**

Б. Антонич: "Елегія про співучі двері"

Моя рідна, преславна українська оселя Бонарівка положена серед гір, оточена вінком здебільша соснового лісу, зовсім підходить під вище наведений поетичний опис лемківського села Антонича. Ще при кінці минулого сторіччя в одному урядовому описі Бонарівки говориться, що вона є положена серед недоступних гір, далеко від битого шляху та що на 1870 моргів ґрунту, має 885 орної землі і 764 лісу.

Історія українських осель і містечок, а то й більших міст чекає свого історика. Небагато сільських осель може дійти далі в своїй історії, як два-три сторіччя назад і то на основі лише своїх церковних книг. Щасливошою є моя Бонарівка. Згадується в шематизмі Перемиської Єпархії з 1879 року, як оселя відома уже в ранньому 1460 році, якої власником був місцевий боярин Михайло Рох Бонар. У тому році він дав земельні наділи чотиром довколишнім селянам, собі залишаючи Бонарівку. Цікаво підмітити, що поміж названими селянами трьох належали до відомих

ДЛЯ ПОСТУПУ, НАУКИ І ЗНАННЯ

Преосвященний Владика Кир Григорій Лакота, Перемиський Єпископ Помічник, посвятив будинок "Просвіти" в Бонарівці, в 1937 р.

до останніх часів бонаровецьких родів Голєїв, Качмарських і Лиськів. Четвертим був селянин Голодинський, якого не записала хроніка Бонарівки. Ось так, як бачимо, наші бонаровецькі селяни, наче горда шляхта, можуть покликатися на бодай п'ятсотрічну історію своїх родів. Це теж указує на постання Бонарівки і сусідніх осель не як осад військ Хмельницького та осілих тут українських козаків, стародавність Бонарівки та її родів можна було відчути, побувши довше в тому селі та познайомившись з її жителями. Вже при першій принагідній зустрічі, вражала їх велика, можна б сказати, аристократична культура, яка твориться і дозріває сторіччями. Вигляд обличчя і поведінка, ноша і спосіб ношення її та звичаї — усе це було таке шляхетне, таке незвичайне — хоч і не в багатому гірському селі, що кожний, хто побував у Бонарівці і в сусідніх селах, таких як Красна, Опарівка й Ванівка, ніколи не міг забути про тих висококультурних Лемків.

З доволі багатой історії церкви та парохії в Бонарівці можна відмітити, що в 1833 році візитував її перемиський Єпископ Кир Іван Снігурський (1818 - 1847), коли парохом був о. Евстахій Пелех. Хоч мешканців Бонарівки в той час було чимало, бо 896 українців, 19 латинників і 12 жидів, то школи ще в селі не було й бонаровецькі діти мусіли вчитися у сусідній Красні. Парохіяльні акти перший почав писати по руськи о. Андрій Ольшанський вже з 1719 року; метрики народження заведено 1761, а вінчань в 1777. Приходський дім збудовано 1880 року.

Цікаві інформації про бонаровецьку церкву і саму Бонарівку подає шематизм Перемиської Єпархії з 1930 року. Парохом церкви Покрови Пресвятої Богородиці, побудованої 1841 та відновленої 1898 був о. Іван Клюфас (родж. 1894, рукопол. 1920). До парохії належали також села і присілки Бережанка, віддалена 3 кілометри, Біска (6 км.), Годова (4 км.), Буди Висоцькі 1/2 км.), Буди Бережанські (1 км.). Раніше належало також село Жизнів (3 км.). Населення парохії в Бонарівці в той час виносило 1127 душ, 13 лагінників і 1 жидівська родина. Село мало церковне братство, бібліотеку, читальню "Просвіти", кооперативу "Згода", однокласну школу з українською мовою навчання. Шість років згодом у 1936 році в Бонарівці нараховували уже 1176 душ, школа мала вже дві класи з двома вчителями, але й з двома мовами навчання, хоч Бонарівка далі залишилася майже вповні українським селом. До місцевих установ прибули районна молочарня, кредитова кооператива "Ощадність", "Рідна Школа", "Сільський Господар", "Союз Українок" і "Луг". Парохом далі був о. Іван Клюфас, який так і залишився її останнім парохом аж до часу насильного виселення всього місцевого населення в 1946 р. Його безпосередніми попередниками були парохі: о. Теодор Зрада до 1916 р. та о. Іван Мудрий, від 1916. Записано імена таких учителів у Бонарівці: Теофіль Мудрий, Іван Ленартович, Михайло Голей, Плакса і останній Іван Русенко.

Бонарівка, як згадано, лежала посеред лісів і гір, над потоком Бонарівка, яку місцеві люди називали Березина. Потік витікав на терені села і вливався до річки Стобниця, з якою плив до ріки Вислока.

Бонарівка вчасно станула на шлях освіти і господарського розвитку. Зараз після першої світової війни заложено читальню, яка збрала понад тисячу книжок, з яких користало двісті членів. В читальні, яка зразу приміщувалася в приватному домі, а потім перейшла до гарного власного будинку, вибудованому за проектом уроженця села, архітекта Миколи Шуплата, відбувалися всякі освітні, ремісничі й хліборобські курси; населення села швидко дозрівало національно і господарсько. Національний розвиток спіяла польська влада, на доручення якої, перед початком другої світової війни, поліція зліквідувала майже всі місцеві установи.

Бонаровяни вдержували тісний зв'язок з центрами україн-

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА КВІТЯРНЯ

JENNIE'S FLOWER SHOP

3316 Dundas St. W. — RO 6-0813 — Toronto, Ontario

Квіти на всякі okazji: весільні букети й корсажі, букети до шпиталів, похоронні вінки та квіти в кошиках.

Власниці: ІВАННА і МИКОЛА МОТИ

ського життя, з Перемишлем, де вчилися сини місцевих заможніших селян, і зі Львовом. В 1933 р. у маніфестаційнім святі "Українська Молодь Христові" у Львові взяла участь молодь місцевого "Лугу", яка пішла до Львова пішки. Великий процес національної активності, припиненої Польщею, відновився після упадку Польщі восени 1939 р.

Бонарівка належала до повітового міста, за Польщі староства, в Ряшеві, яке було віддалене на 52 кілометри. Там під сучасну пору є осідок воєвідського уряду. Пошта, залізниця і суд, до якого належала Бонарівка, були в містечку Стрижів, положенім біля 14 кілометрів від неї, над рікою Вислоком.

В 1947 році закінчилася стародавня історія Бонарівки. Її усе населення примусово переселено на територію Української РСР. Нелюдський акт цього селовбивства описав останній учитель і народний поет Бонарівки та її останній хронікар, Іван Русенко в своїм вірші "Бонаров'яне", який назавжди залишиться документом тієї жорстокої доби. Ось три строфи того віршу:

"От тепер уж Бонаровка
Перестала істнувати,
Бо уж ніт там наших людів,
Лем zostали пусти хати.

Бонаровку розмістили
В Станиславі, Коломиї,
На Глибокий і Грабичу,
В Городенці, в Отинії,

В Чернелиці, в Росохачи,
В Цьвякові і во Снятині
І мрії їх ся сполнили:
Вшитки сут на Україні..."

Точності цього опису розселення бонаров'ян дорівнює тонка іронія, з якою той талановитий, недавно померлий, народний поет описує "сповнення" мрій патріотичних мешканців Бонарівки про соборність усіх українських земель! Вісті одержані з інших джерел потверджують правдивість поданої інформації про нові місця поселення стародавніх лемківських жителів Бонарівки.

"K A L Y N A" MOTORS — COLLISION

157 Delavare Ave.

Toronto 4, Ont.

Tel.: LE 6-7800

НАПРАВА ВСІХ РОДІВ АВТ І ПРОДАЖ ГАЗОЛІНИ

СТЕПАН ДРОЗД — власник

ЗПІД СЕЛЯНСЬКОЇ СТРИХИ У ПАНСЬКИЙ ДВІР

Недавно побував я на одному весіллі заприязненої мені родини, на якому стрий молодого повчав його і молоду про довгу, шляхетську історію його відомого роду. Назви шляхетських гербів перепліталися з визначними ділами предків молодого та важливими позиціями, які вони займали в давні, минулі віки. З великим зацікавленням мандрував я з оповідачем з вітки на вітку його довгого родинного дерева й при тому з великим зворушенням думав про моїх бонаровецьких предків, зокрема про мого діда-дяка і громадського секретаря у далекім, гірським селі моєї рідної Бонарівки. Як радісно знати своїх предків і їхні добрі діла, пам'ять яких живе в нащадках і передається з роду в рід. Незвичайно мило і почесно знати, що вони власними зусиллями переборювали і перебороли життєві труднощі і добилися дечого більшого, як пересічні люди їх доби, їх засобів і їх можливостей. Що стали вони справжньою шляхтою, тобто членами касты кращих людей, не завдяки успадкованого походження чи майна, але своєю власною працею, витривалістю і службою для своєї громади. Нема ціни — за ніякі герби, ніякі родові традиції, я не віддав би мого діда, провідника свого, загубленого в горах, лемківського села, хоч не меч, але плуг був його зброєю і прикрасою, хоч на знімці він у селянській свитині, а не в шляхотським контуші. І скільки ближчий він мені, як блискучі предки по материнім боці, зокрема графи Красіцькі, про яких мені з невикриваною гордістю оповідала моя покійна Мама, вираховуючи ступінь свого споріднення з ними.

Нажаль не багато знаю про моїх бонаровецьких предків. Може працюючий дослідник Короснянщини і мій недалекий свояк, Володимир Лесняк, з Акрону, глибше дослідить минуле Бонарівки та наткнеться поміж рядом старих, відомих від п'ятсот років, місцевих родів, теж на рід Падохів, що допоможе встановити, що вони

КРЕДИТОВА СПІЛКА

при церкві М.Б.Н.П. в Торонті

278 Bathurst St., Toronto 2B, Ont., Tel.: 368-4227

- Приймає ощадності на 4%
- Уділяє особисті позики до висоти 3,000 дол. на 8%.
- Моргеджеві позики до 15,000 дол. на 7% включно з асекурацією.

УРЯДОВІ ГОДИНИ :

Від понеділка до п'ятниці від 10 рано до 2 попол. та в понеділок від 6-8 вечора, а в п'ятницю від 5-8 вечора.

В суботу від 10 рано до 12 в пол.

Сл. п. Микола Падох
батько Ярослава

Сл. п. о. ЮРІЙ ПАДОХ
стрийко Ярослава

тут жили не від козацьких повстань проти Польщі, але від куди довших, бо від княжих часів.

Мені відомі тільки мої діди, батьки мого батька, Петро і Ева Падохи. В березні 1942 року я звернувся з проханням до пароха Бонарівки о. Івана Ключаса, про інформації відносно моєї родини й одержав, збережений досі, ним зладжений метрикальний витяг, який сягав тільки до моїх дідів. Цей витяг каже, що дід, Петро Падох, народився 15 квітня 1840 р. і помер 21 червня 1906. Дата смерти діда заперечила здавня передаваний нашій родині факт, що дід мав померти в молодому віці. Вік 66 років на той час був віком доволі поважним. Можливо, що до цього переказу причинилася втрата місцевого, загально шанованого і любленого, громадського писаря і дяка, якого не було ким заступити, а може сама смерть, яка наступила нагло і трагічно, бо дід утопився в невеличкому місцевому потоці, зібраному в наслідок повені, коли на нього звалилася фіра дров, що їх дідो віз до дому з ліса, переїджаючи бурхливу річку. Дідова дружина, а моя бабуня, Єва, записана в метрикальних книгах також як Євдокія, походила з давнього роду Станчаків. Народилася 23 листопада 1843 р., померла 21 січня 1912 р., на шість років переживши діда, на своєму 69-ому році життя.

Мої діди мали чотирьох синів і чотири доньки. Сини, по старшині, тобто по віці, були: Андрій, Юрій, Микола і Василь. Усіх чотирьох синів дідо післав до Перемишля до школи. Як він зумів доконати цей великий, до того часу в Бонарівці і цілій ко-

Бонарівська молодь з "Луга" пішла пішки до Львова на Торжество "Українська Молодь Христові".

роснянщині незнаний подвиг, важко здогадуватися. Адже ж лише подумати, що звичайний селянин, середньо заможний господар, бідної, сільської, до того гірської громади, зумів післати чотирьох студентів до далекого і коштовного міста на середні та згодом і вищі студії. Яких же коштів і яких трудів вимагало це та якої незвичайної зарадности! Але куди більш гідним подиву було саме рішення післати синів на науку. До того часу в Бонарівці такого не бувало. Славний син сусідного села Красна професор Ягайлонського університету, Іван Зілинський у своїм спомині про гімназійну науку у Перемишлі, з признанням і подякою згадує Петра Падоха, що відважився, перший в околиці, післати синів, і то всіх чотирьох, на науку до Перемишля і ще й намовити його батька, щоб і свого сина Івана віддав у школу.

Не менше подивугідним було те, що дідो зумів також дбати, як ніхто другий, про свої інші обов'язки, писарку і дяківство, й то так дбати, що довгі десятиріччя був правдивим провідником свого села і його заступником перед владою. Скільки довгих років проминуло від смерти діда, скоро буде вже шістьдесят літ, а старі жителі Бонарівки згадують його ім'я з найвищою пошаною. Мабуть ніхто так, як лемки, не вміє шанувати своїх провідників і зберігати вдячність за добрі діла для своєї громади. Яка це далека прикмета нашого часу, а може взагалі нашого народу. І може в цьому також криються особливости лемківського характеру і лемківського морального й національного кодексу.

Був дідо також незрівняним господарем. Його господарство належало до перших у селі, не кількістю ґрунту чи господарських тварин, але розумною, можна сказати, модерною методою господарювання. Дідо не жив щоденними потребами й клопотами. Плянував на десятиріччя наперед і в своїй селянській голові лелівав

Сл. п. д-р ВАСИЛЬ ПАДОХ
стрийко Ярослава

СВЯТОСЛАВ ФРОЛЯК
АДВОКАТ І НОТАР

Заступає в справах карних,
цивільних, спадкових
і масткових

80 Richmond St. West
Suite 302
Tel.: EM 2-2585

Dr. Elias WACHNA
DENTIST

386 Bathurst St. Toronto 2B

EM 4-6515

Hours: 9 a. m. to 5 p. m.

великі мрії, кував великі пляни. Одним із них було придбати більше ґрунту для місцевих селян, бо ґрунт повинен належати тим, що його обрабляють. Плянунув дід Петро спільними селянськими силами і їх скромними засобами доконати найвищий подвиг, на який могло піднятися село: викупити ґрунт у діди́ча-власника та поділити його поміж місцевих хліборобів. Ті, що знають умови галицької економіки, умови пізно-февдального земельного ладу колишньої старо-польської, під австрійською державною зверхністю, продовжуваної господарки, тільки ті розуміють, на яке велитенське діло зважився мій дід і його співробітники. Треба пера вченого дослідника і великого письменника, щоб описати героїчну епопею змагань галицьких, у тому також лемківських селян і сіл, за господарську еманципацію, щоб здобути більше ґрунту під свої селянські стопи.

Двобій села з могучим двором, двобій громадського писаря з всемогучим паном, покінчився повною перемогою Давида над Голіатом. Село вдвоє збільшило свій варстат праці, число твердих, гірських, але тим не менше дорогоцінних моргів ґрунту, а донька сільського писаря і дяка зпід селянської стріхи перенеслася до панського двора! Що діялося в серці дяка Петра, секретаря Бонарівки, коли в діло переходили його давні фантастичні мрії, здійснювалися здавалося нездійсними сни? Що думало його високе, розумне чоло, в той час? Які нові пляни, які нові акції скривало воно для свого села і свого амбітного роду? І саме може тому,

коли нагла, несподівана смерть застала його на гладкій дорозі, серед великий нездійснених уповні плянів, зжахнулося село і довго оплакувало цю передчасну смерть. Мабуть тоді створилося передання про його смерть у молодому віці. Можливо, що тоді, як від віків, не мірили людського віку числом пережитих років, але інтензивністю життя, енергією й свіжістю духа людини. Якщо так мірити вік мого діда, то дійсно помер він молодим, багато замолодим, бодай для своєї Бонарівки...

ДІДОВИМ ШЛЯХОМ

Як добрий капітан корабля, намітив дідо шлях для своїх дітей і то на все життя. Сини — до школи, доньки — продовжувати бонаровецьке, селянське життя і розбудувати та на щабель вище підносити його.

Найстарший син, Андрій, покінчив учительську семінарію в Перемишлі й став учителем. Учив у різних селах Сянїччини. Не маючи дітей, в наслідок своїх життєвих обставин, відбився від родини й довгими роками не давав про себе знати. В часі війни, бувши вже на пенсії, бідив на одному селі під Сяноком, бо німецька окупаційна влада відмовила йому виплату пенсії. Я вжив тоді всіх легальних заходів та впливів серед українців у Сяноці, щоб здобути для нього пенсію й щомісяця посилав стрийкові "додатки" до неї, бо з пенсій в той час вижити не було можна. Мабуть тому, мій старенький, здивачилий стрий, а може тому, що ми так довго не мали між собою звязку, постійно відносився до мене в найбільш офіційний спосіб, величаючи "високоповажаним паном меценасом", хоч я постійно "кликав" його дорогим вуйком. Особливим виявом доцінювання мене й може вдячності за допомогу в його клопотах був спосіб, в який він адресував до мене листи. Щомісяця він, одержавши мій грошовий переказ, педантично потверджував його відбір, як зворотню позичку, додавав усі посилки разом, офіційно признавав "балянсову суму" і додавав, що "позика" буде скоро звернена, а коли ні, буде повернена з його скромної сільської хати, яку він собі на старість вибудував, на жаль, в якому селі, це призабулося. Отож ці "довжні листи" він постійно й неодмінно адресував по німецьки "Гохвольгеборенер Герр Д-р Ярослав фон Падох і т. д.

Ще сьогодні, коли стрийка напевно немає поміж живими, не можу вдержати усмішки на згадку про його наполегливе намагання ушляхтити мене. Який з мене шляхтич і яким шляхтичем був його батько і його нащадки, він знав краще, від інших. Мабуть і він мав десь глибоко в душі заховані мрії, але які інші, як його власний батько, а мій дід, який своєю працею і типовою лемківською впертістю на ділі досягнув те, що він, з вдячності, бажав мені дарувати дочіпляючи до мого, а водночас і свого імена, шляхетське "фон"!

Другий мій стрий був Юрій. Великий красунь, дуже серйозна людина, він вчасно покінчив теологічні студії в духовній семінарії в Перемишлі і виконував свою священничу службу в різних парохіях. Війна застала його в Кривчі, а після війни став паро-

хом Мокротина коло Жовкви, де передчасно помер 1930 року на удар мозку. Був він подружений з Ольгою Бархоляк, жінкою незвичайних прикмет, яка дожила глибокого віку й померла декілька років тому в Ніягара Фалс у домі своєї доньки Люби Гадзевич. Мали стрийки Юрки дев'ятеро дітей, двох хлопців, Анатolia і Володимира, та сім доньок. Анатоль помер у молодому віці на запалення мозгу, а Володимира вбила бомба в Відні, в часі останньої війни. Три доньки, Ярослава Кноблєх, Ольга Чеховська і Стефанія Хмилєвська померли в часі і після останньої війни, дві, вище названа Люба і Ліда Ластавецька живуть в ЗДА, а дві, Анна і Зеновія, залишилися в старім краю.

Третім по віці був мій батько, Микола. Покінчивши гімназію в Перемишлі, він став залізничним урядовцем, радо зголошуючись на всякі заступства, щоб якнайскоріше добитися урядничої мрії австрійських державних службовців — золотого ковніра. Не діждався його. Перша світова війна застала його начальником стації в Городенці, звідки українська влада поклікала його на відповідальне становище начальника двірця в Дрогобичі, другого по Станиславові, де був осідок влади, найважливішого посту з уваги на експорт нафти. З упадком власної державности пішов мій батько з військом і урядом на східню Україну, звідки повернувшись, до пізнього 1923 року не вертався до польської служби, не визнаючи загарбання Галичини і дожидаючи з надією на прихильне рішення Ради Амбасадорів. Не діждавшись його, вже не вертався до державної служби, ранньо перейшовши на пенсію, дорабляючи до над міру скромної пенсії важким трудом, тим важчим, що вдома було шостеро дітей, п'ять дівчат і я, одинокий хлопець. Наймолодша сестра, заміжна за о. Миколою Харіщаком, померла передчасно два роки тому, друга, Володимира, живе в Нью Йорку, третя, Стефанія Яворська в Торонті, а дві, Ірена і Мирослава осталися в Європі. Помер мій батько в 1938 р. і поховано його в Стрию. Пів року скоріше померла у Львові моя мама, Павлина з Павляків і там була похоронена.

Наймолодшим сином мого діда був Василь. Покінчивши гімназію як і всі його брати в Перемишлі, він відбудув правничі студії у Львові, де й здобув ступінь доктора прав, приготовляючись, як конціпієнт, до адвокатури. Оженився він з донькою секретаря внутрішніх справ Західно-української Держави — Сілецькою. На весну 1919 року, втікаючи перед польським військом, яке обсаджувало Галичину, він попався разом з своїм тестем та іншими державними діячами в польські руки, і польський капітан казав їх без суду в лісі розстріляти. По довгих заходах удалося дружині покійного відкопати його тіло та по християнськи похоронити. Дітей бл. п. д-р Василь Падох не залишив, а доля вдови не відома.

Ні один з чотирьох синів не вернувся до Бонарівки. Та така вже доля села, яке випроваджує своїх дітей в широкий світ і коли вони не заведуть надій на них покладаних, вони вже до села не повертаються. Та чи ж село, не частина цілої землі? Чи Бонарівка це не частина всієї України?

Та все ж і по праву і по серці всі вони залишилися до смер-

ти невіддільною частиною Бонарівки. Вони і їхні діти. Ось держу в руках поживлий від часу й мандрівки цікавий документ: "Сертифікат Пшиналежності" з 1 вересня 1927 р., підписаний бонаровецьким вітом, Іваном Солтисіком, і секретарем Василем Качмарським, який голосить всьому світові, що громада Бонарівки потверджує, "що Ярослав Падох, гімназіяльні матужиста, стану вольни в тей гміне посяда право свойщизни". Не знаю чи зберегла ця заява правну силу і за сучасної влади Польські Людової, але моє серце і в наш пізній час гостро й живо відчуває цю бонаровецьку "свойщизну" і її ніколи не бажає зрєктися. Мій звязок з Лемківщиною зміцнився подружжям зі справжньою лемкинею з самого княжого Сянока, Іреною Гермак, батько якої, Омелян, допомагав класти основи національної свідомости довколишнього населення. Добровільним і свідомим актом нашого спільного лемківського "самовизначення" було наше одруження в році Божому 1937 в тихому лемківському селі, "Пельні", де свідками нашого повязання було ціле село, лемківське село.

Залишилися в селі чотири доньки Петра і Єви Падохів, Анна, Катерина, Настя і Марина. Чи не стало сили і грошей у діда, щоб вислати бодай одну доньку до вищої школи, чи ідея зрівнання жінок з мужчинами не дійшла була ще в той ранній час до нераз надміру консервативної Лемківщини? Але подбав про свої доні дідо, розділивши поміж них увесь свій ґрунт і господарку.

Найстарша Анна вийшла за Андрія Опарівського, першого бонаровецького "американця". За розповіддю мого близького й дорогого свояка, Михайла Голея з Манчестеру, в стейті Нью Гемпшир, Андрій Опарівський був найстаршим емігрантом до Америки. Десь коло 1880-их років він поїхав до ЗДА, до Пітсбургу, звідки по деякому часі вернувся та розповів у селі про свої американські гаразди. Одним з його найпильніших слухачів був саме Михайло Голей, який недавно покінчив 84 роки життя та зберіг ясну пам'ять про минуле. За Андрієм Опарівським пішло чимало бонаровян, яких діти і внуки проживають на широкій американській землі. Може знайдеться дехто поміж ними, що одного дня позбирає їх разом, щоб відновити знайомство та скрипити дружбу поміж дітьми одного села, де либонь не було ані одної непосвяченої родини.

Андрій Опарівський оженився з мою найстаршою тіткою, Анною. Мали вони кількоро дітей, поміж ними сина о. Василя Опарівського, який, покінчивши в Красній народню школу, а в Сяноці гімназію, вступив на теологічні студії в Перемишлі і бувши короткий час парохом Нижанкович зголосився на капеляна Галицької Армії, в рядах якої згинув від розриву гранати коло Підгайців, де й його похоронено. Він був одружений з Юлією Ганьківською, яка, повдовівши, на зарані подружнього життя, не бажала вдруге одружуватися, мимо своєї великої краси, частих пропозицій подружжя та своїх заледви 19 років життя. Вона присвятила своє життя вихованні своїх дітей, сина Левка і доньки Ярослави. Вчителюючи в селах Сянїччини, вона важко пробивалася крізь життя. На превеликий смуток матері вдови в 1943 році ге-

стапо, мимо всіх можливих заходів, застрілило у Львові в часі масових розстрілів українських патріотів, сина Левка, студента хемії на Віденському університеті, а 1945 року польська боївка замордувала її в селі Петруша Воля. Похоронено її в Опарівці. Жорстока доля не пощадила також доньки Покійної. І вона в ранньому віці, з малолітніми дітьми, втратила чоловіка, поклавши свою жертву на вівтарі батьківщини. Її мужем був сл. п. Степан Бандера.

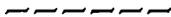
Друга за віком донька моїх дідів, Катерина, вийшла заміж за Ілька Пащака, сина відомої і старої бонаровецької родини. Обоє розбудували своє господарство, що було одним з кращих в селі і околиці, мали дітей та внуків. Вона померла після першої світової війни.

Третя, Настя, віддалася за Степана Шуплата, з яким мала доньку і двох синів. Обоє синів, по падохівській традиції, Шуплати післали до вищих шкіл. Старший Микола став інженером-архітектором, який виготовив гарні пляни читальні в Бонарівці і в сусідній Красній. Довгий час він жив і працював у Варшаві, де я його відвідував у тридцятих роках. Молодший Василь, популярно, по бонаровецьки, званий Ваською, був учителем. Учив у сусідніх селах Бонарівки. В часі мого побуту в Бонарівці я стрінувся з ним і його товаришем по вчительській професії, Михайлом Голесем. Обоє пригадую собі дуже добре, зберігаючи досі до них велику, щирю приязнь. Як колись дійдуть до них і до Миколи Шуплата ці слова, я бажав би, щоб вони прийняли їх, як мій щирий привіт і доказ негаснучої пам'яті про цих визначних синів Бонарівки і нашої спільної родини.

Наймолодшій доньки, Марини, дідо не встиг віддати. Вона вийшла заміж уже по його смерті. Її подружжя стояла у безпосереднім звязку з дідовим передчасним відходом. З його смертю Бонарівка втратила довголітнього, улюбленого секретаря і дяка, якого не було ким заступити. Чи не було відповідних людей в селі, чи бонаровяни ставили зависокі вимоги до цих відповідальних урядів, чи сам Покійний на такий високий позем поставив свої осирочені уряди, — важко вгадати. Але бонаровяни — активний нарід. Почали шукати по сусідніх селах наступника Петра Падоху. Найкращим засобом знайти відповідну людину та її притягнути до свого села, було приженити її до бонаровецької дівчини. Такою дівчиною, "першою партією" в селі була ніхто інший, лише наймолодша донька покійного, Марина Падох. Отож урядила громада, під проводом сина покійного, тоді молодого священика і пароха з Кривчиць о. Юрія Падоху, пошукати Марині відповідного жениха і так водночас одружити її та здобути для села доброго наступника її батька. Як громада вгадала, так і сталося. Подібно, як то було з описаним Іваном Франком, цехмістром Куперяном, якого не питаючись, за ухвалою громади вбито, щоб поставити йому пам'ятник, так і не питаючись Марини, віддано їй заміж і так Бонарівка дістала нового секретаря і дяка, який залишився в роді Падохів. Цю родину "недискрецію" опо-

вів мені згаданий вище мій свояк, Михайло Голей, якого батько Микола був у той час війтом Бонарівки.

Підшукано Марині жениха в селі Красна, яке чомусь називано також Коростенка, в особі Петра Завійського, який тільки що повернувся з війська і знав дяківське діло та й, як донесли громаді справознавці, "писарем міг би бути". Громадський посол, Андрій Опарівський, про якого була мова вище, дістав доручення і згоду громади добити торгу з Завійським. Чи пручався Петро, чи ні, невідомо, але скоро після повороту посла до Бонарівки, проголошено заповіді, а там і відбуто весілля. Михайло Голей був дружиною на ньому, тому можна вірити в його розповідь про це зведення до купи двох сусідських династій. Петро Завійський закінчив парцеляцію дідича, це він виселив пана з села і сам з дружиною, впровадився на його місце. Це його сини Кость і Богдан вибудували на місці старого дому нову модерну віллу. Нового секретаря шанували бонаровяни і високо цінили. На жаль він недовго пожив, залишивши Марину молодого вдовою. Виселено її разом з цілою Бонарівкою в околицю Отинії, де вона декілька років тому померла. Поховали її в селі Станиславівка.

Не за сімома ріками й сімома горами, але за широким океаном і за куди ширшою і більш непроходимою залізною заслоною, залишилася моя Бонарівка. Не дзвонять з її дзвінниці дзвони, скликаючи все село на сумні і радісні обходи; не гудить джмелями зібрана в читальні "Просвіти" молодь; не радять у громадському будинку статечну раду батьки цього стародавнього села. Опустіли хати, замовкли загороди, хабазям поросли врожайні ниви, молодим лісом вкрилися недавні луги-сіножаті. Нема давньої, нема ніякої Бонарівки, бо Бонарівка це не тільки гори і ліси, не лише ниви й полонини, це навіть не церква і читальня, але перш за все її люди, з їх віковими звичаями, з їх лемківською життєздатністю і лемківською впертістю; з їх чистим, як лемківська джерельна вода, серцем!

По всьому світі, як листя морозом зв'яленого клена, розсіпалися діти Бонарівки. — По землях України і по далеких заморських країнах. Хто їх порухає, хто імена їх пригадає, хто і коли збере їх разом, щоб знову згадати свою любов батьківщину, своє гірське, найрідніше лемківське гніздо? І хто й коли заграє у срібну трубу, закликаючи всіх, усіх бонарівчан до повороту у вільну Лемківщину, до новою волею освяченого, рідного села?

— З великою вірою і надією дожидаймо того часу. Понад усе в світі — дорога нам наша батьківщина, любов якої розпочинається з любов'ю власного села, похилої церковці, чи груші на межі. Надія наша ніколи не буде надаремна, а спомини про Бонарівку принеситимуть нам розраду на шляху нашої недобровільної мандрівки.

З великою гордістю дивимося в наше славне минуле та з ще більшою надією глядимо вперед!

У ЗМАГАННІ ДО КРАСИ

ПРО РІЗЬБАРА МИХАЙЛА ЧЕРЕШНЬОВСЬКОГО

Різьбар Михайло Черешньовський, скромний, талановитий, з ідеалістичним наставленням до реальної дійсності, знаходить задоволення своїх мистецьких амбіцій у своїй творчості, не ганяючися за популярністю і славою. Лише рідко стрічаємо про нього в часописах похвальні згадки з нагоди його експонатів на образотворчих виставках. Ширше відома його скульптура — погруддя Степана Бандери, з ілюстрацій знані його Мадонни. Мало відомі подробиці його іцкавого життя. В брошурці, виданій у Клівленді з нагоди відкриття пам'ятника Лесі Українки, знаходимо статтю редакторки жіночого журналу "Наше Життя", п-ні Лідії Бурачинської, про життєвий шлях нашого мистця.

Там, де недалеко Сяну проходить границя між Лемківщиною та Бойківщиною, біля містечка Балигорода, лежить село Стежниця. Тут, у сім'ї селянина, народився Михайло Черешньовський.

Він був найстаршою дитиною у своїх батьків. Троє молодших дітей доповнили сім'ю, а коли батько помер, Михайлові було ледве п'ять років. Тяжко побивалася мати: треба було прогдувати дрібну дітвору, а ґрунту мала вона всього клаптик біля хати. Михайлик скоро пішов пасти єдину корову-годувальницю, а до неї сусіди приєднували ще й своїх. На дозвіллі хлопчина почав майструвати: з-під ножика виходили цікаві дерев'яні цяцьки.

Мати сердилася: "Чи то ж не гріх переводити дерево на таку забаву?" А то в цих околицях, на межі Лемківщини, селяни не різбили і невідомо, звідкіля це таке улюблене заняття в дитини взялося. На ярмарку в Балигороді можна було побачити оті дерев'яні листки, чи іграшки, що їх захожі лемки виставляли на продаж. Часом попадався й гуцульський топірець, чи скринька. Миттю схоплювала це уява хлопчини та переводила на власні різби й кунштики.

А потім настав такий один день, що все переінів. Це було напередодні Зелених Свят, у саму середину переднівку. Михасеві вже було одинадцять років, коли він пригнав худобу додому та нехотя почув мамину розмову з сусідкою. Мама жалілась, як це часто бувало. Але цим разом вона його вразила. "Навіть картоплі вже не стає! А тут свята йдуть і нема що дітям їсти дати!"

І хлопець рішився. У стріху заготовив про запас кілька вирізьблених речей: топірців, скриньок, тарілок. У найближчий торговий день він — не кажучи матері ні слова — вибрався до містечка. На ярмарку вже було повно народу і здавалося, що не стане для нього місця. Але він сів собі на сходах, що вели до суду. "Стільки людей тут проходить та й самі пани", подумав. "Може вони куплять?..."

І справді на нього звернули увагу, товар розкупили. З якою радістю повернувся він додому та поклав на стіл перші зароблені гроші!

**Мистець різьбар Михайло Черешньовський працює над пам'ятником
Лесі Українки.**

А зв'язок із Балигородом уже не перервався. В суді зав'язалася нитка, що повела його даліше. Бо адвокатський помічник Осип Копач зацікавився різьбами хлопця та післав їх до Львова. А звідтіля порадили вислати його до різьбарської школи в Коломиї.

І так одного осіннього дня з'явився хлопець із Лемківщини у столиці Покуття. Не легко було йому закріпитися тут. Хоч і прийняли його до школи, та чим оплатити мешкання и харч? Але вирозумінню д-ра Кобринського лемківський хлопець завдячує й це друге, бо його прийнято до бурси на безплатне місце. І почалося навчання, яке тривало чотири роки.

Різьбарську школу закінчив Михайло Черешньовський, склавши іспит на челядника і майстра. Його чекало вже поле праці і заробітку. Та юнака це не притягало. Перед ним зарисувались інші обрії. В часі навчання він розмовляв з учителями, багато читав. І почав творити не тільки в дереві, а й іншому матеріалі.

І його потягло до мистецького центру, до Кракова. Тут, в Інституті Плястичного Мистецтва, він на протязі п'ятох років пройшов основний вишкіл, що впровадив його в ділянку скульптури. Це була серйозна мистецька й життєва школа, яку Михайло Черешньовський радо згадує. Бо не тільки придбав він широке мистецьке знання, але й — удержуючи себе власними силами — пізнав життя і людей. Військова служба завершила цю життєву заправу.

Саме в час! Бо вже гримнув перший постріл другої світової війни. Михайла Черешньовського застав він у Кракові. Але коли тільки звільнились західньо-українські землі від большевицького окупанта, він переїхав туди. В Болехові постала під його провідом велика робітня української деревної різьби, де працювали десятки молоді. А з утворенням Української Повстанської Армії, включився він у її ряди, перейнявши референтуру пропагандивного мистецтва.

Оті роки напруженої боротьби у партизанській війні зали-

ПОЩО ТРАТИТИ ЧАС НА ПИСАННЯ АДРЕС?

ПЕЧАТКИ

різного роду • в різних мовах • з емблемами • для організацій, установ, підприємств та приватного вжитку

в и р о б л я є

ROMAN IWANYCKYJ

2883 Wilkinson Ave. — Bronx, N. Y. 10461 — U.S.A.

ПЕЧАТКА 3 лінії на 2 інчі — \$2.00

● **ВИСИЛАЄМО ПОШТОЮ** ●

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

**ВІТАЄ ВСІХ ЛЕМКІВ І ЛЕМКИНЬ
У ЛЕМКІВЩИНІ І НА ЧУЖИНІ СУЩИХ
ЗАКЛИКАЄ ТИХ, ЯКІ ЩЕ НЕ Є ЧЛЕНАМИ ВЕЛИКОЇ
СОЮЗОВОЇ ГРОМАДИ, СТАТИ НИМИ ЩЕ В ЦЕЙ
ЮВІЛЕЙНИЙ РІК 70-РІЧЧЯ УНСОЮЗУ ТА СПІЛЬНО З
ЙОГО 84,000-ИМ ЧЛЕНСТВОМ ДОПОМАГАТИ ДАЛІ
РОЗБУДОВУВАТИ НАШІ НАЦІОНАЛЬНІ, ДУХОВІ ТА
ГОСПОДАРСЬКІ ЦІННОСТІ.**

БРАТТЯ ЛЕМКИ І ЛЕМКИНІ !

**Лемки заложили Український Народний Союз.
Лемки його розбудували, вели й ним завжди дорожили.
Лемки заклали основи його господарської і національ-
ної служби.**

**Лемки постійно належали до УНСоюзу разом зі своїми
дітьми і внуками.**

ТОМУ Й СЬОГОДНІ

**нехай не буде ані одного лемка, чи лемкині, які не на-
лежали б до УНСоюзу та не вважали б цю найстаршу,
найбагатшу і найбільш заслужену установу, не тільки
загально-українською, але передовсім лемківською
твердинею.**

Лемки ніколи не ходили одинцем.

**ВСІ ЗГУРТУЙМОСЯ В НАШОМУ ЛЕМКІВСЬКОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ СОЮЗІ !**

Тільки у великій громаді, можливі великі досягнення !

**Тільки всею українською громадою відзискаємо
і відбудуємо Лемківщину !**

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

Головна Канцелярія:

**81-83 Grand Street
JERSEY CITY 3, N. J.
Phone: HEnderson 5-8740**

Канадійська Канцелярія:

**297 College Street
TORONTO 2 B, ONT.
Phone: WA 4-6302**

**ЧЛЕНИ ВІДДІЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
В СИРАКЮЗАХ, Н. Й.**

На переді сидять Василь Майкович - молодший і Богдан Вовк. Сидячі від лівого: Василь Майкович, Василь Сушко, Михайло Вовк, Ілько Мазурик і проф. Іван Гвозда. Стоять від лівого: Дмитро Майкович, Михайло Адамчак, Михайло Гаргай, Павло Гаргай, Олекса Кунцьо, Микола Шуль, Степан Луцак. Микола Дупляк і Степан Вовк.

Відділ ООЛ у Сиракюзах, Н. Й. був зорганізований 22 листопада 1964 р. за почином Василя Майковича. До Управи належать: Микола Дупляк — голова, Василь Майкович — заступник голови, Михайло Гаргай — секретар, Дмитро Майкович — касієр, Михайло Адамчак і Павло Гаргай — члени. Контрольна Комісія: Степан Вовк — голова, Анна Луцак і Микола Шуль — члени. Ціль і завдання Відділу — сильно й непохитно стояти в обороні наших рідних батьківських осель і всієї княжжі, прекрасної Лемківщини.

шили глибокий слід у душі мистця. Коли прийшов клич іти збройним рейдом на захід, він сприйняв це як черговий етап. З групою рейдуючих вояків УПА він перейшов до Баварії. (Гляди стор. 21 на фото: між о. П. Шпилькою і Ю. Бескидом у другому ряді сидить Михайло Черешньовський з своїми побратимами УПА). В Баварії знову заснував школу дереворізби, в якій навчалося близько 70-тх курсантів. Тут старався розвинути гуцульське випалювання в дереві, що давало гарні зразки. Але дальша ман-

**ЖІНОЧИЙ ВІДДІЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
В СИРАКЮЗАХ, Н. Й.**

У першому ряді сидять з лівої сторони Ліна Гаргай, Марія Майкович, Анна Адамчак, Анастасія Майкович, Анна Мазурик та її діточки — Анна і Оля. В другому ряді: Анна Гаргай, Єва Барна, Лєся Майкович, Анна Вовк і Анна Луцак.

дрівка припинила це. Невдовзі мистець із дружиною знайшлися в Америці. Тут почалось наново пристосування до ґрунту і його потреб. Для заробітку пригодилося знання дереворізьби при виробі мистецьких рам. А для мистецтва...

На мистецьких виставах останніх літ бачимо різьби Михайла Черешньовського. Це висліди його мистецьких злетів і прагнень: постать Мадонни з Дитятком, оповита тією тихою радістю, що притаманна материнству. А ось голівка дружини, якої риси виявляють погідний спокій. Та й інші твори з тією особливою печаттю витонченої досконалости, що їх носять на собі різьби цього мистця.

Так теж зродився і постав пам'ятник Лесі Українки, що став в українському Городі Культури в Клівленді.

В українському селі Межирід, 4 км. до Сянока, була дерев'яна церква збудована 1786 р. На її місце уродженець Межироддя лікар д-р Олекса Вайцович збудував у 1901 р. муровану церкву звану "Біла церква над Сяном", Пресвятої Тройці, окремо він своїм коштом збудував приходство і школу. Місцева легенда оповідає, що звідтілясь прийшов на це місце, де стоїть церква, великий 600 кг. дзвін, що розганяв хмари й ніколи в цій околиці не було тучі з градом.

ДО ХРОНІКИ 2-го ВІДДІЛУ ООЛ У ЙОНКЕРС, Н. ДЖ.

(Доповнення до хроніки на стор. 123—125)

Треба відзначити великий вклад праці підготовчої і переведення зборів паном Степаном Женецьким в Йонкерсі, як і в організуванні майже всіх відділів теперішньої Організації Оборони Лемківщини. Перші роки праці були присвячені організаційним поїздкам та висилкою сотень пачок і в долярах для рідного краю. На 1958 р. припадає знаменита подія в нашому Відділі — старанням пана Ст. Женецького і Юрія Ковальчика і інших постає газета-місячник "Лемківські Вісті". Газета ця стається органом цілої організації, виказуючи її духову силу і напрям. Від початку своєї появи "Лемківські Вісті" побороють Лемко Союз і його москвофільський орган "Карпатську Русь", що баламутять наших старих емігрантів та ведуть їх на дорогу виступництва Москві. Між іншими членами 2-го Відділу ООЛ у Йонкерсі, Н. Дж. пан Ст. Женецький теж є членом.

МОЇ ПЕРШІ ДНІ В УПА

Місяць лютий в 1944 році був дуже холодний. Морози зі снігами, завирюха, ожеледа, як звичайно в Карпатах. Мій чоловік тоді був призначений на працю до Лютовиськ. Очевидно — він того містечка не дуже то любив, спеціально в тих бурхливих часах, але не було іншого виходу і мусів прийняти ту посаду.

Я, як звичайно, тоді молода жінка, коли довідалася від чоловіка, що він їде на працю до Лютовиськ, рішила піти з ним, не залишаючися при своїх родичах у Височанах, мимо того, що мій муж мені дораджував залишитися.

У тих часах не була то легка праця. В Карпатах, як теж у цілій Галичині розвивалася і розгортала свої дії УПА, а німці за тим дуже слідили. Мій чоловік, як учасник Карпатської Січі, на тих справах дуже добре орієнтувався і все виходив на ціло з кожної до того часу "пастки".

Але вже у другій половині лютого 1944 року дуже тяжко було. Німці арештували в Сяноці одну жінку зв'язкову з військової сітки ОУН, яка при допитах виказала багато дечого. Після того в Сяніччині — Ліську й Устріках Долішніх німці переводили арештування і погоні. Між іншими тоді арештовано поручника Мартина Мізерного та інших.

Мойому чоловікові загрожувало арештування, так само, як О. Урбанови і Корнятови. Чоловік мусів рятувати ситуацію: — Штафета по зв'язку до відділу УПА. За два дні прибуває сотня упівців до Лютовиськ і я з чоловіком, та ще одинадцять хлопців долучуємося до відділу. Будинок, в якому ми мешкали демонюємо, щоб виглядало, що нас забрали на силу. Та, щоб німці залишили в спокою нашу рідню.

Відходимо з Лютовиськ у напрямі Лопушанки. Тут цікаве одне явище, яке не можу поминути, а саме: в тому відділі УПА був один італієць. Звали його "Піколь". Він забрав з того будинку телефонічний апарат і подорозі на жарти говорив — "Тут говорит Піколь, тут говорит Піколь".

Вже над ранком мене розлучують від чоловіка, для кращої безпеки. Мужчини все таки вояки і вони зможуть дати собі раду з ворогом, коли небудь. А я, як жінка тоді, ще не була вояком і дуже мало орієнтувалася на військових справах.

В Лопушанці зв'язковий приводить мене до однієї хати і зараз кажуть мені переодягнутися в бойківський одяг. Я переодягнулася. Мій одяг, годинник і перстень заховали. В хаті кажуть мені, що сьогодні німці напевно зроблять погоню за тими, що пішли з Лютовиськ, бо сліди ведуть у ті сторони.

Українська католицька церква св. Архистратига Михаїла, мурована в 1877 р. в українському селі Смерековець коло Горлиць, сьогодні стоїть пустою; українців лемків було в Смереківці 697 душ.

Так воно і сталося; десь около дев'ятої години рано німецька жандармерія, гестапо і шуцполіція вже в селі. Господиня тої хати наказує мені сісти за варстат (кросна), що стояв у хаті та каже мені ткати полотно. Я мушу признатися, що до того часу я ніколи цього не робила, але тоді я мусіла і якось мені ця робота йшла.

Я подивилася через вікно, а тут на подвір'ю гурма німецької жандармерії. На щастя до хати зайшло чотирьох таких, що мене ніколи перед тим не бачили. Вони в хаті всі говорили до нас жінок по-польськи. Але я багато не звертала на них уваги, бо мовляв — я робила полотно. За яких півтора години, німота залишила в спокою село, бо нікого в селі не знайшли.

В Лопушанці я перебула цілий день і там переночувала. Другого дня дали мені зв'язкового дванадцять-літнього хлопця, що попровадив мене до Мшанця. В селі Мшанці дали мені іншого зв'язкового вже з відділу УПА і там мені сказали, що тепер мене ведуть до відділу УПА, де саме знаходиться мій чоловік. Цей зв'язковий привів мене до села Бандрова і там довідуємося, що відділу УПА "Сурма" в Бандровім нема, а має бути в Галівці, Плоскім або в Потоці.

В Бандровім я переночувала, й другого дня пішла по зв'язку до Галівки. В Галівках знову сказали мені, що відділ УПА, до якого я хочу долучитися, знаходиться в Плоскім, як також і курінний штаб.

Я вже того самого дня не спішилася, бо до Плоского неда-

леко. На другий день зі зв'язковим приходжу до Плоского. Там приводять мене до курінного штабу, де курінний Х. мені розказує, що сотня "Сурма", в якій знаходиться мій чоловік тільки що відійшла в терен. А я, якщо хочу долучитися до тої сотні, то мені по зв'язку дозволять долучитися. Але курінний радить мені, що за кілька днів ця сотня має повернутися назад. Я таки послухала курінного поради і там на Урявім залишилася через три дні. Очевидно я вже через ті згадані три дні мала велике заняття, бо піклувалася трьома нашими раненими вояками УПА.

Після трьох днів курінний штаб перенісся до села Потока, а сотня "Сурма" прибула від Хирова на відпочинок. Тут я стрінулася зі своїм чоловіком і в тому відділі залишилася вже, як вояк і медсестра.

В тому відділі було ще дві жінки і одна дівчина.

Перші дні для мене були тяжкі. Одержала я кріса і пістолю, зараз мусіла я вчитися, як з тою зброєю обходитися, як з тої зброї стріляти. Мій чоловік і його найліпший приятель Стець Пенгрин узяли на себе обов'язок, що до одного тижня мене навчать, як цільно стріляти з кріса і пістолі. Воно так і сталося, що до одного тижня я вже орудувала добре цією зброєю, при чому навіть деякі стрільці з признанням про мене висказувалися.

Були це часи великої небезпеки, але бурхливі та цікаві, бо щодня було багато нового. Грали скоростріли, рвалися гранати, боротьба йшла то з німцями, то з московськими "колпаківцями".

— Хотілося б ще раз бути у тих рідних теренах, подивитися, походити по старих слідах. Пригадати собі світлі сторінки боїв хворобрих синів княжої землі Лемківщини — молодих лемків за кращу долю і волю своєї найкращої в світі та найдорожчої рідної землі.

Іван Ротко

ЛЕМКОВИНО, ЛЕМКОВИНО

Лемковино, Лемковино!
Сторона рідная,
Осиротіла Ти, Рідна Мамо,
Земле дорогая.

Твоїх дітей розігнали
Ген, у чужі краї;
Нема кому звеселити
Карпатські гаї.

Затих голос сопілоньки,
Затих спів пастушків;
Буряном заросли ниви,
Стоять хижі без дахів.

На згарищах рідних сіл
Корчі вкоренились,
Зруйновані Храми Божі
Мохом покрились.

Одне тільки жайвороння
В небесах співає
І зазуленька в верховині
Тебе утішає.

Цей вірш віддеклямував школяр В. Янішак з великим і глибоким чуттям підчас 4-тої Зустрічі Уродженців Лемківщини і Надсяння 9. IX. 1964 у Вотервліт, Н. Й.

З М І С Т :

Стор.

Для Володаря людських душ	4
<i>Т. Шевченко</i> : Молитва за батьківщину	5
<i>Остан Тарнавський</i> : На могилах	6
Календарна частина	7—18
<i>Богдан Чайківський</i> : У 20-ліття трагедії Закероння	19
<i>Петро Газдайка</i> : З народньої та моєї епопеї	26
<i>В. Майкович</i> : Лемківщина у боротьбі за Карпатську Україну	29
<i>Богдан Лепкий</i> : Йдеш, як в казку	34
<i>Юліян Бескид</i> : Моя рідна, найдорожча Лемківщина	35
... Кед си лем подумам	36
<i>Д-р Роман О. Климевич</i> : Земські герби Лемківщини	37
<i>Іскра</i> : Українські Повстанці на Лемківщині	45
<i>Степан А. Пельц</i> : До історії лемківської еміграції в ЗДА	47
<i>Юліян Тарнович</i> : На вічну ганьбу Польщі	62
<i>Іван Сквіртнянський</i> : Українське село Берест	68
... Лемко-світоч української науки	77
<i>Володимир Лесняк</i> : Отаман УГА Омелян Лесняк	78
<i>Володимир Лесняк</i> : Граничний стовп України	80
... Тото шитко и шилиячина	89
Наші професіоналісти з Лемківщини	93
Ми боролися, боремося	97
1-ий Відділ ООЛ у Нью Йорку	98
3-ий Відділ ООЛ у Пасейку, Н. Дж.	99
5-ий Відділ ООЛ у Ньюарку, Н. Дж.	101
6-ий Відділ ООЛ у Бриджпорт. Конн.	102
<i>Юрій Землян</i> : Марія колгоспниця	103
9-ий Відділ ООЛ у Стемфорді, Па.	105
... Золоті лемківські руки	106
11-ий Відділ ООЛ у Вотервліт, Н. Й.	107
17-ий Відділ ООЛ у Рочестері, Н. Й.	108
... З Божої ласки маляр	111
<i>В. Лесняк</i> : Західні фортеці Руси-України	115
... "Відкрий йому правдиву мудрість"	119
До хроніки 9-го Відділу ООЛ у Стемфорді	121
Управа 2-го Відділу ООЛ в Йонкерс, Н. Й.	123
20-ий Відділ ООЛ у Торонті	127
Відділ ООЛ в Оубурн, Н. Й.	130
<i>Павло Харидчак</i> : Княжа оселя Улюч над Сяном	130
<i>Д-р Ярослав Падох</i> : Моя Бонарівка	133
<i>Лідія Бурачинська</i> : У змаганні до краси	150
Відділ ООЛ у Сиракюзях	154
<i>Анастазія Гвозда</i> : Мої перші дні в УПА	157
<i>Іван Ротко</i> : Лемковино, Лемковино	159

ALBERTA FUEL OIL LTD.

ALBERTA FUEL OIL LTD. ALBERTA FUEL OIL LTD.

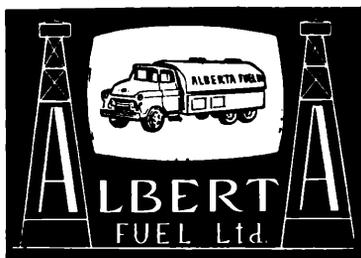
ALBERTA FUEL OIL LTD. ALBERTA FUEL OIL LTD.

ALBERTA

Fuel Oil Ltd.

278 BATHURST ST. — TORONTO ONT.

Tel.: EM 2-3224

Українська самостійна фірма

ПОСТАЧАННЯ ОПАЛОВОЇ ОЛИВИ

Чищення печей та обслуга вповні безплатна.

ALBERTA FUEL OIL LTD.

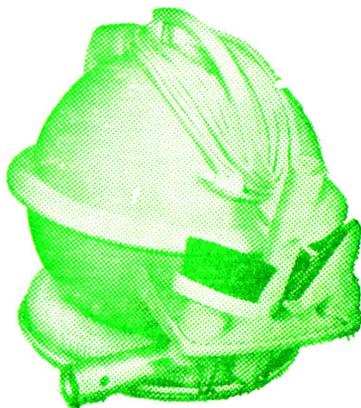
ОДИНОКЕ УКРАЇНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО В ТОРОНТІ
ВСІХ ВИРОБІВ HOOVER PRODUCTS

НАЙБІЛЬШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СКЛАД МЕБЛІВ І АПАРАТІВ
РАДІЄВИХ І ТЕЛЕВІЗІЙНИХ, ПРАЛЬНИХ МАШИН
І МАШИН ДО ЧИЩЕННЯ.

ROCHESTER FURNITURE

Машина ГУВЕРА
до
ПОЛІШОВАННЯ

НАЙКРАЩОЇ
ЯКОСТІ

Машина ГУВЕРА
до
ЧИЩЕННЯ

● ЦІНИ КОНКУРЕНЦІЙНІ НА МІСЯЧНІ СПЛАТИ! ●

М. ГЕРУС

М. ДЕЙНЕГА

423 COLLEGE ST. — EM 4-1434 — TORONTO, ONT.